

พระอภิธรรมปิฎก ปฎิฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 1

พระอภิธรรมปิฎก

เล่มที่ ๗

ปฎิฐาน ภาคที่ ๕

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

อนุโลมทุกปฎิฐาน (ต่อ)

๕๕. สारัมมณทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑] ๑. สारัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม เกิดขึ้น ฯลฯ
อาศัยชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม
เกิดขึ้น

๑. บาลีเล่มที่ ๔๓.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัย

สารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสารัมมณ-
ธรรม เกิดขึ้น ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

๔. อนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กงฺกัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย
เกิดขึ้น.

๕. สารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๖. สารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยอนา-
รามมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ. กงฺกัตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. สารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนา-
รามมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ และหทยวัตถุ.

๘. อนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๙. สารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

กฏัตตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒] ๑. สารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะ อารัมมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม ฯลฯ อาศัยขั้น ๒. ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. สारัมมณธรรม อาศัยसारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์ัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์ัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔] ๑. สारัมมณธรรม อาศัยसारัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๗๗

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. อนารัมมณธรรม อาศัยสาร์म्मณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๗๗

๓. สาร์म्मณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัย

สาร์म्मณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ๗๗ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๗๗

๔. อนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ๗๗ มหาภูตรูป ๑ ๗๗ ส่วนพวกอสังขยัตถ์ ๗๗ มหาภูตรูป
๑ ๗๗

๕. สาร์म्मณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๖. สาร์म्मณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม อาศัย
หทยวัตถุ กถัตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. สาร์म्मณธรรม อาศัยสาร์म्मณธรรม และอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสาร์म्मณ-
ธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๘. อนารัมมณธรรม อาศัยสาร์म्मณธรรม และอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๙. สาร์म्मณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัย
สาร์म्मณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย,

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสาร์म्मณ-
ธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

กถัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๕] ๑. อนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ ฯลฯ ตลอดจนถึงอสังขยัตถ์.

๓. อนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมันนตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนอาหารปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนมัคคปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจฉนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉนียะ

[๗] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๓ วาระ... ในนอธิปัตติปัจฉัยมี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจฉัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในนวิปยุตต-ปัจฉัย มี ๑ วาระ ฯลฯ

ปัจฉนียนอนุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจฉนียนอนุโลม

[๘] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอารัมมณปัจฉัย มี ๓ วาระ... ในนสหชาตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจฉัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในนอวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

ปฏิจจวาระ จบ

สหชาตวาระเหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕] ๑. สारัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑ - ๒ - ๓) เหมือนกับปัจฉิจวาระ.

๔. อนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กุฎีตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. สारัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๖. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. สारัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรมและหทยวัตถุ
๗๗ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗

๘. อนารัมมณธรรม อาศัยสาร์म्मณธรรม และอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗

๙. สาร์म्मณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยสา-
รัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรม และหทยวัตถุ
๗๗ อาศัยชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสาร์म्मณธรรม และมหา
ภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๐] ๑. สาร์म्मณธรรม อาศัยสาร์म्मณธรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรม ๗๗ อาศัย
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สारัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัย
กายตนะ.

ขั้นที่ทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สारัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ และกายตนะ ฯลฯ

ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ใน

นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ
ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓
วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัย
มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๒] ๑. สारัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑ - ๒ - ๓) เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. อนารัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนพวกอัสญญัตตว์ ฯลฯ อาศัย
มหาภูตรูป ๑.

๕. สारัมมณธรรม อาศัยอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกา-
ยตนะ, ชันฐ์ทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทฺธจะ
อาศัยหทยวัตถุ.

๖. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. สारัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจัก
ขายตนะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๘. อนารัมมณธรรม อาศัยสารัมมณธรรม และอนา-
รัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสามารัมมณธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม อาศัยตา-

รัมมณธรรมและอนารัมมณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม และททยวัตถุ
๗๗ อาศัยชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม
ซึ่งเป็นอเหตุกะ และททยวัตถุ ๗๗ อาศัยชั้น ๒.

กฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ
และมหาภูตรูปทั้งหลาย ๗๗.

การนับจำนวนวาระในปัจเจกนิยะ

[๑๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจเจกนิยัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจเจกนิยัยะ

[๑๔] เพราะเหตุปัจเจก ในนอรัมมณปัจเจก มี ๓ วาระ... ใน
นอริปติปัจเจก มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจเจก มี ๑ วาระ ฯลฯ ในนวิป-
ยุตตปัจเจก มี ๑ วาระ.

ฯลฯ

ปัจเจกนิยานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจเจกนิยานุโลม

[๑๕] เพราะเหตุปัจเจก ในนอรัมมณปัจเจก มี ๓ วาระ.... ใน
อนันตรปัจเจก มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจเจก มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจเจก
มี ๕ วาระ ฯลฯ ในมัคคปัจเจก มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจเจก มี ๕ วาระ.

ฯลฯ

ปฏิจจวาระ จบ

นิสสยวาระ เหมือนกับปัจเจกวาระ.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖] ๑. สारัมมณธรรม เจือกับสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
เจือกับชั้น ๒ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๗] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๑ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี
๑ วาระ.

ปัจจนีนิมัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๘] ๑. สारัมมณธรรม เจือกับสารัมมณธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ เจือกับขันธ
ทั้งหลาย ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๕] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๑ วาระ ใน
นปุเรชาติปัจจย มี ๑ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๑ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๑ วาระ ในนกันมปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๑ วาระ.

สังสังวาระ จบ

การนับจำนวนวาระสองวาระนอกจากนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พึง
กระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐] ๑. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ สารัมมณเหตุทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่นารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ สารัมมณเหตุทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม และ

อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ สารัมมณเหตุทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๑] ๑. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรมแล้วพิจารณาซึ่ง
กุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น
 ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่ตนสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน
 ฯลฯ พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู พิจารณาโวทาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค, พิจารณาผล,
 พิจารณาภิเลสทั้งหลายที่ละแล้ว พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว.

บุคคลรู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาขั้นทั้งหลายที่เป็นสารัมมณธรรม โดยความเป็นของ
 ไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จิตของบุคคลที่พร้อมเพรียงด้วยสารัมมณจิต ด้วยเจโตปริย-
 ญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ อากัญ-
 จัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

สารัมมณขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ, แก่เจโตปริยญาณ
 แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยกถกัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่
 อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๒. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูป ด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียง ด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะเป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

อนารัมมณชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๒๒] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณอธิปติ และ สหชาติอธิปติ

ที่เป็น อารัมมณอธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลกรรม นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง

เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

พิจารณากุศลกรรมที่สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉานแล้ว
ทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว ทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ฯลฯ ทำผลให้เป็นอารมณ์หนักแน่น ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพลินยัง เพราะกระทำสารัมมณชั้น
ทั้งหลายให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำสารัมมณชั้นนั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

สารัมมณชิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของชิปติปัจจัย.

**๒. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่นารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของชิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

สารัมมณชิปติธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของชิปติปัจจัย.

**๓. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม และ
อนารัมมณธรรม**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

สารัมมณอธิปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปตติปัจจัย.

๔. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายกระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้ว
พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ โศทรภู, แก้วโwatan, แก้วมรรค, แก้วผล
ด้วยอำนาจของอธิปตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทขวัตตุ
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

๔. อนันตรปัจจัย

[๒๓] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ สารัมมณธรรมที่เกิดก่อน ๆ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยพลังอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๑ วาระ

เป็นปัจจัย ด้วยพลังอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ เหมือนกับสหชาติปัจจัย ในปัจจุวาระ

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ เหมือนกับอัญญมัญญปัจจัยในปัจจุวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ เหมือนกับนิสสยปัจจัยในปัจจุวาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๒๔] ๑. สारम्मณธรรม เป็นปัจจัยแก่สาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลที่เข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ย่อมให้ทาน ฯลฯ ก่อมานะ ถือทิลกฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัย ศีล ฯลฯ ปัญญา ความปรารถนา สุขทางกาย

ทุกข์ทางกายแล้ว ย่อมให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด, ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่รากะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัย อุตฺต โภจนะ เสนาสนะแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิด ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

อุตฺต โภจนะ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาตปัจจัย

[๒๕] ๑. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุระชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่สารัมมณชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุระ-
ชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๒๖] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่นารัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๒๗] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๒๘] ๑. สารัมมณปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

สารัมมณเจตนา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันทรทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

สารัมมณเจตนา เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

๒. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

สารัมมณเจตนา เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

สารัมมณเจตนา เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

๓. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม และ

อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

สารัมมณเจตนา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

สารัมมณเจตนา เป็นปัจจัยแก่วิปากขั้น และกภูตตารูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๒๕] สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๓๐] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย. มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กพพีการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๓๑] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วย
อำนาจของอินทริยปัจจัย. มี ๓ วาระ (วาระ๑-๒-๓)

๔. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๖. สารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เป็นปัจจัย

แก่สารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ จักขุนทรีย์ และจักขุวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระตด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ และกายวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระตด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๓๒] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย. มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๓๓] ๑. สारัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่นารัมมธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังชาตะ

๒. อนารัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่สารัมมฉันททั้งหลาย ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขยตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตติปัจจัย

[๓๔] ๑. สารัมมธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมธรรม

ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นสารัมมธรรม เป็นปัจจัยชั้น ๓ ด้วยอำนาจ
ของอัตติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่นารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สาร์มมณธรรม และ
อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย. เหมือนกับปฏิจวาระ

๔. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่นารัมมณธรรม

ด้วยอำนาจอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๕. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สาร์มมณธรรม

ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ อาหาระ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่สาร์มมณจันท์ทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่สาร์म्मณขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติ
ปัจจัย.

๖. สาร์म्मณธรรม และอนาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัย

แก่สาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหรคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ขั้น ๑ ที่สหรคตด้วยกายวิญญาณ และกายายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ขั้น ๑ ที่เป็นสาร์म्मณธรรม หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

๗. สาร์म्मณธรรม และอนาร์म्मณธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนาร์म्मณธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

สาร์म्मณขั้น และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปังจาทะ ได้แก่

สารัมมณันท์ ที่เกิดภายหลัง และกพพีการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังจาทะ ได้แก่

สารัมมณันท์ที่เกิดขึ้นภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตา-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๑
วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสย-
ปัจจัยมี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ
ในปังจาทปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๓
วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย
มี ๖ วาระ ในฉานปัจจัยมี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอตติปัจจัย ๗ วาระ ใน
นัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจนีนัย

การยกปัจจัยในปัจจนีนัยะ

[๓๖] ๑. สารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่สารัมมณธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-

ปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. สारัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อารัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย.

๖. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย.

๗. สारัมมณธรรม และอนารัมมณธรรม เป็นปัจจัยแก่อนารัมมณธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ

ของปัจฉาชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๓๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนารัมมณปัจจัย ๓ วาระ ฯลฯ
ในสมนันตรปัจจัยมี ๓ วาระ ในนสหชาตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญุ-
ปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิตสยปัจจัยมี ๖ วาระ ในนอุปนิตสยปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย ๓ วาระ ฯลฯ ใน
นมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนโธตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
นโนวิกตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิกตปัจจัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๓๘] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญ-
มัญญุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอุปนิตสยปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนโนตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิกตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๕] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ... ใน
อธิปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาติกา
ในอวิตตปัจจัย มี ๗ วาระ.

สารัมมณทุกะ จบ

๕๖. จิตตทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๔๐] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ และกภูตตารูป อาศัยจิต.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ ๑ ที่ไม่ใช่จิต, ขันธ์ ๑ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ, อาศัยขันธ์ทั้งหลาย อาศัย หทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยัตถุ.

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่จิต, ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๒ จิต และกภูตตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่จิต. ชั้นที่ ๑, จิต และกภูตตารูป อาศัยชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยททยัตถุ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต, ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตและมหากูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๒ และกภูตตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต, ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และททยัตถุ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัย อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต,
ชั้น ๒ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม
ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ.

ฯลฯ

การนับจำนวนปัจจัยในอนุโลม

[๔๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี

๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย มี ๕ ปัจจัย ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยเหตุกจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต ฯลฯ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ อาศัยจิตที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ ๑ ที่ไม่ใช่จิต ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ ขันธ์ ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตว์.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็นอเหตุกะ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต
ซึ่งเป็นอเหตุกะ, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทย-
วัตถุ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ และจิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่
ไม่ใช่จิต และจิต, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ,
โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยจิตที่สหระคด้วย
วิจิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย.

๒. นอรั้มมณปัจจย

[๔๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนอรั้มมณปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนอรั้มมณปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญญสัตว์.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม
ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนอรั้มมณปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย, จิตต-
สมุฏฐานรูปอาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตตารูป อาศัยจิต และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย
กภูตตารูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. นอริปติปัจจัย

[๔๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น
เพราะนอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๗. นอุปนิสสยปัจจัย

เพราะนอนันตรปัจจัย ฯลฯ เพราะนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. นปุเรชาติปัจจัย

[๔๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น
เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้น และกภูตตปัจจัย อาศัยจิต.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญสัตว์.

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุณภูมิ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุณภูมิ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุณภูมิ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ที่ไม่ใช่จิต และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตตารูป อาศัยจิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย,
กภูตตารูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. นปัจฉาชาติปัจจัย ๑๐. นอาเสวนปัจจัย

เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ เพราะนอาเสวนปัจจัย

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๔๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยจิต.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต และจิต

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๔๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัยมี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มีวาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโณนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนีय

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๙] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
นอริปติปัจจย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระปัจจนียะ

[๕๐] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๓
วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้น และจิต สมุฏฐานรูป อาศัยจิต, ในปฏิสนธิขณะ
๗๗ ขั้น ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต
๗๗ ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗ มหาภูตรูป, ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต
อาศัยหทยวัตถุ.

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต, จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต
๗๗ ขั้น ๒.

จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒, จิต และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิตและหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิตและหทยวัตถุ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ อาศัยกายตนะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๓. ธรรมที่เป็นจิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต, จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ชั้น ๒.

จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยกายตนะ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ และจักขุ-
วิญญาณ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ และกายวิญญาณ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยเหตุจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคต
ด้วยอุทธัจจะ อาศัยจิตที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ ฯลฯ ขั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญุตตว์.

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยกายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็นอเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และหทยวัตถุ.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็นอเหตุกะ, จิต อาศัยหทยวัตถุ.

อเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ, จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ. ฯลฯ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต อาศัยธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็น
อเหตุกะ และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และหทยวัตถุ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต อาศัยจิต และ
หทยวัตถุ.

ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ และจักขุ-
วิญญาณ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ ฯลฯ

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และจิต.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจเจกนิยะ

[๕๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย ที่ ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 52

มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ
ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๕๖] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ.

ปัจจนียานุโลมณั

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๕๗] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยตั้งปวง มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๓ วาระ
ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

นิสสยวาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

ตั้งสติฐวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๕๘] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เจือกับธรรมที่เป็นจิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เจือกับธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับธรรมที่ไม่ใช่จิต, ชั้น ๑ เจือกับชั้น ๒

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เจือกับธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เจือกับธรรมที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เจือกับธรรมที่เป็นจิต และธรรม

ที่ไม่ใช่จิต เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต ฯลฯ ชั้น ๒

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนิยัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนิยะ

[๖๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

การนับทั้งสองวาระนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้
ทั้งหมด.

ปัญหาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นฐ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ

ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นฐ, จิต และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๒] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ จิต ปรารภจิต เกิดขึ้น.

ฟังกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ปรารภจิต เกิดขึ้น.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๓)

จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ปรารภจิต เกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน รักษาศีล กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณา
ซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลนั้น ราคะ
ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น

พิจารณากุศลที่ตนอบรมมาดีแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฌานแล้ว พิจารณาฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลาย ออกจากมรรคแล้ว พิจารนามรรค, พิจารณาผล,
พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโหวทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่
อวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่ไม่ใช่จิต พิจารณากิเลส
ที่ข่มแล้ว รู้ซึ่งกิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ และ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ

โณภูมัพพายตนะ ฯลฯ

ขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีตอนต้น ที่ว่าบุคคลให้ทาน ฯลฯ ไม่มีแตกต่างกัน ข้อที่ต่างกันมีแต่ว่า รูปายตนะเป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โณภูมัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ, ขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ ฯลฯ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมเป็นจิตและ

ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีตอนต้น ที่ว่าบุคคลให้ทาน ฯลฯ ไม่มีแตกต่างกัน ข้อที่ต่างกันมีแต่ว่า รูปายตนะเป็นปัจจัยและกัจจัญญวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ฯลฯ โณภูมัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย, ขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ ฯลฯ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่

ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ จิต ปรารภจิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย มี ๓ วาระ (วาระ
ที่ ๓-๘-๕)

๗. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๖๓] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มณาธิปฏิบัติ ได้แก่

จิต ทำจิตให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

๒. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วย

อำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มณาธิปฏิบัติ และ สหชาตาธิปฏิบัติ

ที่เป็น อาร์มณาธิปฏิบัติ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ทำจิตให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาธิปฏิบัติ ได้แก่

จิตตาธิปฏิบัติธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย.

**๓. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ทำจิตให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตาชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ

บุคคลกระทำกุศลธรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา
ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลธรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลธรรมที่ตนอบรมมาดีแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว พิจารณามรรค, ผล ฯลฯ

นิพพาน ฯลฯ กระทำให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโหวทาน แก่มรรค, แก่ผล, ด้วย
อำนาจของอชิปติปัจจัย.

บุคคลกระทำจักขุ ฯลฯ ททยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต
ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะ
กระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อริบัติธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริบัติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอริบัติปัจจัย

คำอธิบายทั้งสองอย่างนี้ เหมือนกับคำอธิบายตามบาลีตอนต้น ไม่มี
แตกต่างกัน ฟังกระทำทั้งอารัมมณาริบัติ และสหชาตาริบัติ.

๖. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอริบัติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ แม้ทั้ง ๓ วาระ (วาระที่๗ - ๘)

ธรรมที่ฟังทำให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ก็เป็นอารัมมณาริบัติ
อย่างเดียว.

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๔] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จิตที่เกิดก่อนๆ เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่เป็นจิต

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จิตที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตที่เกิด
หลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จิต เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๓. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ จิตที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่จิต ที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**
คือ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตที่เกิดก่อน ๆ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผลสมมาบัติ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

แม้ ๒ วาระเหล่านั้น (วาระที่ ๕ - ๖) พึงกระทำโดยบริบูรณ์ เหมือน
กับข้อความตามบาลีที่มีอยู่ตอนต้น.

**๕. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.**
คือ จิตที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิต
ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย ฯลฯ

พึงถามถึงมุล. (วาระที่ ๘)

จิตที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย
ที่ไม่ใช่จิตที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๘)

จิตที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๗๓๗ ๘. นิสสยปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๖๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.
(วาระที่ ๑ - ๒ - ๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาให้ทาน ฯลฯ ก่อมานะ ถือทัญญู.

เข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะ ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิตด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

แม้ ๒ วาระเหล่านี้ (วาระที่ ๕ - ๖) พึงกระทำให้สมบุรณ์ เหมือน กับข้อความตามบาลี ที่มีอยู่ข้างต้น ไม่มีแตกต่างกัน.

๖. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

จิต และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของ อุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗ - ๘ - ๙)

๑๐. ปุเรชาตปัจจย

[๖๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
โณภูฐัพพายตนะ เป็นปัจจยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระตด้วยกายวิญญาณ ด้วย
อำนาจของปุเรชาตปัจจย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
กายายตนะ ฯลฯ หทยวัตถุ เป็นปัจจยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจย แก่ธรรมที่เป็นจิต

ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถูปุเรชาตนะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตนะ และ วัตถูปุเรชาตนะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตนะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ฯลฯ
โสภณูปายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถูปุเรชาตนะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และ
สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๖๗] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต
ด้วยอำนาจของปัจฉาปัจจัย ฯลฯ

๒. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๖๘] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย
อำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๖๙] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่วิบากชั้นทั้งหลาย และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่วิบากจิต ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ

ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่วิบากชั้นทั้งหลาย, จิต และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๖. อินทริยปัจจัย

[๗๐] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๗๑] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๗๒] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมภูฐานรูป ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูป.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๔. **ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และ สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. **ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ บังณฑาตะ

ฯลฯ

๒๑. อตฺถิปัจจย

[๗๓] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต

ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย

อำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่จิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

เหมือนกับปุเรชาตะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ

ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจอตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ปัจฉาชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่จิต และจิต เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐาน-
รูป ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย, ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

จิตและหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย

แม้ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มีทั้ง ๒ ข้อ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิตและมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมภูฐานรูป
ของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

จิตและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลายที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิด
ก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

จิต, สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลายที่เกิดภายหลัง และกพพีการอาหาร เป็น
ปัจจัยแก่กายเหล่านี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

จิต, สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลายที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็น
ปัจจัยแก่ภูตคารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

การนับจำนวนในวาระอนุโลม

[๗๔] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๘ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๘ วาระ
ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี

๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

[๗๕] ๑. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นจิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นจิต และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่เป็นจิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสยปัจจัย

๘. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๙. ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่เป็นจิต และธรรมที่ไม่ใช่จิต ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๗๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจนียะทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๗๓] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ฯลฯ
ในนสมันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๑ วาระ ในน
อุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนมัคคปัจจย
มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ
ในนโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๗๔] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ ในนอิปติ-
ปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงกระทำอนุโลมมาติกา

จิตตทุกะ จบ

๕๗. เจตสิกทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๕] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก, ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๒. ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก. ในปฏิสนธิขณะ จิต และกัฏฐตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย ธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก, ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยจิต, หทยวัตถุ อาศัยจิต, จิต อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัย มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ จิตตสมภูฐานรูป กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเจตสิก อาศัยหทยวัตถุ.

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย.**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกและจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นเจตสิกและ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ.

**๙. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย
ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุ-
ปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และ
จิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกุฎตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
เจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และ
หทยวัตถุ, ชั้น ๑ และจิต อาศัยชั้น ๒ และหทยวัตถุ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๐] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิด
ขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก, ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก

เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก อาศัยหทยวัตถุ.

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

**๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัย
ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ
อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ
 ฯลฯ อาศัยขั้น ๒ .

**๗. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และ
หทยวัตถุ.

**๘. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย
ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์ม-
มณปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ และจิต อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก
และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

๓. อธิปติปัจจัย

[๘๑] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิด
ขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๒] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๘ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๘ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๘๓] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย
คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็นเหตุกะ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย
ธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ กุฎตคารูป อาศัยจิต.

ททยวัตถุ อาศัยจิต จิต อาศัยททยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ส่วนอสังญญัตถ์ ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป
๑ ฯลฯ

**๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยจิตซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะทั้งหลายที่เป็นเจตสิก อาศัยททยวัตถุ.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธังจะ อาศัยจิต ที่
สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทธังจะ.

**๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตซึ่งเป็น
อเหตุกะ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และกฐัตตารูป
อาศัยจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทย-
วัตถุ.

**๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และอาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็นอเหตุกะและจิต
ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิกและจิต
ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขั้นทั้งหลาย
ที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และจิต.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็น
อเหตุกะและจิต, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็น
อเหตุกะและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะนเหตุ-ปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ซึ่งเป็นอเหตุกะ และจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกุฎตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะนอารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอตัณฺณยัตถ์.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก

และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๒ วาระ ฯลฯ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๘๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นณานปัจจัย มี ๖ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโน
วิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระอนุโลมปัจจนียะ

[๘๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๓ วาระ ... ใน
นอริปติปัจจย มี ๔ วาระ ฯลฯ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๗] เพราะเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๓ วาระ ... ฯลฯ
ในอนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๔ วาระ ในมัคค-
ปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจย มี ๔ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๘] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ (วาระที่ ๑-๓).

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยจิต, หทยวัตถุ อาศัยจิต, จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจิต, สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นเจตสิก อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ.

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึงทำทั้ง ๒ วาระ.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก, จิต และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึงทำทั้ง ๒ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

จิตอาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึงทำทั้ง ๓ วาระ.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย
ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุ-
ปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึ่งทำทั้ง ๒ วาระ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๕] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนปฏิจวาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัย กายายตนะ, จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายทั้งสหระคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ พึ่งทำทั้ง ๒ วาระ.

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ
อาศัยกายตนะ ฯลฯ จิตและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มี ๑ วาระ

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก และ

ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขุ-
วิญญาณ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ
ฯลฯ อาศัยขั้น ๒, ฯลฯ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ขั้น ๒ ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๒ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก

และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

จิต อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ วาระ.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก อาศัย

ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะ

อาร์มณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจักขุวิญญาณ อาศัยชั้น ๑ ที่สหรถด้วยจักขุ-
วิญญาณ และจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มี ๑ วาระ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ฯลฯ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๑] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก อาศัยธรรมที่เป็นเจตสิก เกิด
ขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ เจตสิกที่เป็นอเหตุกะ ฯลฯ มี ๕ วาระ แม้ปัญญาวิญญาณ ฟัง
กระทำเหมือนอาร์มณปัจจัย โมหะ มีใน ๑ วาระเท่านั้น วาระทั้งปวง ผู้มี
ปัญญาฟังกระทำโดยปวัตติ และปฏิสนธิ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๕๒] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาสวานปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจยมี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ใน
นโวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๕๓] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ

ฯลฯ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระปัจจนียานุโลม

[๕๔] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
นอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๓
วาระ ฯลฯ ในนโวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ตั้งสัญญาวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๕] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เจือกับธรรมที่เป็นเจตสิก
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ฯลฯ เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เจือกับธรรมที่เป็นเจตสิก

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เจือ
กับธรรมที่เป็นเจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และกับชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๔. ธรรมที่เป็นเจตสิก เจือกับธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 95

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก เจือกับธรรมที่เป็นเจตสิก และ
ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และจิต ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๖] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีนิย

[๕๗] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เจือกับธรรมที่เป็นเจตสิก
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ อย่างนี้.

โมหะ มีใน ๓ วาระ เท่านั้น ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๕๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระอีกสองนัยนอกนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พิงกระทำ
อย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๘] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๒. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่เจต-

สิก ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก

ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๐๐] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๒)

จิต ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วทาน, แก้วมรรค, แก้วผล, แก้วอาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น จิต ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้ซึ่งจิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ซึ่งเป็นธรรมชาติไม่ใช่เจตสิก ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ ฯลฯ.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญาณ, แก่เจโต-ปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๕. ธรรมชาติไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณานิพพาน มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีข้างต้น.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุขั้นที่ไม่ใช่เจตสิก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้ซึ่งขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญา-นาสัญญาตนะ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่สหระคตด้วยจักขุวิญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญาณ, แก่เจโต-ปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณานิพพาน มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีข้างต้น.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตรธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย ฯลฯ โสภณูปายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ปรารถนชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๘)

จิต ปรารถนชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๙)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๑๐๑] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก
เจตสิก ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติ.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นเจตสิก ทำชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอธิปฏิบัติ.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๒)

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

จิต ทำชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิต และจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๓)

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ทำขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกให้
เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, จิต
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ ทำนิพพาน ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโฆทาน, แก้วมรรค, แก้วผล ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิก ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว จิต ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ และ สหชาติปฏิบัติ

ที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ ทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

มีคำอธิบายเหมือนกับคำภาษาบาลีข้างต้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะการกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่เจตสิกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อม
เกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ และ สหชาติปฏิบัติ

ที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ พิจารณานิพพาน ฯลฯ มีคำอธิบายเหมือนกับ
ข้อความตามบาลีข้างต้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำขันธหลายที่ไม่ใช่
เจตสิกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขันธนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ขันธทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณารูปติ.

มี ๓ วาระ เป็นอารัมมณารูปติอย่างเดียว (วาระที่ ๗-๘-๙)

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๐๒] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขันธทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธ
ทั้งหลายทั้งที่เป็นเจตสิก ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิกที่เกิดหลัง ๆ และจิต ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจอนันตรปัจจัย

คือ จิตที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖) ดังที่กล่าวมา พึงยังคำอธิบายให้บริบูรณ์ เหมือนกับบาลีข้างต้น ไม่มีแตกต่างกัน.

๖. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

อาวัชชนะก็ดี วุฏฐานะก็ดี ไม่มี.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๘ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ

เหมือนกับปฏิจวาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๘ วาระ

เหมือนกับปฏิจวาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ

เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๐๓] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๒) มี ๓ อุปนิสสยะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๓) มี ๓ อุปนิสสยะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัย อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ, จิต แล้ว ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ อุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัย อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ, จิต แล้ว ให้ทาน ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖) มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีข้างต้น ไม่มีแตกต่างกัน.

๓. **ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่เป็นเจตสิก**

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

มี ๓ วาระ (วาระที่ ๓-๘-๕)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๐๔] ๑. **ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่**

เจตสิก ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น **อาร์มมณปุเรชาติ** และ **วัตตปุเรชาติ**

ที่เป็น **อาร์มมณปุเรชาติ** ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น จิต ย่อม
เกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น **วัตตปุเรชาติ** ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. **ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น**

เจตสิก ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
โณภูฏัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระตด้วยกายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระตด้วยจักขุวิญญาณ
ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น จิต และ
สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ฯลฯ
โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ
ที่เป็น วัตถุบุรุษตนะ ได้แก่
จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ฯลฯ
กายายตนะ ฯลฯ
ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของบุรุษตนะปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๑๐๕] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
เจตสิก ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ
๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
เจตสิก ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ
๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย
ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๐๖] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๐๗] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ
ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่
เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมม-
ปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
เจตสิก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ
ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่
เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่จิตที่เป็นวิบาก และกฐัตตารูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจกัมมปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย, จิต และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาเจตสิก เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธทั้งหลาย, จิต และ กภูตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๑๐๘] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิกด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๐๙] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย, จิต เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

จิต ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจ
วิปยุตตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหระคตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก
และจิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ฯลฯ
กายายตนะ, ฯลฯ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๒๑. อตฺธิปัจจัย

[๑๑๐] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
เจตสิก ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย
มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
เจตสิก ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือ ที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เหมือนปุเรชาตะ ไม่แตกต่างกัน.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตะ ไม่แตกต่างกัน.

เจตสิก และ ธรรมท ไมเจตสิก คว้ยอำนาจ องอตั ปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ส าคะ แล่ ปุเรพาท

ท เป็น สทซาคะ ใต้แก ู

จิก เป็นปัจจยยกัสมปยุต ัน และ.จิก สมุฐานรูปทงหลาย คว้ย
อำนาจ องอั ปัจจย.

ในปฏิสนธิณะ จิ ฯลฯ

ในปฏิสนธิ ณะ ททยวัตถุ เบหปัจจยแก หังหลายที่เป็นเจตสิก
แลจิก คว้ยอำนาจองอั ติปัจจย.

ท เป็น ปุเร าคะ ใต้แก

บุคคลพิจารณาจักขุ ฯลฯ ททยวัตถุ โดยความเบ็หของไปเท ยง ฯลฯ
เหห็อนกบั ปุเรชาะ ใต้แกค่างนั

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๒ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่

ขั้น ๒ ฯลฯ ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ ขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก

และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๒ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้น

๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๒ ด้วยอำนาจ

ของอติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ พังทำทั้ง ๒ วาระ

๘. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ , สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ,

ปัจฉาชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัย

แก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต เป็นปัจจัยแก่ จิตตสมุฏฐานรูป

ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก, จิต และมหาภูตรูป เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมภูฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ พึ่งทำทั้ง ๓ วาระ.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ที่เกิดภายหลัง และกวิการาหาร
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกัน อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นเจตสิก และจิต ที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์
เป็นปัจจัยแก่ภูฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก และธรรมที่เป็นเจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ และจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย, ขั้น ๒ ฯลฯ.

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ และกายายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ และกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย, ขั้น ๒ ฯลฯ

ขั้น ๑ ที่เป็นเจตสิก และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๒ และจิต
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๒ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๑๑] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจจัย ๓ วาระ ในวิปากปัจจัยมี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัยมี ๓ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัยมี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๑๑๒] ๑. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ

สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมม- ปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นเจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ- ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย อำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น

เจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๘. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย และด้วย
อำนาจของ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ.

๙. ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นเจตสิก และธรรมที่ไม่ใช่เจตสิก ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย และ สหชาตะ รวมกับ
ปุเรชาตะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๐๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจุบันทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียานัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียานุโลม

[๑๑๔] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจย
มี ๓ วาระ ในนอัณญมัญญปัจจย มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ
ในปัจจยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ
ในโนนวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๑๕] เพราะเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาติกา ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

เจตสิกทุกะ จบ

๕๘. จิตตสัมปยุตตทูกะ

ปฏิัจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๑๖] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ชั้นที่ ๑ อาศัย-
ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม

อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นจิตตสัมป-
ยุตตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ๗๗ มหาภูตรูป ๑ ๗๗ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗ มหาภูตรูป ๑ ๗๗ กภูฏตารูป ที่เป็นอุปาทา-
รูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัย
หทยวัตถุ กภูฏตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
และหทยวัตถุ ๗๗ ชั้น ๒.

๘. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายเป็นจิตตสัมปยุตต-
ธรรม และกุฎรูปทั้งหลาย

๕. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และมหา-
กุฎรูปทั้งหลาย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๑๗] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม

และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๑๘] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๑๙] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วย
อุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

พึงกระทำทั้ง ๕ วาระ ดังกล่าวมา พึงกำหนดในบททั้งปวงว่าอเหตุกะ
โมหมูลอย่างเดียวกันเท่านั้น พึงให้เต็ม.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๑๒๐] ๑. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตตว์.

๓. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจเจกนียะ

[๑๒๑] ในนเหตุปัจเจก มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจเจก มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจเจก มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจเจก มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจเจก มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจเจก มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจเจก
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจเจก มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจเจก มี ๕ วาระ
ในนอาสวานปัจเจก มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจเจก มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจเจก
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจเจก มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจเจก มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจเจก มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจเจก มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจเจก
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจเจก มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจเจก มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจเจก มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจเจกนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจเจกนียะ

[๑๒๒] เพราะเหตุปัจเจก ในนอารัมมณปัจเจก มี ๓ วาระ...ใน
นอธิปัตติปัจเจก มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจเจก มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจเจก
มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจเจก มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจเจก มี ๑ วาระ
ในนโนนัตติปัจเจก มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจเจก มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๒๓] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอัญญมัญญ-
ปัจจย มี ๖ วาระ ฯลฯ ในปุเรชาตปัจจย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๑
วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิตต-
ปัจจย มี ๕ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๒๔] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓) เหมือนกับ
ปัจจัยวาระ

๔. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๕. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยททยวัตถุ
ในปฏิสนธิชั้น ๆ ๗

๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยททยวัตถุ
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย
ในปฏิสนธิขณะ ๆ ๗

๗. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และททยวัตถุ
ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๘. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๙. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะ-
เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และททยวัตถุ
ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๒๕] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม

เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ
อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม

และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขา-
ยตนะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ และกายายตนะ.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๒๖] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญุปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ
ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๒๗] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่๑-๓) เหมือนกับ
ปฏิจจวาระ.

๔. จิตตวิปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ๗๗ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังขญีสัตว์.

๕. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๗
อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยททย-
วัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ
อาศัยททยวัตถุ.

๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
อาศัยจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัย
ททยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗

๗. จิตตสัมปยุตตธรรม อาศัยจิตตสัมปยุตตธรรม

และจิตตวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขา-
ยตนะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณและกายายตนะ.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกะปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วย
อุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ
และหทยวัตถุ.

อีก ๒ วาระ (วาระที่ ๘ - ๙) ฟังกระทำ ทั้งปวัตติ และปฏิสนธิ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๒๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจัย มี ๔ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๒๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ฯลฯ
ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในโนนัตถิ
ปัจจย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๓๐] เพราะเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ฯลฯ
ในมคคปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.
นิสสยวาระ เหมือนกับปัจจยวาระ.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๑] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เจือกับจิตตสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ฯลฯ เจือ
กับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๓๒] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี
๑ วาระ.

ปัจจนียณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๓๓] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๑ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมหนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๓๔] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมมู-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้น และจิตตสมมูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๓๕] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำซึ่งอุโบสถกรรม แล้วพิจารณาซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น

พิจารณากุศลกรรมที่ตนอบรมดีแล้วในกาลก่อน.

บุคคลออกจากฌานแล้ว พิจารณาฌาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว พิจารนามรรค พิจารณาผล, พิจารณาภิเลสทั้งหลายที่ละแล้ว, ที่ข่มแล้ว, รู้ซึ่งภิเลสทั้งหลาย ที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตตสัมปยุตตธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

**๒. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ พระอริยะทั้งหลาย พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-วิปยุตตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่สหระคตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๓๖] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณธิปติ และ สหชาตาธิปติ

ที่เป็น อาร์มมณธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาอุสสการที่เคยสังสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน ฯลฯ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณาบุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำขันธ์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขันธ์นั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น. ที่เป็น สหชาตาทิปีติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๒. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปีติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๓. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปีติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๔. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มืออย่างเดียว คือที่เป็น **อาร์มณชิปติ** ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู. แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตวิปยุตตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๑๓๖] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ ปัจจัยสงเคราะห์ไม่มี.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ เหมือนกับปัจจัยวาระ ปัจจัยสงเคราะห์ไม่มี.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๓๘] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ให้ทาน ก่อมานะ ถือทิวฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ สุขทางกาย ฯลฯ
ทุกข์ทางกาย แล้วให้ทาน ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่มรรค
ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอุตุ ฯลฯ โภชนะ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ
ทำลายสงฆ์.

อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่
ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๓๕] ๑. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๔๐] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย มี ๑ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๔๑] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุต-
ตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากจันท์ และ
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๔๒] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๑๔๓] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓)

๔. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

ได้แก่ กพพิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจจัย.

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๑๔๔] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ.

**๒. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย**

คือ รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทริยปัจจัย.

**๓. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย**

คือ จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ ฯลฯ

**๔. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย**

คือ จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่
สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์และ
สุขินทรีย์ ฯลฯ กายินทรีย์ และทุกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระค
ด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๑๓. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๔๕] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๒. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

ททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อัตติปัจจัย

[๑๔๖] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย เหมือนกับ
ปฏิจจวาระ.

๔. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๓ อยู่ คือที่เป็น สหชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตะ.

๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาน และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

ขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสัมปยุตตธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒, ขั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม

เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และ
รวมกับ อินทริยะะ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิตตสัมปยุตตขั้น และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

จิตตสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง และกวฬิการอาหาร เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะะ ได้แก่

จิตตสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็น
ปัจจัย แก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๔๗] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย

มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๖ วาระ
ในนิสสยปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจฉัย
มี ๑ วาระ ในปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาสาเวนปัจฉัย มี ๑ วาระ ใน
กัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๔ วาระ
ในอินทริยปัจฉัย มี ๖ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในอตติปัจฉัย
มี ๗ วาระ ในนัตติปัจฉัย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจฉัย
มี ๗ วาระ.

ปัจจนียนัย

การยกปัจฉัยในปัจจนียะ

[๑๔๘] ๑. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแกจิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

๒. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแกจิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

๓. จิตตสัมปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแกจิตตสัมปยุตต-
ธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

๔. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. จิตตวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตสัมปยุตตธรรม มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ,
สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ.

๗. จิตตสัมปยุตตธรรม และจิตตวิปยุตตธรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตวิปยุตตธรรม มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ,
ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันียะ

[๑๔๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนนิสสยปัจจัย มี ๖ วาระ. ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย
มี ๗ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตปัจจัย มี ๖ วาระ

ในนวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในโนธตติปัจจย มี ๔ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนอวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๑๕๐] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ...ใน นอธิปัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ. ในปัจจยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตต-ปัจจย มี ๑ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๕๑] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ...ใน อธิปัตติปัจจย มี ๔ วาระ พึงกระทำอนุโลมมาตกา ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

จิตตสัมปยุตตทุกะ จบ

๕๕. จิตตสังสัณฺฐทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๒] ๑. จิตตสังสัณฺฐธรรม อาศัยจิตตสังสัณฺฐธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตวิสังสัณฺฐธรรม อาศัยจิตตสังสัณฺฐธรรม เกิด

ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฺฐธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

จิตตสังสัณฺฐทุกะ พึงกระทำเหมือนจิตตสัมปยุตตทุกะ ไม่แตกต่างกัน.

จิตตสังสัณฺฐทุกะ จบ

๖๐. จิตตสมุฏฐานทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๕๓] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ
จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และกัฏฐตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏ-
ฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ จิต, และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ จิตและกัณฑ์ตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ กัณฑ์ตารูป อาศัยจิต หทยวัตถุ อาศัยจิต,
จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ กัณฑ์ตารูปที่เป็นอุปาหารูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

๖. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏ-

ฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะ-

เหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และกัณฑ์ตารูปอาศัยจิต

ในปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ.

๙. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกุฎตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ จิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
กรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๕๔] ๑. จิตตสมุฏฐานกรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานกรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสมุฏฐานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานกรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณ-
ปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานกรรม ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม อาศัยกรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

**๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**
คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.
ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.
ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

**๖. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย**
คือ ในปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

**๗. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**
คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต
๗๗ ขั้น ๒.
ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
และจิต ๗๗ ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
และหทยวัตถุ ๗๗ ขั้น ๒.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และหทยัตถุ.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม และหทยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอิทธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕
วาระ ในฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๕๖] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และกัมมัตถารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรมเกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยจิต หทยวัตถุ อาศัย
จิต, จิต อาศัยหทยวัตถุ, ฟังกระทำมหาภูตรูป ๑ จนถึงอสังขยัตว์.

**๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และะจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตซึ่งเป็น
อเหตุกะ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ จิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิกิจจา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ อาศัยจิต.

**๖. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และกุฎตารูป
อาศัยจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิตและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

**๗. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ขั้น ๒ และ สมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏ-
ฐานธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ และจิต ฯลฯ ขั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐาน
กรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
กรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้ง
หลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และจิต.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กัญฐิตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
จิตตสมุฏฐานกรรม และจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กัญฐิตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐาน
กรรม และหทยวัตถุ.

**๙. จิตตสมุฏฐานกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานกรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกัญฐิตารูป อาศัยชั้น ๑
ที่เป็นจิตตสมุฏฐานกรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๒ และจิต อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม และทพวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

[๑๕๗] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
 ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาหารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยจิต.

ทพวัตถุ อาศัยจิต ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๔. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนารัมมณ-
ปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอรัมมณปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ กัญฐตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กัญฐตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๕๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอรัมมณปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๖ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๖ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๑๕๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๖ วาระ...ในนอธิป-
ปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕
วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ใน
โนนัตถิปัจจย มี ๖ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๖ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๖๐] เพราะนเหตุปัจจย ในนอรัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในปุเรชาติปัจจย
มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในฉานปัจจย มี ๕ วาระ ใน
มัคคปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๑] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ. เหมือนกับ
ปัจจัยวาระ. (วาระ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต, ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ.

๖. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปัจจัยวาระ ทั้ง ๒ วาระ.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ
ชั้น ๒, ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และทथยัตถุ
ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปฏิจวาระทั้ง ๒ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และทथยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
และทथยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๖๒] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ. (วาระ
ที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรม

ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ.

จิต อาศัยททยวัตถุ.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายวิญญาณ และกายายตนะ.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต, ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐาน-
ธรรม อาศัยททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ.

๖. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจักขายตนะ
ฯลฯ อาศัยกายายตนะ, จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ
ชั้น ๒.

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตต-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ จิตอาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๙. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจักขุวิญญาณ อาศัยขั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุ-
วิญญาณ และจักขายตนะ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ขั้น ๒ และจิต อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕
วาระ.

ปัจจนีย

๑. นเหตุปัจจย

[๑๖๔] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

ฟังกระทำหมดทั้ง ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ แม้ปัญญาวิญญาน
ก็ฟังกระทำ โมหะ มีทั้ง ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๖๕] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๖ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๖ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๖ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๖ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจนาชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนโนตติปัจจย มี ๖ วาระ
ในโนวิกตปัจจย มี ๖ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี ฟังกระทำอย่างนี้.

ตั้งสติฐฐานวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๑๖๖] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ-
ปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ
เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. จิตตสมุฏฐานธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสมุฏฐานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ
เจือกับขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๖๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

[๑๖๘] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ โมหะมีทั้ง ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๖๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๑๗๐] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
จิต และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุ-
ปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๗๑] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๒)

คือ จิต ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๓)

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ปรารภชั้น
ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ โคตรฏ, แก้วโwatan, แก้วมรรค, แก้วผล,
แก้วอวิชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง
เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น จิต ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้มีความพร้อมเพรียงด้วยจิต ที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ ฯลฯ อากัญญาตนะ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีที่มีอยู่ข้างต้น.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทพวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัสย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่สหระคตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ

โสภณัฐพายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

มีคำอธิบายเหมือนกับข้อความตามบาลีที่มีอยู่ข้างต้น

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิง เพราะปรารถนาขั้นนั้น
จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ ด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ฯลฯ
โณภูฏัพพายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ,
แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาसानุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย พึงกระทำเพราะปรารถ ๓ วาระ (วาระที่ ๓-๘-๘)

๓. อธิปติปัจจัย

[๑๗๒] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณอธิปติ และ สหชาตอธิปติ

ที่เป็น อาร์มมณอธิปติ ได้แก่

ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม กระทำขั้นทั้งหลาย ที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

อาร์มมณชาติปัตติ สหชาติอธิปัตติ ปัจกระทำทั้ง ๓ วาระ
(วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณชาติปัตติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ฯลฯ

บุคคล ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว จิต ย่อมเกิดขึ้น.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณชาติปัตติ และ สหชาติอธิปัตติ

ที่เป็น อาร์มมณชาติปัตติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ฯลฯ

บุคคลกระทำขั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรม ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณฺหาริปติ ได้แก่

พระอรียะทั้งหลาย ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
 ฯลฯ

บุคคลกระทำขั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ฯลฯ จิตและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณฺหาริปติ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘)
เป็นอารัมมณฺหาริปติอย่างเดียว.

๔. อนันตรปัจจัย

[๑๗๓] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ วุฏฐานะไม่มี.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จิต ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลัง ๆ ฯลฯ. เนวสัญญานาสัญญายตนะ ของผู้ที่ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

การนับสองวาระนอกจากนี้ (วาระที่ ๕-๖) พึงกระทำเหมือนอย่างนี้.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย พึงกระทำเป็น ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙) วุฏฐานะไม่มี.

๕. สมันนตรปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันนตรปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนอนันตรปัจจัย.

๖. สหชาติปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

[๑๗๔] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๙. อุปนิสสยปัจจัย

[๑๗๕] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ พึงกระทำ ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต แล้ว
ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต เป็นปัจจัยแก่จิต
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต แล้ว
ให้ทาน ทำลายสงฆ์.

อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ฯลฯ แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยอุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต แล้ว
ให้ทาน ฯลฯ ทำสายสงฆ์.

อุตุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ จิต เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๑๗๖] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ
โผฏฐัพพะทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จันท์ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ
ด้วยอำนาจของปุระชาตปัจจัย.

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปุระชาตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุระชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ โผฏ-
ฐัพพะทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยัง
เพราะปรารภรูปเป็นต้นนั้น จิต ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุระชาตปัจจัย.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุระชาตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุระชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ โผฏ-
ฐัพพะทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยัง
เพราะปรารภรูปเป็นต้นนั้น จิตและสัมปยุตตจันท์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราหู.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ กาย ฯลฯ รูปทั้งหลาย
 ฯลฯ โสภณัฐพะทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เพราะปรารภจักขุ
เป็นต้นนั้น จิต ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราหู.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติปัจจัย ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ

๑๗๗ โผฏฐัพพายตนะ ๑๗๗

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ๑๗๗

กายายตนะ ๑๗๗

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ๑๗๗ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
๑๗๗ เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น จิตและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ด้วยทิพยจักขุ ๑๗๗ ด้วยทิพโสตราตุ ๑๗๗

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ๑๗๗

โผฏฐัพพายตนะ ๑๗๗

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย
๑๗๗ กายายตนะ ๑๗๗ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาติะ และ วัตถุปุรชาติะ
คือ รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัย
แก่ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย ฯลฯ
โณฏฐัพพายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ
รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจักขายตนะเป็นปัจจัยแก่
ขั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ โณฏฐัพพายตนะที่เป็นจิตต-
สมุฏฐานธรรม และกายายตนะ ฯลฯ

๘. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย
อำนาจของปุรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาติะ และ วัตถุปุรชาติะ
คือ รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัย
แก่จิต ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย.
โณฏฐัพพายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
จักขุวิญญาณ ฯลฯ โณฏฐัพพายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และ
กายายตนะ ฯลฯ

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยจิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
คือ รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัย
แก่จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

โผฏฐัพพายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
รูปายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และจักขายตนะ เป็นปัจจัย
แก่จักขุวิญญาน และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย
ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ฯลฯ

๑๑. ปัจณาชาติปัจจัย ๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๑๗๗] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของปัจณาชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจณาชาติ-
ปัจจัย.

ปัจณาชาติปัจจัย พึงให้พิสดารโดยอาการนี้ (มี ๕ วาระ)

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๑๗๘] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรมเป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากจิต และกฏัตตา
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ, จิต
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ, จิต และ
กัญฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๑๗๕] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๑๘๐] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

อาหารทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ กวฬการาหาร ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรมนี้ ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๓)

อาหารทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

กวฬการาหาร ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๕)

อาหารทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๖)

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และกัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และที่ไม่ใช่จิตตสมุฏ-
ฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และที่
ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

กวฬีการอาหาร ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๙)

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และกัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑๖. อินทรีย์ปัจจัย

[๑๘๑] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย มี ๓ วาระ. (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทรีย์เป็นปัจจัยแก่
กายวิญญาณ.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๕)

คืออินทรีย์ทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่สหรถด้วยจักขุวิญญาณ
๗๗ กายินทรีย์ ๗๗

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๖)

คือในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และขั้นทั้งหลาย ที่สหรถ
ด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ๗๗ กายินทรีย์ ๗๗

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ-
อินทรีย์ปัจจัย

คือ อินทรีย์ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม
เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่สหรถด้วยจักขุวิญญาณ ๗๗ กายินทรีย์ และสุขินทรีย์ ๗๗
กายินทรีย์ และทุกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยกายวิญญาณ
ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรมและ
ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ
กายินทรีย์ ฯลฯ

พึงกระทำมุล. (วาระที่ ๘)

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม และ
ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฏัตตารูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมป-
ยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ ฯลฯ

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๑๘๒] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ บัณฑิตชาตะ ฯลฯ

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็น
จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตธรรมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปังณาชาตะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย, จิต เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วย

อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๘. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๙. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐาน-

ธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒๑. อติปัจจัย

[๑๘๓] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ และ
อาหาระ ฯลฯ.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอติ
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๖. **กรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม เป็นปัจจัยแก่**
จิตตสมุฏฐานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ และ
อาหาระ ฯลฯ

๗. **จิตตสมุฏฐานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุ-**
ฐานกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานกรรม ด้วยอำนาจของอตติ-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ

๘. **จิตตสมุฏฐานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุ-**
ฐานกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานกรรม ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ, ปัจฉาชาตะ,
ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัย
แก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
กายวิญญาณ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานธรรม ที่เป็น สหชาตะ ฯลฯ พึงกระทำให้เหมือนกับปัจจัยวาระ ทั้งปฏิสนธิ และประวัติ ตลอดจนวาระทั้งปวง.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง และจิต เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง, จิต และ กวฬการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง จิต และรูป-ชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ที่เกิดร่วมกัน ฯลฯ

สหชาตะ ปัจจัยวาระ เหมือนกัน พึงกระทำบว่า สหชาตะ ทุกนัย.

๒๒. นัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๘๔] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๘ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๘ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๘ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๘ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๑๘๕] ๑. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๓. จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน

ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่

จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๗. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๘. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุ-

ฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย,

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ อินทรีย์ปัจจัย.

๕. จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ จิตตสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ ปัจฉาชาติปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๑๘๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจจนียะทั้งปวง มี ๘ วาระ ฯลฯ ในโนอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

อนุโลมปัจจนียะ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๑๘๗] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร- ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนมักคปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๑๘๘] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ...

ในอธิปัตปัจจัย มี ๘ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

พึงกระทำการนับอนุโลม.

จิตตสมุฏฐานทุกะ จบ

๖๑. จิตตสหภูทกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๑๘๕] ๑. จิตตสหภูทกรรม อาศัยจิตตสหภูทกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และ จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหภูทกรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหภูทกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหภูทกรรม ฯลฯ
ชั้น ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหภูทกรรม อาศัยจิตตสหภู-
ทกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตและจิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสหภูทกรรม อาศัยชั้นทั้ง
หลาย ที่เป็นจิตตสหภูทกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิตและกฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตต-
สหภูทกรรม.

๓. จิตตสหภูทกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหภูทกรรม
อาศัยจิตตสหภูทกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหภูทกรรม และ
ไม่ใช่จิตตสหภูทกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหภูทกรรม ฯลฯ

๑. ม. เป็นจิตตสหภูทกะ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ จิต และกัฏฐตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสหุจธรรม ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสหุจธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กัฏฐตารูป อาศัยจิต, หทยวัตถุ อาศัยจิต, จิต
อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม และกัฏฐตารูป ที่เป็น
อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. จิตตสหุจธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุจ-
ธรรม อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุจธรรม ที่เป็นอุปาทารูป อาศัย
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๖. จิตตสหุจธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และกฏัตตารูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. จิตตสทกฺขรรม อาศัยจิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และจิต ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และจิต ฯลฯ ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม อาศัยจิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุกรรม และจิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุกรรม และ หทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม และกุฎตารูปที่เป็น อุปาทารูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. จิตตสหุกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม อาศัย จิตตสหุกรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม เกิดขึ้น เพราะ เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุกรรม และไม่ใช่ จิตตสหุกรรม อาศัยชั้น ที่เป็นจิตตสหุกรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกุฎตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น จิตตสหุกรรม และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหุ- ธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน อรูปทั้งหมดพึงยกขึ้นแสดงเหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ในอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ

มหาภูตรูปทั้งหลาย พึงกระทำใน ๖ วาระ, ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัยไม่มี ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนีสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๑๕๑] ๑. จิตตสหุจธรรม อาศัยจิตตสหุจธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุจธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหุจธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคคด้วยวิจิกิจณา ที่สหคคด้วยอุทธีจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหคคด้วยวิจิกิจณา ที่สหคคด้วยอุทธีจจะ.

พึงทำทั้ง ๕ วาระดังกล่าวมา พึงกำหนดคำว่า เหตุกะ ในอนุโลมท่านจำแนกไว้อย่างใด พึงทำอย่างนั้น โมหะ มี ๓ วาระ ในจิตตสมุฏฐานทุกะท่านจำแนกไว้อย่างใด พึงทำอย่างนั้น.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๑๕๒] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนบุรุษชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๑๕๓] ๑. จิตตสหุทธธรรม อาศัยจิตตสหุทธธรรม เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นจิตตสหุทธธรรม อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุทธธรรม.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ พาหิรรูป . . . อาหารสมภูฐานรูป . . . อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ

๓. จิตตสหุทธธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยจิต.

๔. จิตตสหุทธธรรม อาศัยจิตตสหุทธธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

๑. ข้อ ๑๕๒, ๑๕๔, ๑๕๖ ควรจะจัดไว้เป็นข้อเดียวกันเหมือนทุกครั้ง

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 211

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยชั้นทั้งหลายก็เป็นจิตตสหุทธธรรม และจิต.

[๑๕๔] ในนกัมมปัจจยมี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ

ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ.

๑๕. นณานปัจจย

[๑๕๕] ๑. จิตตสหุทธธรรม อาศัยจิตตสหุทธธรรม เกิดขึ้น

เพราะนณานปัจจย

ชั้นทั้งหลายที่สหุทธด้วยปัญญวิญญาณ ฯลฯ

[๑๕๖] ในนณานปัจจย มี ๖ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ใน
นสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในโนนัตถิปัจจย
มี ๕ วาระ ในนวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

การนับสองนัยนอกนี้ พึงกระทำอย่างนี้.

แม้สหุทธวาระ ก็เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

เหตุปัจจัย

[๑๕๗] ๑. จิตตสหุจธรรม อาคัยจิตตสหุจธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม อาคัยธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สหุจธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาคัยหทยวัตถุ, จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม
อาคัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ เหมือนกับปฏิจวาระ มหาภูตรูปทั้งหมด.

๕. จิตตสหุจธรรม อาคัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุ-
จธรรม อาคัยจิต.

ขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุจธรรม อาคัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ มหาภูตรูปทั้งหมด เหมือนกับปฏิจวาระ.

๖. จิตตสหุจธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม อาคัย
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุ-
จธรรม และไม่ใช่จิตตสหุจธรรม อาคัยจิต.

จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยทथยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปฏิจวาระ มหาภูตรูปทั้งหมด.

๗. จิตตสหุจรรณ อาศัยจิตตสหุจรรณ และจรรณที่ไมไจ

จิตตสหุจรรณ เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสหุจรรณ อาศัย
ขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหุจรรณ และจิต ๗๗ ขั้น ๒.

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหุจรรณ และทथยัตถุ ๗๗
ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปฏิจวาระ มหาภูตรูปทั้งหมด.

๘. จรรณที่ไมไจจิตตสหุจรรณ อาศัยจิตตสหุจรรณ และ

จรรณที่ไมไจจิตตสหุจรรณ เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไมไจจิตตสหุจรรณ อาศัยขั้นทั้งหลาย
ที่เป็นจิตตสหุจรรณ และจิต.

จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจรรณ และทथยัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไมไจจิตตสหุจรรณ อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่เป็น
จิตตสหุจรรณ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗ เหมือนกับปฏิจวาระ มหาภูตรูปทั้งหมด.

๙. จิตตสหุจรรณ และจรรณที่ไมไจจิตตสหุจรรณ

อาศัยจิตตสหุจรรณ และจรรณที่ไมไจจิตตสหุจรรณ เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตสทกกรรม และไม่ใช้
จิตตสทกกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกกรรม และจิต อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๒ และจิต, อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกกรรม และหทยวัตถุ
๗๗ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ เหมือนกับปฏิจวาระ มหาภูตรูป ทั้งหมด.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๕๘] ๑. จิตตสทกกรรม อาศัยจิตตสทกกรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกกรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสทกกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๗ กายายตนะ ๗๗ นี้เหมือน
อารัมมณปัจจัย ในปัจจวาระ, ในจิตตสมุฏฐานทุกะ ฟังกระทำปัญจวิญญาณมูล
แก่ธรรมเหล่านั้นทั้ง ๖ อย่าง ๗๗

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๑๕๙] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๐๐] ๑. จิตตสทกฺขรรม อาศัยจิตตสทกฺขรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ฟังกระทำ
ทุกอย่าง, ปัญจวิญญานแห่งปัจจัยวาระ, มูล แห่งธรรมทั้ง ๖ ก็ฟังกระทำ,
มหาภูตรูปทั้งหมด มี ๓ วาระ เหมือนกัน.

โมหะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๒๐๑] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระไรอนุโลมปัจจนีเย

[๒๐๒] เพราะเหตุปัจจัย ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ...ใน
ปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในโนนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๐๓] เพราะนเหตุปัจจัย ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ...ใน
อนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

นิสสยวาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

สังสัจจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๔] ๑. จิตตสทกุธรรม เจือกับจิตตสทกุธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับ ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกุธรรม ฯลฯ เจือกับ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม เจือกับจิตตสทกุธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกุธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสทกุธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม เจือกับจิตตสทกุธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต เจือกับ ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกุธรรม ฯลฯ เจือกับ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. จิตตสทกุธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกุธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. จิตตสหุทธธรรม เจือกับจิตตสหุทธธรรม และธรรม

ที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ เจือกับ ขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสหุทธธรรม และจิต ฯลฯ
เจือกับ ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๐๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๒๐๖] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ... (โมหะ มี ๓ วาระ) ใน
นอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
นวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

การนับสองนัยนอกจากนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำทั้งหมด.

ปัญหาวาระ

อนุโลมหนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๐๗] ๑. จิตตสหุจรรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุจรรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจรรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตฉัณฑ์
ทั้งหลาย และจิตตสมุจฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุจรรรม. ด้วยอำนาจของ
เหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิฉณะ ฯลฯ

๒. จิตตสหุจรรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สหุจรรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจรรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุจฐานรูป
ทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสหุจรรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิฉณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจรรรม เป็นปัจจัยแก่จิต
และกภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๓. จิตตสหุจรรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุจรรรม และ

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจรรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจรรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตฉัณฑ์
ทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุจฐานรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจรรรม และไม่ใช่
จิตตสหุจรรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๑. วิญญูฉิริรูป ๒, ๒. รูปที่นอกจากวิญญูฉิริรูป ๒

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๐๘] ๑. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแกจิตตสทกฺขรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ไม่มี
ต่างกัน.

๓. อธิปติปัจจัย

[๒๐๙] ๑. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแกจิตตสทกฺขรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ อารัมมณาธิปติก็ดี สหชาตาธิปติก็ดี
พึงกระทำ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแกธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ
อารัมมณาธิปติก็ดี สหชาตาธิปติก็ดี พึงกระทำแกธรรมทั้ง ๓ วาระแม้เหล่านี้.
แม้ปัญหา ๕ ข้อ ก็เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ในบทปลาย ๓ วาระ
เป็นอารัมมณาธิปติอย่างเดียว.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๒๑๐] ๑. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแกจิตตสทกฺขรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ไม่มี
ต่างกัน.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ.

เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ.

เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

เหมือนกับปัจจัยวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๒๑๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตถุปุเรชาติะ
มี ๓ วาระ.

ได้เฉพาะธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรมเป็นมูลเท่านั้น ทั้ง ๓ วาระนี้
เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

๑๑. ปัจณาชาติปัจจัย

[๒๑๒] ๑. จิตตสหุจธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สหุจธรรม ด้วยอำนาจของปัจณาชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุทธธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรมที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

๓. จิตตสหุทธธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ-
ปัจจัย

๑๒. อาเสวนปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๒๑๓] ๑. จิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุทธธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สหุทธธรรม ที่เป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สหุธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสหุธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากจิต และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. จิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสหุธรรม และไม่ใช่จิตตสหุธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นจิตตสหุธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ์ทั้งหลาย, จิต และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๕. อาหารปัจจัย

[๒๑๔] ๑. จิตตสหุจธรรม เป็นปัจจัยแกจิตตสหุจธรรม
ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย. เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือน
จิตตสมุฏฐานทุกะ แม้ทุกะนี้ก็มี ๑ วาระ เหมือนกพพีการาหาร.

๑๖. อินทริยปัจจัย ฯลฯ ๑๗. สัมปยุตตปัจจัย

[๒๐๕] ๑. จิตตสหุจธรรม เป็นปัจจัยแกจิตตสหุจธรรม
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนจิตตสมุฏฐานทุกะ ไม่มี
ต่างกัน.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมคคปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๒๑๖] ๑. จิตตสหุจธรรม เป็นปัจจัยแกจิตตสหุจธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจธรรม เป็นปัจจัยแกจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒. จิตตสหุกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่จิตต-

สหุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม ด้วยวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสหุกรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๓. จิตตสหุกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุกรรม

และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุกรรม และไม่ใช่จิตตสหุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๔. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรม

ที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังณาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจัยแก่กัฏตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

จิต เป็นปัจจัยแก่หทยัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย, หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุระชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

จิตที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรมที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สหุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุระชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุระชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่สหระตด้วยจักขุวิญญาณ
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สหุทธธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุทธธรรม และ
ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต
และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

**๗. จิตตสหุทธธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกฺขรรมและจิต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๘. จิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และจิตเป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลายที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และจิตที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๙. จิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม
เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และจิตเป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม และไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตติปัจจัย

[๒๑๗] ๑. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกฺขรรม
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม ฯลฯ เหมือนกับปฏิจวาระ

๒. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ ฯลฯ

๓. จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกฺขรรม
และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสทกฺขรรม ฯลฯ เหมือนกับปฏิจวาระ

๔. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่กรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือ สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ
อินทริยะ ฯลฯ

๕. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

๖. กรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สทกฺขรรม และกรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอตติ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๗. จิตตสหุจรรรรม และจรรรรมที่ไมไ้จิตตสหุจรรรรม

เป็นปัจัจจัยแกจิตตสหุจรรรรม ด้วยอำนาจของอฏฐิปัจัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ไ้แก

จันฐ์ ๑ ที่สหรคคด้วยจักขุวิญญูณณ จักขายตนะและจักขุวิญญูณณ

เป็นปัจัจจัยแกจันฐ์ ๒ ฯลฯ จันฐ์ ๒ ฯลฯ

พิงกระทำในปฏิสนธิทังหมค สหชาตะ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๘. จิตตสหุจรรรรม และจรรรรมที่ไมไ้จิตตสหุจรรรรม

เป็นปัจัจจัยแกจรรรรมที่ไมไ้จิตตสหุจรรรรม ด้วยอำนาจของอฏฐิปัจัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ

อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ไ้แก

จันฐ์ทังหลายที่สหรคคด้วยจักขุวิญญูณณ และจักขายตนะ เป็นปัจัจจัยแกจักขุวิญญูณณ ด้วยอำนาจของอฏฐิปัจัจจัย ฯลฯ จันฐ์ทังหลายที่สหรคคด้วยกายวิญญูณณ ฯลฯ

จันฐ์ทังหลายที่เป็นจิตตสหุจรรรรม และจิต เป็นปัจัจจัยแกจิตตสมุญจจันฐ์รูปทังหลาย ที่ไมไ้จิตตสหุจรรรรม ด้วยอำนาจของอฏฐิปัจัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ ไ้แก

จันฐ์ทังหลายที่เป็นจิตตสหุจรรรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจัจจัยแกจิต ด้วยอำนาจของอฏฐิปัจัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม ด้วยอำนาจของ
อตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๓ นัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจธรรม และจิตที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรมนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจธรรม และจิต ที่เกิดภายหลัง และ
กวนพิการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม ด้วยอำนาจของ
อตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสหุจธรรม และจิตที่เกิดภายหลัง และรูป-
ชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ อตติปัจจัย.

๕. จิตตสหุจธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม

เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุจธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุจธรรม ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ และจักขุวิญญาณ ฯลฯ เหมือนกับปัจจัยวาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๑๘] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๒๑๙] ๑. จิตตสทกุธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสทกุธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตต-
สหุทธธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

๓. จิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสหุทธธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสหุทธธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สหุทธธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม เป็นปัจฉัยแกจิตต-
สทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์ม-
มณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

๗. จิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม
เป็นปัจฉัยแกจิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็น
ปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจฉัย.

๘. จิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม
เป็นปัจฉัยแกธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ-
ปัจฉัย.

๙. จิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม
เป็นปัจฉัยแกจิตตสทกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสทกฺขรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจฉินิยะ

[๒๒๐] ในนเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๒๒๑] เพราะเหตุปัจจัย ในนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๒๒] เพราะนเหตุปัจจัย ในนอรัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ

พึงกระทำอนุโลมมาติกา

จิตตสหฤทุกะ จบ

๖๒. จิตตานุปริวัตติทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๒๒๓] ๑. จิตตานุปริวัตติธรรม อาศัยจิตตานุปริวัตติธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นจิตตานุปริวัตติธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่เป็นจิตตานุปริวัตติธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำทุกะนี้ เหมือนจิตตสหุทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

จิตตานุปริวัตติทุกะ จบ

๖๓. จิตตสังสัทธสมุฏฐานทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๒๔] ๑. จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัทธ-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม, ชั้น ๑
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัทธ-
สมุฏฐานธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และกฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สังสัทธสมุฏฐานธรรม.

๓. จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม เกิด-
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กัญฐิตารูป อาศัยจิต, หทยวัตถุ อาศัยจิต, จิต อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป และกัญฐิตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป ทั้งหลาย.

๕. จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัย หทยวัตถุ.

๖. จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

**จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐาน-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และกัญฐิตารูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๗. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัฏฐ -
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เกิด-
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และ
จิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐาน-
ธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐาน-
ธรรม และทथยัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐาน-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐาน-
ธรรม และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กถิตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม และจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กถิตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐาน
กรรม และหทยวัตถุ.

๕. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานกรรม อาศัยจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานกรรม และ
กรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานกรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๒ และกฏัตตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็น
จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานกรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๒ และจิต อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานกรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๒๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี
๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ

ปัจจัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๒๖] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฺฐ-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วย
อุทฺทจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทฺทจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เกิด-
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยจิต ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ กภูตตารูป อาศัยจิต, หทยวัตถุ อาศัยจิต,
จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญัตตว์.

๕. จิตตสังสังขญสมภูฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสังขญสมภูฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจิตซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังสังขญสมภูฐาน-
ธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยจิต
ที่สหระคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคตด้วยอุทธัจจะ.

๖. จิตตสังสังขญสมภูฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสังขญสมภูฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขญสมภูฐาน-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยจิตซึ่งเป็น
เหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และกภูตตารูป
อาศัยจิต.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัย
หทยวัตถุ.

**๗. จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัทธ-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัทธสมุฏฐาน เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัทธ-
สมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัทธ-
สมุฏฐานธรรม และทथวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ และจิต.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัทธสมุฏฐาน-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังสัทธสมุฏฐาน-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัทธสมุฏฐานธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ กภูตคารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สังสัทธสมุฏฐานธรรม และจิต.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สังสังขสุมภูฐานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสังข-
สุมภูฐานธรรม และหทยวัตถุ.

๕. จิตตสังสังขสุมภูฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสังขสุมภูฐานธรรม อาศัยจิตตสังสังขสุมภูฐานธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขสุมภูฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสุมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตต-
สังสังขสุมภูฐานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๒๒๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขสุมภูฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสังขสุมภูฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสุมภูฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสังขสุมภูฐาน-
ธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขสุมภูฐานธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขสุมภูฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณ-
ปัจจัย

คือ จิตตสุมภูฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยจิต, หทยวัตถุ อาศัยจิต.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังขยัตตว์.

**๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขฐสมุฏฐาน.**

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็น จิตตสังสังขฐสมุฏฐาน-
ธรรม และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๒๘] ในนเหตุปัจจนียะ มี ๕ วาระ ในนอรัมมณปัจจนียะ มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจนียะ มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจนียะ มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจนียะ มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจนียะ มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจนียะ มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจนียะ มี ๕ วาระ ในนปัจจนีชาติปัจจนียะ มี ๕ วาระ ใน
นอาเสวนปัจจนียะ มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจนียะ มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจนียะ มี
๕ วาระ ในนอาหารปัจจนียะ มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจนียะ มี ๑ วาระ ใน
นฉานปัจจนียะ มี ๖ วาระ ในนัคคปัจจนียะ มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจนียะ มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจนียะ มี ๖ วาระ ในนโนตติปัจจนียะ มี ๓ วาระ ใน
นโณตติปัจจนียะ มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนีนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนัยะ

[๒๒๕] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ฯลฯ

ปัจจนีนยานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีนยานุโลม

[๒๓๐] เพราะเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ฯลฯ
ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ
สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๒๓๑] ๑. จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัจจ-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่
๑-๒-๓) เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

จิต อาศัย หทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงมหาภูตรูป.

๕. จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัย จิต.

ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม อาศัย หทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๖. จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัจจ-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม เกิด-
ขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม และ
จิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัย
จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัฏฐสมุฏฐาน-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัยชั้น
ทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม และจิต.

จิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัยชั้นที่เป็น
จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๓ นัย.

๗. จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป ที่ไม่ใช่จิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม
อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังกัฏฐสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐานธรรม และททยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๓๒] ๑. จิตตสังสัณฺฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับ ปฏิจวาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานธรรม อาศัย ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาน อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

จิต อาศัยททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสังสัณฺฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ จิตตสังสัณฺฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาน อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัย จิต.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฺฐานธรรม อาศัย ททยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๔. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

จิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ นัย.

๕. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขันธ์ ๒ อาศัย ขันธ์ ๑ ที่สหระตด้วยจักขุวิญญาณ, จักขายตนะ และจักขุวิญญาณ ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒ ที่สหระตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒.

ขันธ์ ๒ อาศัยขันธ์ ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยขันธ์ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำ ๒ นัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้นเพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยขั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ ฯลฯ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ.

จิต อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ นัย.

๑. จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และ ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณ- ปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิต อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ นัย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๓๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๓๔] ๑. จิตตสังสัณฐิตสมุฏฐานธรรม อาศัยจิตตสังสัณฐิต- สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

พึงกระทำ ๕ วาระ ดังกล่าวมาแล้ว ในปัจฉยวาระ ก็พึงทำปัญญา-
วิญญานด้วย, มีทั้ง ๓ นัย, โมหะ.

การนับจำนวนวาระในปัจฉนียะ

[๒๓๕] ในนเหตุปัจฉย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจฉย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจฉย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจฉย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจฉย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจฉย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจฉยมี ๕ วาระ ในนปัจฉชาติปัจฉย มี ๕ วาระ ใน
นอาเสวนปัจฉย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจฉย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจฉย มี ๕
วาระ ในนอาหารปัจฉย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉยมี ๑ วาระ ในนฉาน
ปัจฉย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจฉย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจฉย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจฉย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจฉย
มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ตั้งสังขฐวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๒๓๖] ๑. จิตตสังขฐสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสังขฐ-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังขฐสมุฏฐานธรรม ฯลฯ
เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังขฐสมุฏฐานธรรม เจือกับ
จิตตสังขฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับชั้นทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังขฐสมุฏฐานธรรม
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. จิตตสังขฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังขฐสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสังขฐสมุฏฐานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต เจือกับชั้น ที่เป็นจิตตสังขฐสมุฏฐาน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม
และจิต ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๓๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๓๘] ๑. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เจือกับจิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย ฯลฯ มีทั้ง ๓ วาระ, โมะหะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๒๓๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๔๐] ๑. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงการทำมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ขั้นทั้งหลาย, จิต และรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๔๑] ๑. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๒).

จิต ปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังกระทำมูล (วาระที่ ๓).

เพราะปรารภจิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย**

คือ พระอริยะทั้งหลาย ฯลฯ พิจารณา นิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู ฯลฯ

อาร์มมณปัจจัยในจิตตสหนุทุกะฉันใด ฟังทำฉันนั้น ไม่มีแตกต่างกัน
ฟังกระทำทั้ง ๕ วาระ.

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๒๔๒] ๑. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาธิปฏิบัติ และ สหชาตาธิปฏิบัติ มี ๓ วาระ.

ฟังกระทำอธิปฏิบัติปัจจัยทั้งสอง.

**๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังัญฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังัญฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อธิปัตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตาชิปติ มี ๓ วาระ.
พึงกระทำอธิปัตปัจจัยทั้งสอง.

**๓. จิตตสังสังัญฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังสังัญฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังสังัญฐานธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่
พึงกระทำอธิปัตปัจจัย อย่างเดียวเท่านั้น พึงกระทำทั้ง ๕ วาระ เหมือน
จิตตสหกุกะ ไม่มีต่างกัน.

๔. อนันตรปัจจัย ๗๗ ๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๒๔๓] ๑. จิตตสังสังัญฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสังัญฐานธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ
เหมือนจิตตสหกุกะ

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชตปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือน
กับปฏิจวาระ มี ๕ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือน
กับ ปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับ
ปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือน
กับจิตตสหกทุกะ ไม่มีต่างกัน.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๒๔๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตถุปุเรชาติะ
มี ๓ วาระ.

เหมือนกับจิตตสหกทุกะ ไม่มีต่างกัน.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๒๔๕] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

เหมือนกับจิตตสหกทุกะ ไม่มีต่างกัน.

ปัจฉาชาติะมีทั้ง ๓ วาระ เป็นเอกมุล ๒ เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ๑.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

- [๒๔๖] ๑. จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัณฺฐานสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ.
เหมือนกับจิตตสหฤทุกะ ไม่มีต่างกัน.
กัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ทั้งสหชาตะ และนानาชนิดิกะ.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับ
ข้อความตามบาลี ในจิตตสหฤทุกะ. กวฬีการาหาร มี ๑ วาระ เท่านั้น.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

- [๒๔๗] ๑. จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ
๒. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐานสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
วิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็น

ปัจฉัยแก่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระคตด้วยจักขุวิญญาณ ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจฉัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ.

ททยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็น

ปัจฉัยแก่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่จิต และสัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

๕. จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขฐ-
สมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ฯลฯ

๒๑. อตฺธิปัจจัย

[๒๔๘] ๑. จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสังขฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย เหมือนกับปฏิจจ-
วาระ.

๒. จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสังขฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสังขฐสมุฏฐานธรรม
ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อตฺถิปัจจย**

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น ปุเรชาตะ พึงกระทำเหมือนกับปุเรชาตปัจจย.

ที่ย่อ ๆ ทั้งหมดควรให้พิสดาร.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจย.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นจิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ เหมือนกับปุเรชาตปัจจย ไม่แตกต่างกัน.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐ-
สมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ ปุเรชตะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชตะ เหมือนกับปุเรชตะปัจจัย.

๗. จิตตสังสัณฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัณฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ สหชตะ รวมกับ ปุเรชตะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขุวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่

ขั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชตะ รวมกับ ปุเรชตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่

ขั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และจิต เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ขั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่
ขั้น ๒ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๒ นัย.

๘. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐ-
สมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ, และ
ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
กายวิญญาณ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และจิต เป็นปัจจัยแก่
รูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย
เป็นปัจจัยแก่รูปทั้งหลาย ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อตติปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๓ นัย.

ที่เป็น ปังจายตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง และจิต เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่ไม่ใช่จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังจายตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง จิต และกวีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่ไม่ใช่จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังจายตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม ที่เกิดภายหลัง จิต และรูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๕. จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิต ตังสัจจสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัจจสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอตติ-ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหรคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ ชั้น ๒ และจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย, ชั้น ๒ ฯลฯ ที่สหรค-ด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ที่ เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และจิต เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๒ และรูปทั้งหลายที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอัติ-
ปัจจัย, ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่ เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๒ และจิต ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย, ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ พึงทำทั้ง ๒ นัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๔๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕
วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอัติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๕
วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๒๕๐] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-

ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังกัณฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๕. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๕๑] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๒๕๒] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ... ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๕๓] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มณปัจจย มี ๕ วาระ...
อธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ.

พึงกระทำอนุโลมมาติกา

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานทุกะ จบ

๖๔. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานสทฺทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๒๕๔] ๑. จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานสทฺทุกธรรม อาศัยจิต-
สังสัณฺฐสมุฏฺฐานสทฺทุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชันฺธ ๒ อาศัยชันฺธ ๑ ที่เป็นจิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานสทฺทุกธรรม
๗ล๗ อาศัยชันฺธ ๒ ๗ล๗

ในปฏิสนธิขณะ ๗ล๗

จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานทุกะเป็นอย่างไร แม้ทุกะนี้ก็เป็นอย่างนั้น ไม่มี
แตกต่างกัน.

จิตตสังสัณฺฐสมุฏฺฐานสทฺทุกะ จบ

๖๕. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๕๕] ๑. จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติธรรม อาศัย

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นจิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติ-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานทุกะเป็นอย่างไร แม้ทุกะนี้ก็เป็นอย่างนั้น ไม่มี
แตกต่างกัน.

จิตตสังสัฏฐสมุฏฐานานุปริวัตติทุกะ จบ

๖๖. อัชฌัตติกทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๕๖] ๑. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกภูตตารูป อาศัยจิต.

๒. พหิรกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และพหิรกภูตตารูปอาศัยจิต.

๓. อัชฌัตติกกรรม และพหิรกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, อัชฌัตติกะ และพหิรกภูตตารูป อาศัยจิต.

๔. พหิรกรรม อาศัยพหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นพหิรกรรม ฯลฯ อาศัยขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และพหิรกภูตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ฯลฯ จิตตสมภูฐานรูป กภูตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. อัชฌัตติกธรรม อาศัยพหิรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และอัชฌัตติกกภูตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุที่เป็นพหิรธรรม.

๖. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยพหิร-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒, จิต และอัชฌัตติกะและพหิรกภูตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๗. อัชฌัตติกธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และ

พหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกภูตารูป อาศัยจิต และสัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย

**๘. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม
และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และพหิรกภูตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
พหิรธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

พหิรกภูตารูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม อาศัยจิต และ
หทยวัตถุ.

**๙. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยอัชฌัต-
ติกธรรม และพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และอัชฌัตติกะและพหิรกภูตารูป
อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

[๒๕๗] ๑. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

๒. พหิรธรรม อาศัยพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ

อาร์มมณปัจจย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.
ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยัตถุ.

๓. อัชฌัตติกธรรม อาศัยพหิรธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม.
ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม.
ในปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยททยัตถุ.

**๔. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยพหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจย**

คือ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม ฯลฯ อาศัย
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และจิต อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม
ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยททยัตถุ.

**๕. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจย**

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม และจิต ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม และจิต
๗๓๗ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม, จิต
และหทยวัตถุ ๗๓๗ อาศัยชั้น ๒.

๗๓๗

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๕๘] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๘ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในวิปปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๘ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๕
วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๕๙] ๑. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกภูตตารูป อาศัยจิต

๒. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต ซึ่งเป็น
อเหตุกะ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และพหิรกภูตตารูป
อาศัยจิต.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยจิต
ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๓. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยอัชฌัต-
ติกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และอัชฌัตติกะ
และพหิรกภูตตารูป อาศัยจิต

๔. พหิรธรรม อาศัยพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น. ที่เป็นพหิรธรรม
ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญสัตว์.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขั้น
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๕. อัชฌัตติกรรม อาศัยพาหิรกรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และอัชฌัตติกกฐัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต อาศัยหทยวัตถุ.

๖. อัชฌัตติกรรม และพาหิรกรรม อาศัยพาหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒, จิต และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒, จิต และอัชฌัตติกะและพาหิรกฐัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรกรรม ฯลฯ

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ จิต และ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๗. อัชฌัตติกรรม อาศัยอัชฌัตติกรรม และพาหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกฐัตตารูป อาศัยจิต และ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

๘. พาหิรกรรม อาศัยอัชฌัตติกรรม และพาหิรกรรม เกิดขึ้นเพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้า 281

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต ซึ่งเป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และพาหิรภูตารูป อาศัยชั้น ๑
ที่เป็นพาหิรธรรม และจิต ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ พาหิรภูตารูป อาศัยจิต และมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม อาศัยจิต
และหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิณณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ที่สหระคด้วยวิจิณณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และจิต.

๕. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยอัชฌัต-
ติกธรรม และพาหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และอัชฌัตติกะและพาหิร-
ภูตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๒๖๐] ๑. อัชฌัตติกธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ อเหตุกปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกภูตารูป อาศัยจิต.

๒. พาหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ พหิรกภูตตารูป อาศัยจิต.

๓. อัชฌัตติกกรรม และพหิรกรรม อาศัยอัชฌัตติก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกะและพหิรกภูตตารูป อาศัยจิต.

๔. พหิรกรรม อาศัยพหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ พหิรกภูตตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม,
ททวัตถุ อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม.

มหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังญุตตว์.

๕. อัชฌัตติกกรรม อาศัยพหิรกรรม เกิดขึ้น
เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกภูตตารูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็น
พหิรกรรม.

๖. อัชฌัตติกกรรม และพหิรกรรม อาศัยพหิร-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกะและพหิรกภูตตารูป อาศัยขั้น
ทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม.

๗. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม และ
พหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกฐัตตารูป อาศัยจิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย.

๘. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม และจิต. จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิต และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๙. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกะและพหิรกฐัตตารูป อาศัยจิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๒๖๑*] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอรัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๗. นณานปัจจัย

[๒๖๒] ๑. พหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

๑. ข้อนี้ควรจะรวมกับข้อ (๒๖๓)

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยจักขุวิญญาณ ฯลฯ กายวิญญาณ.

๒. พาหิรธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ

นณานปัจจัย

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ขั้น ๒
ฯลฯ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ พาหิรรูป ฯลฯ อาหารสมุฏฐานรูป
ฯลฯ อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ ส่วนอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

๓. อัชฌัตติกธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนณานปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ ฯลฯ
กายวิญญาณ อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ

๔. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยพาหิร-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจักขุวิญญาณ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญ-
ญาณ ฯลฯ ขั้น ๒, ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ.

๕. พาหิรธรรม อาศัยอัชฌัตติกธรรม และพาหิร-

ธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขุ
วิญญาณ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒. ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยกาย
วิญญาณ ฯลฯ ฟังผู้จกักรนัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๖๓] ในนณานปัจจย มี ๕ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๘ วาระ
ในนสันปยุตตปัจจย มี ๘ วาระ ในนวิปยุตตปัจจยมี ๕ วาระ ในโนนัตถิ
ปัจจย มี ๘ วาระ ในโนวิกตปัจจย มี ๘ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๒๖๔] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๘ วาระ...
ในนอธิปติปัจจย มี ๘ วาระ ฯลฯ.

ฯลฯ

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๖๕] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ...ใน
อนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในสหชาตปัจจย
มี ๘ วาระ ในมัคคปัจจยมี ๓ วาระ.

ฯลฯ

แม้สหชาตวาระ ก็เหมือนกับปฏิจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๖๖] ๑. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. พหิรกรรม อาศัยพหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะ เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรกรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย จนถึงมหาภูตรูปที่เป็นอัชฌัตติก-กรรม. ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อัชฌัตติกกรรม อาศัยพหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม, จิต อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

๖. อัชฌัตติกกรรม และพหิรกรรม อาศัยพหิร-กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพหิรกรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังกระทำทั้ง ๒ นัย.

๑. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม และ
พาหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกภูตตารูป อาศัยจิตและสัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย.

๒. พาหิรกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม และพาหิร-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรกรรม
และจิต ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจิตและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม อาศัยจิตและหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๓ นัย.

๓. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม อาศัยอัชฌัต-
ติกกรรม และพาหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และอัชฌัตติกะและพาหิรกภูตตารูป
อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรกรรม และจิต ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๖๗] ๑. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ.

๒. พาหิรธรรม อาศัยอัมมตติกธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยจักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ และ จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ. สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจิต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๓. อัมมตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยอัมมต-
ติกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ.

**๔. พาหิรธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อาร์มมณปัจจัย**

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

**๕. อัมมตติกธรรม อาศัยพาหิรธรรม เกิดขึ้น
เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ จิต อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม จิตอาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ นัย.

**๖. อัมมตติกธรรม และพาหิรธรรม อาศัยพาหิ-
รธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ จิตและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๑ นัย.

๗. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม และ
พหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นสหคตด้วยจักขุวิญญาณ
และจักขายตนะ ฯลฯ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

๘. พหิรกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม และพหิร-
กรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ, จักขายตนะ
และจักขุวิญญาณ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒ ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยกาย-
วิญญาณ ฯลฯ

ขั้น ๒ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นพหิรพารกรรม และจิต, ขั้น ๒ ฯลฯ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม อาศัยจิตและหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงทำทั้ง ๒ นัย.

๙. อัชฌัตติกกรรม และพหิรกรรม อาศัยอัชฌัต-
ติกกรรม และพหิรกรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๒ และจักขุวิญญาณ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุ-
วิญญาณ และจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยขั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๖๘] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๖๙] ๑. อัชฌัตติกกรรม อาศัยอัชฌัตติกกรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ อัชฌัตติกกภูตตารูป อาศัยจิต, จักขุ-
วิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ

พึงทำแม้ทั้ง ๕ วาระอย่างนี้ พึงบอกปัญจวิญญาณ เข้าไปด้วย มี ๑
นัย เหมือนกับ โมหะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๒๗๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจฉิม มี ๘ วาระ ในนอญญมัญญปัจฉิม มี ๘ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉิม
มี ๘ วาระ ในนปุเรชาตปัจฉิม มี ๘ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจฉิม มี ๘ วาระ
ในนอาเสวนปัจฉิม มี ๘ วาระ ในนกัมมปัจฉิม มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉิม
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจฉิม มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉิม มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจฉิม มี ๘ วาระ ในนมัคคปัจฉิม มี ๘ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉิม
มี ๘ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉิม มี ๕ วาระ ในนโนนัตถิปัจฉิม มี ๘ วาระ
ในนโนวิคตปัจฉิม มี ๘ วาระ.

การนับสองวาระนอกนี้ก็คือ นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ตั้งสัญญาวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๒๓๑] ๑. พหิรธรรม เจือกับอชฌัตติกธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เจือกับจิต.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เจือกับจิต.

๒. พหิรธรรม เจือกับพหิรธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม ฯลฯ เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. อชฌัตติกธรรม เจือกับพหิรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิต เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นพหิรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. อชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เจือกับพหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิต เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม ฯลฯ
เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. พาหิรธรรม เจือกับอัมตติกธรรม และพาหิร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นพาหิรธรรม และจิต ฯลฯ เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๗๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๗๓] พาหิรธรรม เจือกับอัมตติกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

พึงทำ ๕ วาระ อย่างนี้ มี ๓ นัย เหมือนกับ โมหะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๒๓๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

การนับสองวาระนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมหนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๓๕] ๑. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย และพหิรกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

๒. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของ
เหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต และ
อัชฌัตติกกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

๓. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม และ

พหิรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัย แก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย, จิต และอัมตติกะและพหิรภูตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๗๖] ๑. อัมตติกะธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมตติกะธรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ จิต ปรารภจิต เกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม ปรารภจิต เกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล. (วาระที่ ๓)

จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ปรารภจิต เกิดขึ้น.

๔. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานแล้ว ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว
พิจารณาซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพิลิคเพิลินยั้ง เพราะปรารภกุศล
กรรมนั้น ราคะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลพิจารณากุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

ออกจากฉาน พิจารณาฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค ฯลฯ ผล ฯลฯ

นิพพาน

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณาภิเลสที่ละแล้ว ซึ่งเป็นพาหิรธรรม ฯลฯ พิจารณาภิเลสที่ข่มแล้ว, รู้ภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็น พาหิรธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นพาหิรธรรม ด้วย เจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่ วิญญาณัญญาตนะ, อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ด้วย อำนาจของอาร์มมณปัจจัย ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ, แก่เจโต-ปริยญาณ, แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปลญาณ แก่อนาคตั้งสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๕. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วย อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานแล้ว ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณา
กุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น จิต
ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน.

ออกจากฌาน พิจารณาฌาน ฯลฯ

ที่ย่อไว้ทั้งหมด พึงจำแนกให้พิสดาร.

บุคคลพิจารณาเห็นกิเลสทั้งหลาย ที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

พิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภรูปเป็นต้นนั้น จิต ย่อม
เกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพหุริชธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่
เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่
อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๖. พหุริชธรรม เป็นปัจจัยแก่ชณัตตสิกขธรรม และ

พหุริชธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานแล้ว ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณา
ซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น
จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่ย่อไว้ทั้งหมด พึงจำแนกให้พิสดาร.

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารถนขั้นนั้น จิต และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ฯลฯ โสภณรูปายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๓-๘-๘)

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๒๓๗] ๑. อัชฌัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณาธิปฏิบัติ ได้แก่

จิต กระทำจิต ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

๒. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปตปิัจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม กระทำจิตให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปตกรรม คือ จิต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐาน-รูปทั้งหลาย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๓)

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย กระทำจิตที่เป็นอัชฌัตติกกรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมเกิดขึ้น.

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปตปิัจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

อธิปตปิัจัยทั้งสอง พึงจำแนกทั้ง ๓ วาระ.

๓. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

แม้ทั้ง ๓ วาระ ก็เป็นอธิปัตปัจจัยอย่างเดียว.

๔. อนันตรปัจจัย

[๒๓๘] ๑. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จิตที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่จิตที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

แม้ทั้ง ๓ วาระ ก็เช่นเดียวกัน.

๓. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๕. สมันตรปัจจัย ๗๓๗ ๘. นิสสยปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ๗๓๗

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๒๓๕] ๑. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ.

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

จิต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็นปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะแล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ ผลสมาบัติ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงแจกให้บริบูรณ์ทั้ง ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖) พึงแจกแก่จิต,
และสัมปยุตตจันทร์.

๗. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่
๗-๘-๙)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๒๘๐] ๑. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ.

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น จิต ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของปุรชาตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ และ วัตถุปุรชาตะ.

ที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
ย่อมยินดี ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ
 ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ด้วย
อำนาจของปุรชาตปัจจัย.

๓. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม

และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ และ วัตถุปุรชาตะ.

ที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น จิต และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย
 ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย
 ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย.

๔. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ.

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ฯลฯ โสภณูปะทั้งหลาย ฯลฯ
หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

๕. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ.

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ฯลฯ โสภณูปะทั้งหลาย ฯลฯ
หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เพราะปรารถนารูปเป็นต้นนั้น จิต
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๖. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม และ

พหิรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ.

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลาย ฯลฯ โสภณัฐัพพะทั้งหลาย หทยวัตต
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เพราะปรารภรูปเป็นต้น จิต และสัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตต เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

๗. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ

คือ จักขายตนะ และหทยวัตต เป็นปัจจัยแก่จิต ฯลฯ กายายตนะ
และหทยวัตต เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

รูปายตนะ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ฯลฯ
โสภณัฐัพพายตนะ และกายายตนะ เป็นปัจจัยแก่ กายวิญญาณ ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

๘. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ.

คือ จักขายนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็น
พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ กายายนะ และหทยวัตถุ
เป็นปัจจัยแก่ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

รูปายตนะ และจักขายนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ โสภณูปายตนะ และ
กายายนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๘. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

คือ จักขายนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต และสัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ กายายนะ และหทยวัตถุ
ฯลฯ

รูปายตนะ และจักขายนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมป-
ยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ โสภณูปายตนะ ฯลฯ.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๒๘๑] ๑. อัชฌัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม
ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ **ขันธทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกกรรม** ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ ที่เป็นอชฌัตติกกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

พึงทำมูล (วาระที่ ๒)

ขันธทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกกรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นพาหิรกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

พึงทำมูล (วาระที่ ๓)

ขันธทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกกรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ-
ปัจจัย.

ทั้ง ๕ วาระ พึงจำแนกอย่างนี้.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย พึงจำแนกเป็น
๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๒๘๒] ๑. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ที่เป็นวิบากจิต และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่ วิบากจิต และกฏัตตารูปทั้งหลาย ที่เป็นอัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่ วิบากชั้นทั้งหลาย, จิต และกฏัตตารูป ที่เป็นอชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของ กัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๒๘๓] ๑. อชฌัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่อชฌัตติกธรรม

ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๒. อชฌัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรธรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตต-
ชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอชฌัตติกธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาหารปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอัมตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมตติกกรรม และ พหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๔. พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

กพพิการาหารที่เป็นพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นพหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๕. พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่อัมตติกกรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่จิต และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมตติกกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

กพพิการาหารที่เป็นพหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอัมตติกกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๖. พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่อัมตติกกรรม และ พหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย, จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย, จิต และกภูตตารูปทั้งหลายที่เป็นอชฌตติกธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

กพพีการอาหารที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอชฌตติกธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑. อชฌตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่

อชฌตติกธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอชฌตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่กภูตตารูปทั้งหลายที่เป็นอชฌตติกธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๒. อชฌตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่

พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอชฌตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอชฌตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และกภูตตารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๕. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อาหารทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฐัตตารูป ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๑๖. อินทรีย์ปัจจัย

[๒๘๔] ๑. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม

ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๒. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหรคด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหรคด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๓. อัมมัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกกรรมและพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ฯลฯ กายินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๕. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วย

อำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิต และกภูตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

รูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กภูตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๖. พหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม และ

พหิรธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย จิต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทริย์ทั้งหลายที่เป็นพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย, จิต และกภูตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

รูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กภูตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๗. อัชฌัตติกธรรม และพหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่

อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัมตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมตติกกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ และสุขินทรีย์, กายินทรีย์ และทุกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๘. อัมตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัมตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัมตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และกฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคตด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ และสุขินทรีย์, กายินทรีย์ และทุกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคตด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๙. อัมตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัมตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอัมตติกกรรม และ พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น กุฎตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมตติกกรรม และพหิรกรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

จักขุนทรีย์ และอุเบกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ และ ลูขินทรีย์, กายินทรีย์ และทุกขินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๑๗. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๘. สัมปยุตตปัจจัย

[๒๘๕] พหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พหิรกรรม ด้วยอำนาจ ของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๒๘๖] ๑. อัมตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัมตติกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ บังฉาชาตะ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ จิตที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่กุฎตารูปทั้งหลาย ที่เป็นอัมตติกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะ
ที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอัมมัตติกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒. อัมมัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุรชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกรรม ที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ ที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหคตด้วย
จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายตนะที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหคต
ด้วยกายวิญญาณ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นพาหิรกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๓. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม

และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย ฯลฯ กายายตนะที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกกรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรกรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่หทยวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย, หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นพาหิรธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรมที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจัย แก่กัฏตา रूपทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่กัฏตา रूपทั้งหลายที่เป็นอัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นพาหิรธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่
เป็นอัมมัตติกธรรมที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๖. พาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่อัมมัตติกธรรม และ
พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

๗. อัมมัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่
อัมมัตติกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกธรรม และพาหิรธรรม
เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ฯลฯ ที่เกิดภายหลัง ฯลฯ

๘. อัมมัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่
พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๙. อัมมัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจัยแก่
อัมมัตติกธรรม และพาหิรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกกรรม และพาหิรกรรม
ฯลฯ

๒๑. อตติปัจจย

[๒๘๗] ๑. อัมมัตติกกรรม เป็นปัจจยแก่อัมมัตติกกรรม ด้วย
อำนาจของอตติปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ จิต เป็นปัจจยแก่กฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติก-
กรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ เหมือน
กับปุเรชาตะ ไม่มีแตกต่างกัน.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ฟังกระทำเหมือนปัจฉาชาตปัจจย.

๒. อัมมัตติกกรรม เป็นปัจจยแก่พาหิรกรรม ด้วย
อำนาจของอตติปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกกรรม ที่เกิดพร้อมกัน เป็นปัจจยแก่
สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจย ฯลฯ
สหชาตะในที่ทั้งปวง มีในที่นี้ เหมือนกับปัจจยวาระ

ปุเรชาตะ พึงกระทำเหมือนปัจฉาชาตปัจจย.

ปัจฉาชาตะ พึงกระทำเหมือนปุเรชาตปัจจย ไม่มีแตกต่างกัน.

๓. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจยแก่อัชฌัตติกกรรม

และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจยแก่พาหิรกรรม ด้วย

อำนาจของอัตติปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
อินทริยะ พึงให้พิสดารทั้งหมด.

๕. พาหิรกรรม เป็นปัจจยแก่อัชฌัตติกกรรม ด้วย

อำนาจของอัตติปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
อินทริยะ ฯลฯ

๖. พาหิรกรรม เป็นปัจจยแก่อัชฌัตติกกรรม และ

พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
อินทริยะ ฯลฯ

๗. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจยแก่

อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอัตติปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ ปัจฉา-
ชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัย แก่จักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย กายวิญญาณ และกายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่กฏัตรารูปทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอตติ-
ปัจจัย ฯลฯ กายายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่จิต ด้วยอำนาจของอตติ-
ปัจจัย.

รูปายตนะ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏ-
ฐัพพายตนะ และกายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติ-
ปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกรรม และพาหิรกรรม ที่เกิดภายหลัง
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอัมมัตติกรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมมัตติกรรม และพาหิรกรรม ที่เกิดภายหลัง
และกวฬีการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอัมมัตติกรรม ที่เกิดก่อน ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังฆาตตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัมตติกรรม และพาหิรกรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่ กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอัมตติกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๘. อัมตติกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังฆาตตะ และ อาหาระ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ จักขายตนะ และจักขุ-
วิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ.

สหชาตะ เหมือนกับปัจจยวาระ ไม่มีแตกต่างกัน.

เหมือนกับข้อความในบาลีข้างต้นนั่นเอง.

๙. อัมตติกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัมตติกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังฆาตตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๒ และจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ.

พึงจำแนกบททั้งปวง โดยนัยแห่งปัจจัยสงเคราะห์ข้างต้น.

๒๒. นัตถิปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิกตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตถิปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๘๘] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ ในอธิปติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๘ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๘ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๘ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๓ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอตถิปัจจัย มี ๘ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิกตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจนียนัย

การยกปัจจัยในปัจจนีเย

[๒๘๙] ๑. อัชฉัตติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฉัตติกรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-

ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรachatปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย.

๒. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรachatปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย.

๓. อัชฌัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรachatปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย.

๔. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่พาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรachatปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. พาหิรกรรม เป็นปัจจัยแก่อัชฌัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ

ปุรชาตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจย.

๖. พาหิรธรรม เป็นปัจจยแก่อัชฌัตติกธรรม และ พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจย.

๗. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจยแก่ อัชฌัตติกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจย.

๘. อัชฌัตติกธรรม และพาหิรธรรม เป็นปัจจยแก่ พาหิรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของ

ปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

๕. อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม เป็นปัจฉัยแก่

อัชฌัตติกกรรม และพาหิรกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหาร-ปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจฉนียะ

[๒๕๐] ในนเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอาร์म्मณปัจฉัย มี ๕ วาระ ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจฉนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉนียะ

[๒๕๑] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอาร์म्मณปัจฉัย มี ๓ วาระ ... ใน นอธิปัตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญุปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจฉัย มี ๓ วาระ ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-ปัจฉัย มี ๓ วาระ ในโนนัตติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๕๒] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ...ใน
อธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาติกา ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อรรถัตติกทุกะ จบ

๖๗. อุปาทาทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๒๕๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยชั้น ๑
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกัฏตารูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัย
ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๓. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป กัฏตารูปที่เป็นอุปาทารูป
อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่เป็นอุปาทาธรรม แต่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
และทथยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๒๕๔] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัย
ทथยัตถุ.

๒. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย**

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม
และทวยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๒๕๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปฏิบัติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทา-
กรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อุปาทากรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม
เกิดขึ้น เพราะอธิปฏิบัติปัจจัย

คือ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม.

๓. อุปาทากรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปฏิบัติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่
อุปาทากรรม อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๕. สมันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ.

เพราะสมันตรปัจจัย มี ๓ วาระ.

เพราะสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๖. อัญญมัญญปัจจัย

[๒๕๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนพวกอสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑
ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๓. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม.

๔. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และหทยวัตถุ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอัญญมัญญปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๒๕๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาสวณปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๒๕๘] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยอุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ส่วนพวกอสังขณัตว์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

**๓. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป กฤตตารูปที่เป็น อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ตลอดถึงอสังขณัตว์.

**๔. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยชั้น ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๒๕๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยสัตถ์ มหา-
ภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๒. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ อุปาทาจิตตสมุฏฐานรูป กภูตตารูปที่เป็นอุปาทารูป
อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย ตลอดถึงอสังขยสัตถ์.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูปที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. นอริปติปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นอาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ.

เพราะนอन्नตฺรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ.

เพราะนอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

เพราะนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

เพราะนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๓๐๐] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม.

พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๒. อุปาทากรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป... อุปาทารูป
อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อุปาทากรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป...มหาภูต-
รูป ๓ และอุปาหารรูป อาศัสมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๓๐๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาหารธรรม อาศัสมหาภูตที่ไม่ใช่อุปา-
หารธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาหารธรรม อาศัสมหาภูต
ที่ไม่ใช่อุปาหารธรรม, ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัสมหาภูต ๒, ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ตลอด
อสังขยัตถ์.

ในธรรมที่ไม่ใช่อุปาหารธรรม เป็นมูล มี ๓ วาระอย่างนี้.

๑๓. นอาหารปัจจัย

[๓๐๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาหารธรรม อาศัสมหาภูตที่ไม่ใช่
อุปาหารธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อุตุสมุฏฐานรูป...อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูต
รูป ๓ อาศัสมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัสมหาภูตรูป ๒.

๒. อุปาหารธรรม อาศัสมหาภูตที่ไม่ใช่อุปาหารธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อุตุสมุฏฐานรูป...อสังขยัตถ์ทั้งหลาย อุปาหารรูป
อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อุตุสมุฏฐานรูป... มหาภูตรูป ๓ และอุปาทารูป
อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๑๔. นอนินทริยปัจจัย

[๓๐๓] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอนินทริยปัจจัย**

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป... ฯลฯ
อาศัยมหาภูตรูป

๒. **อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอนินทริยปัจจัย**

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ
อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อสังขยัตถ์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทริย์ อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. **อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนอนินทริยปัจจัย**

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ
อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๑๕. นณานปัจจัย

[๓๐๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหรคด้วยปัญญาวิญญาณ ฯลฯ ชั้น
๒ ฯลฯ

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อสังขสัจจะทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๒. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อสังขสัจจะทั้งหลาย อุปาทากฎัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหา-
ภูตรูป.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจัย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อสังขสัจจะทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ อุปาทา-
กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๖. นมคคปัจจัย ๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

[๓๐๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนมคคปัจจัย มี ๕ วาระ.

เพราะนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๘. นวิปยุตตปัจจย

[๓๐๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ ในอรุณภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๒ อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อสังขยัตถ์ทั้งหลาย อุปาทากกัฏตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ และอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัย
มหาภูตรูป ๒.

อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ และกัฏตารูป ที่เป็นอุปาทารูป
อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ และกัฏตารูป ที่เป็นอุปาทารูป
อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๑๔. โนนัตถิปัจจย ๗๗ ๒๐. โนวิคตปัจจย

๗๗ เพราะโนนนัตถิปัจจย

๗๗ เพราะโนวิคตปัจจย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๓๐๗] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๓ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๓ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ใน
นฌานปัจจย มี ๓ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ
ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๓๐๘] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ๗๗ ในนกัมมปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๓ วาระ ๗๗ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๑ วาระ ในโนนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๐๕] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ... ใน
อนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อุปนีสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาเสวนปัจจัย
มี ๑ วาระ ฯลฯ ในมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

สหชาติวาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๑๐] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยอุปาทากรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๒-๓-๔)

ในธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรมเป็นมูล เหมือนกับปัจจัยวาระทั้ง ๓
วาระ ไม่มีแตกต่างกัน.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยอุปาทากรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อาร์มมณปัจจัย

[๓๑๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม อาศัยอุปาทากรรม
เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัย
กายายตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับ
ปัจจัยวาระ.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่สหคตด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ ที่สหคตด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๑๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ฟังนัับ
อย่างนี้ ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.
ฟังนัับอย่างนี้.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจย

[๓๑๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัย
กายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วย
อุทธัจจะ อาศัยหทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฐานรูปที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยชั้น ๑
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังขยัตถ์ โมหะ
ที่สหคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วย
วิจิกิจญา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ เหมือนกับปฏิจวาระ ทั้ง ๓ วาระ ไม่มี
แตกต่างกัน.

**๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ ที่สหระคด้วยกายวิญญาณ ฯลฯ

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ
อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และ
หทยวัตถุ ฯลฯ

๒. นอรัมมณปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นอเสวนปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เพราะนอเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๑. นกัมมปัจจัย

[๓๑๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม.

คือ พาหिरูป...อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๓. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลายที่เป็นพาหिरูป...อาหาร-
สมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป.

๔. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ พาหिरูป... อาหารสมุฏฐานรูป...อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ มหา-
ภูตรูป ๓ และอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม และหทยวัตถุ.

๑๒. นวิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๔. นอินทริยปัจจัย

ฯลฯ เพราะนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เพราะนอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เพราะนอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๕. นณานปัจจย

[๓๑๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัย
กายายตนะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยปัญจวิญญาณ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ
อสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ อาศัยมหาภูตรูป ๒.

๓. อุปาทาธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ
อสังขยัตถ์ทั้งหลาย อุปาทากภูตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย

๔. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ พาหิรรูป...อาหารสมภูฐานรูป...อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ
อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ และอุปาทากภูตตารูป อาศัย
มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม อาศัยอุปาทาธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนณานปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ และ
จักขายตนะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๖. นมคคปัจจย ฯลฯ ๒๐. โนวิคตปัจจย

ฯลฯ เพราะนมคคปัจจย มี ๕ วาระ.

เพราะนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

เพราะนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

เพราะโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ.

เพราะโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๓๑๖] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๓ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๓ วาระ ใน
นณานปัจจย มี ๕ วาระ ในนมคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ในโน
วิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับสองวาระนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ตั้งสัตถุวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๑๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ฯลฯ ชั้น ๒
เจือกับชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๑๗] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๑ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในอวิกตปัจจัย มี
๑ วาระ.

ปัจจนียไนย

๑. นเหตุปัจจัย

[๓๑๘] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทาธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 353

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๓๗ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิจจนา ที่สหระตด้วย
อุทัจจะ เจือกับชั้นทั้งหลายที่สหระตด้วยวิจิจจนา ที่สหระตด้วยอุทัจจะ

๗๓๗

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๓๒๐] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๑ วาระ ใน
นปุเรชาติปัจจย มี ๑ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๑ วาระ ในนอาเสวนปัจจย
มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในนฉาน-
ปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ
การนับทั้งสองวาระนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมหนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๒๑] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. **ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๑๒๒] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รูป ฯลฯ รสฯ ฯลฯ
หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ รสายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ชีวหาวิญญาณ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ ให้ทานแล้ว ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณา
ซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น
ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ
พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค, ผล ฯลฯ
นิพพาน ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่โวทาน, แก่มรรค, แก่ผล,
แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว, กิเลสที่ข่มแล้ว, กิเลสที่เคยเกิดขึ้นในกาลก่อน ฯลฯ โสภณูปาทาธรรม ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

โสภณูปาทาตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชฌาณ แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๓๒๓] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณาธิปฏิบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รัสสะ ฯลฯ หทยวัตถุให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ

เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหขตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อม
ผลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ
ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอรียะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว ทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ฯลฯ ผล ฯลฯ นิพพาน ฯลฯ

นิพพานเป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโหวทาน, แก่มรรค แก่ผล ด้วย
อำนาจของอชิปติปัจจัย

บุคคลย่อมยินดี ย่อมผลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำโฏฐัพพะ ฯลฯ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
โฏฐัพพะเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหขตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ที่เป็นอุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติอธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมเป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทาธรรมและไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจ
ของอธิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๓๒๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เหมือนกับ
ปัจฉิจวาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย เหมือน
กับปัจฉิจวาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

ในปัจจัยวาระ เหมือนกับนิสสยวาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๓๒๕] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยซึ่งความถึงพร้อมด้วยจักขุ ฯลฯ ซึ่งความถึงพร้อม
ด้วยกายะ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยวรรณะ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยสัททะ ซึ่งความ
ถึงพร้อมด้วยคันธะ ซึ่งความถึงพร้อมด้วยรสะ ซึ่งโภชนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ
ทำลายสงฆ์.

ความถึงพร้อมด้วยจักขุ ความถึงพร้อมด้วยกายะ ความถึงพร้อมด้วย
วรรณะ ความถึงพร้อมด้วยสัททะ ความถึงพร้อมด้วยคันธะ ความถึงพร้อม
ด้วยรสะ โภชนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมมติให้เกิด ก่อมาณะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ศรัทธา ฯลฯ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตฺ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ผลสมมติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาตปัจจัย

[๓๒๖] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตยะ และ วัตถุปุเรชาตยะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตยะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูป ด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ ชิวหายตนะ เป็นปัจจัย แก่ชีวหาวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาน ด้วยอำนาจของ ปุเรชาตปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็น โสภณูปะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

โสภณูปะตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาต-ปัจจัย.

๓. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม

เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

คือ โสภณูปะตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

โสภณูปะตนะ และกายายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาติปัจจัย

[๓๒๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่
กายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
นี้ที่เป็นอุปาทาธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจจชาติปัจจัย.

พึงถามถึงมูล. (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายที่
เป็นอุปาทาธรรม และกายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของ
ปัจจชาติปัจจัย.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

๑๓. กัมมปัจจัย

[๓๒๘] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้น และกฐัตตารูป
ทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

**๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
กรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่
เป็นอุปาทากรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็น
อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

**๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
กรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจกัมมปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้น และกฐัตตารูป
ทั้งหลายที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๓๒๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่ขั้น
๓ ฯลฯ ขั้น ๒ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๒

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ มี ๓ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๓๓๐] ๑. อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทากรรม ด้วย

อำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬีการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอุปาทากรรมนี้ ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

กวนพีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอุปาทาธรรมนี้ ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

กวนพีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรมนี้ ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมมุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ธรรมที่มีธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นมูล มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๓๓๑] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ รูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัยแก่กภูตารูปที่เป็นอุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

จักขุนทรีย์ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ กายินทรีย์ ฯลฯ รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๖) ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๑. อุปาทากรรมและธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ จักขุนทรีย์ และจักขุวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยจักขุวิญญาณ ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย ฯลฯ กายินทรีย์ ฯลฯ

๑๓. ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๓๓๒] **๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม** ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ พึงกระทำถึงปฏิสนธิ ฯลฯ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๓๓๓] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็น
ปัจจัยแก่กัฏฐตารูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

**๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
กรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลายที่เป็นอุปาทากรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอุปาทากรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
กรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลายที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรมเป็นปัจจัยแก่กาย ที่เป็นอุปาทา-
กรรม และไม่ใช่อุปาทากรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๓๓๔] ๑. อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทากรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาหาระ และ อินทริยะ ได้แก่
กวนพีการาหาร เป็นปัจจัยแก่กายที่เป็นอุปาทากรรมนี้ ด้วยอำนาจของ
อตฺถิปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทากรรม
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

๒. อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
กรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ อาหาระ อินทริยะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทา-
กรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตะ ไม่มีแตกต่างกัน.

กวฬัการหาร เป็นป้งจ้ยแ่ก่กายท่ไม่ใช่อุปาทาธรรมนั้ ด้วยอำนาจของอตัถิป้งจ้ย.

รูปชวีตินทรียั เป็นป้งจ้ยแ่ก่กัฏตัตารูปท้งหลายท่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตัถิป้งจ้ย.

๓. อุปาทาธรรม เป็นป้งจ้ยแ่ก่อุปาทาธรรม และ ธรรมท่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตัถิป้งจ้ย

มี ๒ อย่าง คืท่เป็น อาหาระ และ อินทริยะะ

คืท่ กวฬัการหาร เป็นป้งจ้ยแ่ก่กายท่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรมนั้ ด้วยอำนาจของอตัถิป้งจ้ย.

รูปชวีตินทรียั เป็นป้งจ้ยแ่ก่กัฏตัตารูปท้งหลายท่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตัถิป้งจ้ย.

๔. ธรรมท่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นป้งจ้ยแ่ก่ธรรม ท่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตัถิป้งจ้ย

มี ๓ อย่าง คืท่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ป้งฉาชาตะ

ท่เป็น สหชาตะ ได้แ่

ขันธั ๑ ท่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นป้งจ้ยแ่ก่ขันธั ๓ และจิตตสมุฏฐาน-รูปท้งหลาย ท่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตัถิป้งจ้ย ฯลฯ ขันธั ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ มหาภูตรูป ๑ เป็นป้งจ้ยแ่ก่มหาภูตรูป ๓ ด้วยอำนาจของอตัถิป้งจ้ย ฯลฯ มหาภูตรูป ๒ เป็นป้งจ้ยแ่ก่มหาภูตรูป ๒ ด้วยอำนาจของอตัถิป้งจ้ย ตลอดถึงอตัถยญัศัตัว.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็น โสภัญญะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

โสภัญญะพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่กายที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอุปาทาธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทา-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอุปาทากรรม และไม่ใช่อุปาทากรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย.

๗. อุปาทากรรม และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็น
ปัจจัยแก่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ
อินทริยะ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม กวฬิการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอุปาทากรรมนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม และรูปชีวิตินทริย์เป็นปัจจัยแก่
กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

๘. อุปาทากรรม และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม เป็น
ปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุรชาตะ,
ปัจฉาชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหหคด้วยจักขุวิญญาณ และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทากรรม และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๒.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

โณภูฏัพพายตนะ และกายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย.

โณภูฏัพพายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ที่เกิดภายหลัง และกวฬิการาหาร
เป็นปัจจัยแก่กาย ที่ไม่ใช่อุปาทากรรมนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทริย์
เป็นปัจจัยแก่กตฺถิตารูปทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทากรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

๘. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็น
ปัจจัยแก่อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของ
อตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น ปัจจจาทะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ
อินทริยะ

ที่เป็น ปัจจจาทะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ที่เกิดภายหลัง และกวฬการาหาร
เป็นปัจจัยแก่กาย ที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรมนี้ ด้วยอำนาจของ
อตฺถิปัจจย.

ที่เป็น ปัจจจาทะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม และรูปชีวิตินทริย เป็นปัจจัยแก่
กฏัตตารูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทาธรรม และไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของ
อตฺถิปัจจย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๑ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๑ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในปัจจจาทปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ

ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๖ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๗ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๓ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอตฺถิปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๑ วาระ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๓๓๖] ๑. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๒. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยและธรรมที่ไม่ใช่อุปาทา-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๓. อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย

อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๗. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๘. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๙. อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาธรรม ด้วยอำนาจ

ของปัจฉาชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๓๓๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโธตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนโณวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโณวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๓๓๘] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๓ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโณวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๓๙] เพราะนเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๒ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ฯลฯ ฟังจำแนกอนุโลมมาติกาให้พิสดาร ในนโณวิคต-
ปัจจัย มี ๕ วาระ.

อุปาทาทุกะ จบ

๖๘. อุปาทินนทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๔๐] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อุปาทินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัย
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อนุอุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม.

๓. อุปาทินนธรรม และอนุอุปาทินนธรรม อาศัย

อุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปา-
ตินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอนุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม และ อนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อาร์มมณปัจจัย

[๓๔๑] ๑. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ ฯลฯ

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๓๔๒] ๑. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาตินน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๔๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี
๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ
ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี
๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติ-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๓๔๔] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑
ที่เป็นอุปาทินนธรรม ๗๗ อาศัยชั้น ๒.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

๗๗ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๗๗

กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

อสังญญัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๗๗

กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ.

๓. อุปาทินนธรรม และอนุปาตินนธรรม อาศัย

อุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทินน-
กรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒

๔. อุปาทินนกรรม อาศัยอุปาทินนกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทิน-
นกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ

๕. อุปาทินนกรรม อาศัยอุปาทินนกรรม และ

อุปาทินนกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนกรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๓๔๕] ๑. อุปาทินนกรรม อาศัยอุปาทินนกรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินน-
กรรม.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กุฎตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กุฎตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อุปาทินนกรรม อาศัยอุปาทินนกรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนกรรม.

๓. อุปาทินนกรรม อาศัยอุปาทินนกรรม เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนกรรม.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พาหิรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ฯลฯ

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อุปาทินนกรรม อาศัยอุปาทินนกรรม และ

อุปาทินนกรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนกรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. นอริปติปัจจัย ๗๗ ๓. นอุปนิสสยปัจจัย

[๓๔๖] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย

๗๗ เพราะนอนันตรปัจจัย

๗๗ เพราะนสมนันตรปัจจัย

๗๗ เพราะนอัญญมัญญปัจจัย

๗๗ เพราะนอุปนิสสยปัจจัย

๔. ปุเรชาตปัจจัย

[๓๔๗] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ๗๗
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อุปาทินนธรรม ตลอดถึงอสัญญสัตว์.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม.

๓. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจจัย

คือ ในอรุณภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังขยสัตถ์ ฯลฯ อุด-
สมุฏฐานรูป.

๔. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม และ
อนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. นปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ ๑๐. นอาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอาเสวนปัจจัย

๑๑. กัมมปัจจัย

[๓๔๘] ๑. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น
เพราะนกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอนุปาตินนธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปา-
ตินนธรรม.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๑๒. นวิปากปัจจัย

[๓๔๕] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น
เพราะนวิปากปัจจัย

คือ อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ
กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น
เพราะนวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอุตุสมุฏฐานรูป.

๑๓. นอาหารปัจจัย

[๓๕๐] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอาหารปัจจัย

คือ อสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอาหารปัจจัย

คือ พหารูป... อุตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

๑๔. นอินทริยปัจจัย

[๓๕๑] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอินทริยปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้า 387

คือ อสังขยัตถ์ทั้งหลาย รูปชีวิตินทรีย์ อาศัสมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๒. อุปาทินนธรรม อาศัอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอินทรีย์ปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ

๑๕. นณานปัจจัย

[๓๕๒] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนณานปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัชั้น ๑ ที่สหระคด้วยปัญจวิญญาณ ฯลฯ
อาศัชั้น ๒.

อสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

๒. อุปาทินนธรรม อาศัอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนณานปัจจัย

คือ พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุตุสมภูฐานรูป ฯลฯ

๑๖. นมคปัจจัย

[๓๕๓] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนมคปัจจัย เหมือนกับ เพราะนเหตุปัจจัย โมหะไม่มี.

๑๗. นสัมปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เพราะนสัมปยุตตปัจจัย

๑๘. นวิปยุตตปัจจัย

[๓๕๔] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้นที่ ๒.

อสังขยัตถ์ทั้งหลาย มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ
อาศัยชั้นที่ ๒.

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อุดสมภูฐานรูป ฯลฯ

ฯลฯ เพราะโนหัตถิปัจจัย เพราะโนวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๓๕๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ

ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี

๔ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจจชาตปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปากปัจจัย

มี ๒ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๒ วาระ ใน

นณานปัจจัย มี ๒ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี

๔ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๔ วาระ ใน
โนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๓๕๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๔ วาระ ในนปัจจจาชาต-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๑ วาระ
ในนวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๔ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๕๗] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจย
มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ใน
อุปนีสสยปัจจย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจย
มี ๑ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ใน
มัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย มี
๕ วาระ.

สหชาติวาระ เหมือนกับ ปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๕๘] ๑. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กฏัตตารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม อาศัยททยวัตถุ.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม อาศัยททยวัตถุ.

๓. อุปาทินนธรรม และอนุปาตินนธรรม อาศัย

อุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย.

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินน-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินน-
ธรรม อาศัยชั้น ๒.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาหารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม และ อนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๓๕๕] ๑. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๓๖๐] ๑. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. อนุปาตินนธรรม อาศัยอนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะอธิปัตติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมภูฐานรูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๓. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม และ
อนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปัตปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม และหทยวัตถุ
๗๑ อาศัยชั้น ๒.

๗๑

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๖๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอธิปัตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ
ใน นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ๗๑ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๓๖๒] ๑. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น
เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๑ อาศัยชั้น ๒.

ในอเหตุกะปฏิสนธิขณะ ทพยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย
อาศัยทพยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

กภูตदारूप ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

อสังญสสัตว์ทั้งหลาย ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ อาศัยทพยวัตถุ.

๒. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น.

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ อาศัยทพยวัตถุ

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยทพยวัตถุ.

๓. อุปาทินนธรรม และอุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัย ชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินน-
ธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. อุปาทินนธรรม อาศัยอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุ

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาทินน-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อดุสมุฏฐานรูป ฯลฯ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้ง
หลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

**๕. อนุปาทินนธรรม อาศัยอนุปาทินนธรรม และ
อนุปาทินนธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และ
หทยวัตถุ ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้ง
หลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และหทยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๓๖๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๒ วาระ

ในนณานปัจจย มี ๒ วาระ ในนคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๔ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๓๖๔] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ... ในนอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๔ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนคัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๔ วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๖๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ในนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ฯลฯ ในนคคปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

นิสสยวาระ เหมือนกับ ปัจจยวาระ.

ตั้งสัตถุฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๖๖] ๑. อุปาทินนธรรม เจือกับอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อนุปาตินนธรรม เจือกับ อนุปาตินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๖๗] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๑ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจัยนัย

[๓๖๘] ๑. อุปาทินนธรรม เจือกับอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ เจือกับชั้น ๒.

๒. อนุอุปาทินนธรรม เจือกับอนุอุปาทินนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอนุอุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ เจือกับชั้น ๒.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ เจือกับชั้น ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๓๖๙] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๑ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในฉนปัจจัย มี ๑ วาระ ในมคปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตต์ปัจจัย มี ๒ วาระ.

การนับสองวาระนอกนี้ก็ดี สัมปยุตต์วาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๗๐] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๓. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม และ

อนุอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. อนุอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๓๗๑] ๑. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พิจารณาจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รูปทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม
คันธะ รสชะ โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น ครั้นเมื่อกุศล และ
อกุศลดับไปแล้ว ตทารัมมณจิตที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ
คันธายตนะที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่ฆานวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพ-
พายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๒. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พิจารณาจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รูปทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม
คันธะ รสชะ โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูป ซึ่งเป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยทิพยจักขุ.

บุคคลรู้จักจิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ซึ่งเป็นอนุปาตินนธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณาซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลทั้งหลายที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ๆ จากฉาน ฯลฯ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค, ผล ฯลฯ นิพพาน ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ละแล้ว, พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว, รู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดแล้วในกาลก่อน, ฯลฯ พิจารณารูปทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ฯลฯ สัททะ ฯลฯ โสภณูปะ ฯลฯ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อธิวิริญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๔. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พิจารณารูปทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ สัททะ ฯลฯ โสภณัญญาตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น ครั้นเมื่อกุศลและอกุศล ดับไปแล้ว ตทอาร์มมณจิต ที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

อากาสนัญญาตนกุศล เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนวิบาก ฯลฯ อากิญจัญญาตนกุศล เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนวิบาก.

รูปายตนะ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ สัททายตนะ ฯลฯ โสภณัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๓๗๒] ๑. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ
รูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ คันธะ รสชะ โผฏฐัพพะ หทยวัตถุ ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อม
เกิดขึ้น.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ และ สหชาตาธิปติ

ที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี
ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำกุศลนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา ครั้นกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น แล้วพิจารณา ฯลฯ ผล ฯลฯ นิพพาน ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโหวทาน, แก่มรรค, แก่ผล
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำรูปทั้งหลายที่เป็น
อนุปาตินนธรรม ฯลฯ สัตหะ ฯลฯ โผฏฐัพพะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็น
อนุปาตินนธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิวฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อริปีติธรรมที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมภูฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปีติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๓๗๓] ๑. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ปัญญาวิญญาณ เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนธาตุ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

วิบากมโนธาตุ เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนวิญญาณธาตุ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๒. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ภวังค์ เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ, วิบากมโนวิญญาณธาตุ เป็น
ปัจจัยแก่ กิริยามโนวิญญาณธาตุ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ที่เกิดหลังๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่ผลสมาบัตติ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ ปัญจวิญญาณ, ชั้นทั้งหลายที่เป็น
อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๗๗ ๘. นิสสยปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ
เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ
เหมือนกับนิสสยปัจจัยในปัจจยวาระ.

๕. อุปนิสสยปัจฉัย

[๓๗๔] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

สุขทางกาย เป็นปัจฉัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจฉัย.

ทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺตฺ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ โภชณะ เป็น
ปัจฉัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺตฺ ฯลฯ โภชณะ เป็นปัจฉัย
แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจฉัยแก่อนุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลอาศัยสุขทางกายแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลอาศัยทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุตฺตฺที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ โภชณะ
แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

สุขทางกาย ฯลฯ ทุกข์ทางกาย ฯลฯ อุดุ ฯลฯ โภชนะ เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธา ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๓. อนุपाตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุพาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ อุดุ ฯลฯ โภชนะ
 ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ อุดุ ฯลฯ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อนุพาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุพาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วยังตนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน ฯลฯ
ย่อมเสวยทุกข์มีการแสวงหาเป็นมูล.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ อุตฺ ฯลฯ โภชนะ
ฯลฯ เสนาสนะ แล้วยังตนให้เดือดร้อน ให้เร่าร้อน ฯลฯ ย่อมเสวยทุกข์มีการ
แสวงหาเป็นมูล.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

กุศล และอกุศลกรรม เป็นปัจจัยแก่วิบาก ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาตปัจจัย

[๓๗๕] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม
คันธะ โผฏฐัพพะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส
ฯลฯ เมื่อกุศลและอกุศล ดับไปแล้ว ตทารัมมณจิตที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ ที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ
คันธายตนะ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

จักขุ ฯลฯ กายะ ฯลฯ รูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม กันธะ รัสะ โสณัฐัพพะ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วยทิพยจักขุ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๓. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

รูปทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ฯลฯ สัททะ ฯลฯ โสณัฐัพพะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปที่เป็นอนุปาทินนธรรม ด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

๔. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นรูปทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ฯลฯ คันธะ ฯลฯ โสภณปุระโดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น เมื่อกุศล และอกุศลดับไปแล้ว ตทาร์มมณจิตที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ สัททายตนะ ฯลฯ โสภณปุระพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของ ปุรชาตปัจจัย.

๕. อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตะ และ วัตถุปุรชาตะ

คือ รูปายตนะ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และจักขายตนะ เป็นปัจจัย แก่จักขุวิญญาณ, สัททายตนะ ฯลฯ โสภณปุระพายตนะ และกายายตนะ เป็น ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย.

รูปายตนะ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ โสภณปุระพาย- ตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจ ของปุรชาตปัจจัย.

๖. อุปาทินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาติ และ วัตถุปุรชาติ

คือ รูปายตนะ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และ หทยวัตถุ ฯลฯ

โผฏฐัพพายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๓๗๖] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม ด้วย

อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๓. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม และ

อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๔. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๕. อรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๖. อรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาทินนธรรม

และอรูปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

[๓๗๗] ๑. อรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๓๗๘] ๑. อรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาทินนธรรม ด้วย

อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ เจตนาที่เป็นอรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ขันธ และกฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. อรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม และ
อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๕. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขั้น และกฐัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๓๗๕] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ขั้น ๑ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ฯลฯ

ในธรรมที่มีอุปาทินนธรรมเป็นมูล มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม
ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ **ชั้น ๑** ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ซึ่งเป็นวิปาก เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

๑๕. อาหารปัจจัย

[๓๘๐] ๑. **อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย**

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

กวฬิการาหาร ที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็น
อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๒. **อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย**

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย.

กวฬิการาหาร ที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็น
อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๓. **อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม และ
อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย**

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย.

กวฬการอาหาร ที่เป็นอุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๔. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ อาหารทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

กวฬการอาหาร ที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๕. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาตินนธรรม

ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬการอาหาร ที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๖. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาตินนธรรม

และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬการอาหาร ที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๗. อุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬการาหาร ที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๘. อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬการาหารที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๙. อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

คือ กวฬการาหารที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของ
อาหารปัจจัย.

๑๖. อินทริยปัจจัย

[๓๘๑] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของอินทริยปัจจัย

คือ อินทริยทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ อินทริยทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตชั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

จักขุนทริย เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายินทริย ฯลฯ.

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรมเป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม ฯลฯ

ในธรรมที่มีอุปาทินนธรรมเป็นมูล มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)
รูปชีวิตินทรีย์ มีเฉพาะนัยต้นเท่านั้น นัยที่เหลือออกนั้นไม่มี.

๔. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

คือ อินทรีย์ทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
จันทร์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๑๓). ฌานปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๓๘๒] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๓๘๓] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังณาชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่ กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ทหวัตถุ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.
ทหวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.
ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย แก่กายวิญญาณ.

ทหวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม ด้วย อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอุปาทินน-
ธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม

ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุรชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้ง
หลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

ทหวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปังชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอนุปาทินนธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๓. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม และ
อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปังชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอนุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิป-
ยุตตปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปังชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาทินนธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอนุปาทินนธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น **ปัจฉาชาตะ** ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอนุปาตินนธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๖. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น **ปัจฉาชาตะ** ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรมนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิป-
ยุตตปัจจัย,

๒๑. อตถิปัจจัย

[๓๘๔] ๑. **อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม ด้วย
อำนาจของอตถิปัจจัย**

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น **สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ**

๗๑๑

บทที่ย่อไว้ ฟังจำแนกให้ครบถ้วน.

**๒. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม
ด้วยอำนาจของอตถิปัจจัย**

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น **สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ และ
อาหาระ**

บทที่ย่อไว้ ฟังให้พิสดาร.

๓. อรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาทินนธรรม และ
อนุรูปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปัจจชาตะ และ อาหาระ

ฯลฯ

บทที่ย่อไว้ พึงให้พิสดาร.

๔. อรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุรูปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ และ
อาหาระ

ฯลฯ

บทที่ย่อไว้ พึงจำแนกให้พิสดาร.

๕. อรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาทินนธรรม
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ และ อาหาระ
ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปทั้งหลายที่เป็นอนุรูปาทินนธรรมที่เกิดก่อน ฯลฯ สัททะ ฯลฯ โสณ-
ัญฑะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น ครั้นเมื่อกุศล
และอกุศลดับไปแล้ว ตทารัมมณจิต ที่เป็นวิบาก ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ ที่เป็นอนุรูปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ
โสตัญฑัพพายตนะ ฯลฯ.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

กวฬัการาหารที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนุปา-
ตินนธรรม ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

๖. อนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาตินนธรรม

และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรมที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กาย
ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรมนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของ
อดีตปัจจัย.

กวฬัการาหารที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย แก่กายที่เป็นอนุปา-
ตินนธรรม และอนุปาตินนธรรมนี้ ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

๗. อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น ปุเรชาตะ, ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

รูปายตนะที่เป็นอนุปาตินนธรรม และจักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุ
วิญญาณ ฯลฯ โสณัฐัพพายตนะที่เป็นอนุปาตินนธรรม และกายายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอดีตปัจจัย.

รูปายตนะที่เป็นอนุปาตินนธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ โฝงฐัพพายตนะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของ
ที่เป็น ปัจจชาตยะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม กวฬีการอาหารที่เป็นอนุปาตินน-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.
ที่เป็น ปัจจชาตยะ รวมกับ อินทริยะะ ได้แก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม และรูปชีวิตินทริย์ เป็นปัจจัย
แก่กถัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๘. อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรมเป็นปัจจัย

แก่นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๔ อย่าง คือที่เป็น สหชาตยะ, สหชาตยะ รวมกับ ปุเรชาตยะ
และ ปัจจชาตยะ รวมกับ อาหาระ
ที่เป็น สหชาตยะ ได้แก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัย
แก่ จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.
ที่เป็น สหชาตยะ รวมกับ ปุเรชาตยะ ได้แก่
ขั้น ๑ ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ ขั้น
๑ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ
ที่เป็น ปุเรชาตยะ ได้แก่

รูปายตนะที่เป็นอนุปาตินนธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

โณฏฐัพพายตนะ และ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ที่เป็น ปิจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนุปาตินนธรรม และกฬิการาหารที่เป็นอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

ธ. อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาหาระ ได้แก่

กฬิการาหารที่เป็นอนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัยแก่กายนี้ที่เป็นอนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

๒๒. นตฺถิปัจจย ๗๗ ๒๔. อวิคตปัจจย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจย.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๘๕] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี

๔ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจฉัย มี ๖ วาระ ในปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๑ วาระ ในกัมมปัจฉัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจฉัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๖ วาระ ในอตติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจฉัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนัย

การยกปัจฉัยในปัจจนีเย

[๓๘๖] ๑. อุปาทินนธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย.

๒. อุปาทินนธรรม เป็นปัจฉัยแก่อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัยด้วยอำนาจของ

ปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๓. อุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๔. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๕. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๖. อนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๗. อุปาทินนธรรม และอนุปาทินนธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทินนธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๘. อุปาทินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

๙. อุปาทินนธรรม และอนุปาตินนธรรม เป็นปัจจัย

แก่อนุปาตินนธรรม และอนุปาตินนธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๓๘๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๘ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนอัทธิปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนอวิกตปัจจัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๓๘๘] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ... ในนอัณญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนวิกตปัจจัย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๒๘๕] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ.... ใน
นอธิปติปัจจัย มี ๒ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาตกา ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อุปาทินนทุกะ จบ

๖๕. อุปาทานทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๕๐] ๑. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทัญญาอุปาทาน, ทัญญาอุปาทาน อาศัยกามุปาทาน, กามุปาทาน อาศัยสีลัตถุปาทาน, สีลัตถุปาทาน อาศัยกามุปาทาน, กามุปาทาน อาศัยอัตตวาหุอุปาทาน, อัตตวาหุอุปาทาน อาศัยกามุปาทาน.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย อาศัยอุปาทาน-
ธรรมทั้งหลาย.

๓. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

อาศัยอุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน, สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
อาศัยทัญญาอุปาทาน กามุปาทาน ฯลฯ

พึงกระทำจกัณนัยทั้งหมด.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาน-
กรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่
อุปาทานกรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลายอาศัยททยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๕. อุปาทานกรรม อาศัยกรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ อุปาทานกรรมทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม.

**๖. อุปาทานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม
อาศัยกรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปที่เป็นอุปาทานกรรม อาศัยชั้น ๑
ที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม ฯลฯ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๒.

**๗. อุปาทานกรรม อาศัยอุปาทานกรรม และกรรมที่
ไม่ใช่อุปาทานกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ กามุปาทาน อาศัยทิฏฐุปาทาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

พึงกระทำจักรนัยทั้งหมด.

**๘. กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม อาศัยอุปาทานกรรม
และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม และอุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
อาศัยอุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ กามุปาทาน และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑
ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และทัญญูปาทาน ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

พึงกระทำจักรนัยทั้งหมด.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๓๕๑] ๑. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม เกิดขึ้น
เพราะอารัมมณปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ เว้นรูปออกเสีย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๓๕๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี
๑ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๓๕๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กฏัตตารูปที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

พาหิรรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุดสมุฏฐานรูป ฯลฯ

อสังญัตถ์ทั้งหลาย โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วย
อุทธีจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธีจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

[๓๕๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอาร์มมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรมทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาร์มมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม.
ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม.
หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.
ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ตลอดถึงอสังขยัตว์.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรม และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย,
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรมและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. นอริปติปัจจัย ฯลฯ ๕. นอุปนิสยปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอรรันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอุปนิสยปัจจัย

๑๐. นปุเรชาติปัจจัย

[๓๕๑] ๑. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม เกิดขึ้น
เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปรภูมิ กามุปาทาน อาศัยอิตตวาหุปาทาน, อิตตวาหุปาทาน
อาศัยกามุปาทาน.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 434

คือ ในอรุปภูมิ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยอุปาทานธรรมทั้งหลาย,
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรมทั้งหลาย.

ฯลฯ

พึงทำเป็น ๕ วาระ.

ในอรุปภูมิ มีอุปาทานธรรม ๒.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๓๕๖] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระฯลฯ ในนอุปนิสสย-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ
ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย
มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในน-
สัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนตติปัจจย
มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๓๕๗] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ.... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาต-

ปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕
วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตต-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๓
วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๓๕๘] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๑ วาระ... ใน
ปัจจยทั้งปวง มี ๑ วาระ ในนัคคปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในนวิคตปัจจย
มี ๑ วาระ.

แม้สหชาตวาระ ก็เหมือนกับปฏิจจวาระ.

สหชาตวาระพึงจำแนก ว่า ติฏฐุปาทาน เกิดพร้อมกับทามุปาทาน.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๓๕๕] ๑. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทิฏฐุปาทาน มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ททยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ฯลฯ ตลอดถึง
อชฌัตติกมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยททยัตถุ.

๓. อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อุปาทานธรรมทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม.
อุปาทานธรรมทั้งหลาย อาศัยททยัตถุ.

๔. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อุปาทานธรรมและจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

อุปาทานธรรมทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม และธรรม

ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทัญญาอุปาทาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

ทัญญาอุปาทาน อาศัยกามุปาทาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

พึงกระทำจกณัน.

กามุปาทาน อาศัยทัญญาอุปาทาน และหทยวัตถุ.

พึงกระทำจกณัน.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และอุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

พึงกระทำจกณัน.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอุปาทานธรรม และหทยวัตถุ.

๗. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

อาศัยอุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓, กามุปาทาน และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และทิจรูปาทาน ฯลฯ

พึงกระทำจักรนัย.

กามุปาทาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยทิจรูปาทาน และหทยวัตถุ.

พึงกระทำจักรนัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

ฯลฯ เพราะอารัมมณปัจจัย

ในอารัมมณปัจจัย ซึ่งมีธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมเป็นมูล พึงจำแนกทั้งปัญจายตนะ และหทยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๐๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีย

๑. เหตุปัจจย

[๔๐๑] ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย

คือ ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขสัจจะ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ. ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ. โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ และหทยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๐๒] ในเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกจากนี้ก็คือนิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ตั้งสัตถุวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๐๓] ๑. อุปาทานธรรม เจือกับอุปาทานธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน เจือกับทิฏฐุปาทาน ทิฏฐุปาทาน เจือกับกามุปาทาน.

พึงกระทำจักรนัย.

พึงกระทำทั้ง ๕ วาระ อย่างนี้.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๐๔] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ

ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย

มี ๑ วาระ ฯลฯ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๐๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่
อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 441

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วย
อุทธัจจะ เจือกับขั้นทั้งหลายที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๐๖] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ.

การนับทั้งสองวาระนอกจากนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๐๗] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นที่
ทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๖)

เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๗. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม และไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม และไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๙)

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๐๘] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

คือ เพราะปรารถนาอุปาทานธรรมทั้งหลาย อุปาทานธรรมย่อมเกิดขึ้น
พึงกระทำคำว่า ปรารถน ทั้ง ๓ วาระ.

**๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.**

คือ บุคคลให้ทาน รักษาศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้วพิจารณา
กุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารถนกุศลกรรมนั้น
ราคะ ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา อุทัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

กุศลกรรมทั้งหลายที่ได้ตั้งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน
แล้วพิจารณาฌาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค ผล ฯลฯ
พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก้วโวนาน, แก้วมรรค, แก้วผล, แก้ว
อวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณา กิเลสที่ละแล้ว ซึ่งไม่ใช่อุปาทานธรรม
 ฯลฯ พิจารณากิเลสทั้งหลายที่ละแล้ว, กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาล
ก่อน ฯลฯ

พิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทาน
ธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักษุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสทธาตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ อากัญญาตนะ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปคญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง ซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลทั้งหลายที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน, ออกจากฉาน ฯลฯ พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทขวัตถุ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง ซึ่งขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ ให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณากุศลที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ จากฉาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น อุปาทานธรรม
และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๕. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย. พึงกระทำ
คำว่า ปรารภ ทั้ง ๓ วาระ.

๓. อธิปติปัจจัย

[๔๐๕] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มมณธิปติ ได้แก่

เพราะกระทำอุปาทานธรรมทั้งหลายให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
อุปาทานธรรม ย่อมเกิดขึ้น มี ๓ วาระ เป็นอาร์มมณธิปติ อย่างเดียว.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณธิปติ และ สหชาติปติ

ที่เป็น อาร์มมณธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณากุศลกรรม
ที่ได้สั่งสมไว้ ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉานแล้วทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วกระทำมรรคให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ผล ฯลฯ นิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ ผล ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย
วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติาธิปัตติ ได้แก่

อริปัตติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่

อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ และ สหชาติาธิปัตติ

ที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี
ย่อมเพติดเพตินยิ่ง ซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลทั้งหลายที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจาก
ฉาน ฯลฯ.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น

ครั้งกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลายที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่

อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ

ที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณากุศลที่ได้สั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้งกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว อุปาทานธรรมและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูป ที่เป็นอุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย,

๓. อุปาทานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม

เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ เป็นอารัมมณชิปติ.

พึงกระทำคำว่า ปรารภ ทั้ง ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙) เป็น อารัมมณชิปติอย่างเดียว.

๔. อนันตรปัจจัย

[๔๑๐] ๑. อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ อุปาทานกรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรมทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

อุปาทานกรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

อุปาทานกรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรมทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมเป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๗. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ภูฏานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมนันตรปัจจัย ๗๑๗ ๘. นิสสยปัจจัย

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย เหมือนกับ ปัจจยวาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย เหมือน กับ ปฏิจยวาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย เหมือนกับ
ปัจจัยวาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๔๑๑] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ.

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อุปาทานธรรมทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ.

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ก่อมานะ
ถือทิฏฐิ.

ศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะ ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ บุคคล
เข้าไปอาศัยเสนาสนะแล้ว ถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้.

มุสาวาท ฯลฯ ปิสุณาวาจา ฯลฯ ให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด
ก่อนานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัย ศีล ฯลฯ รากะ ฯลฯ ความปรารถนา ฯลฯ เข้า
ไปอาศัยเสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ผลสมบัติ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มีอย่างเดียวคือ ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ก่อนานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะ ฯลฯ อทินนาทาน ฯลฯ
มุสาวาท ฯลฯ ปิสุณาวาจา ฯลฯ ผรุสวาจา ฯลฯ สัมผัสปลาทปะ ฯลฯ ตัดช่อง
ย่องเบา ฯลฯ ลอบขึ้นไปลักทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ปล้นตามทาง
ฯลฯ ผิดในภริยาผู้อื่น ฯลฯ ฆ่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖).

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วก่อนานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะ แล้วถือเอาสิ่งของที่เจ้าของ
มิได้ให้.

มุสาวาท ฯลฯ ปิสุณาวาท ฯลฯ ผรุสวาจา ฯลฯ สัมผัสปลาทปะ ฯลฯ
ตัดช่องย่องเบา ฯลฯ ลอบขึ้นไปลักทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ปล้น
ตามทาง ฯลฯ ภริยาผู้อื่น ฯลฯ ฆ่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ
ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม และสัมปยุตต-
จันทร์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. อุปาทานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม

เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็นปกตูปนิสสยะ มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙).

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๔๑๒] ๑. กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่
ไม่ใช่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ
โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โภกฐัพพายตนะ เป็น
ปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี เพลิดเพลินยิ่ง
เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

หทยัตถุ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมเป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง ซึ่งหทยัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๔๑๓] ๑. อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่อุปา-
ทานกรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย

๒. กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๓. อุปาทานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม
เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ
ปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๔๑๔] ๑. กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากชั้น และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมภูฐานรูป ที่เป็นอุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๔๑๕] ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ มี ๑ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย

[๔๑๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

มี ๓ วาระ ได้แก่ กวฬิการาหาร อย่างเดียว.

๑๖. อินทริยปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ
คือ รูปชีวิตินทรีย์ อย่างเดียว.

๑๗. ฌานปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๘. มัคคปัจจัย

[๔๑๗] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของมัคคปัจจัย

คือ องคัมมรคทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
ธรรมทั้งหลายที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย.

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ โดยเหตุนี้.

๑๙. สัมปยุตตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๑. อัทธิปัจจัย

[๔๑๘] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาน
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

อุปาทานกรรมทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

อุปาทานกรรมทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อนด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒. กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ สหชาตะ ฯลฯ

๓. กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๔. กรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม และกรรมที่ไม่ใช่อุปาทานกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๔๑๕] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย.

คือ กามุปาทาน เป็นปัจจัยแก่ทัญญูปาทาน ด้วยอำนาจของอตฺถิ
ปัจจัย. ฯลฯ.

พึงกระทำจกฺกรณํ

๒. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันท์ และจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย.

๓. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับ
ปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ พึงให้พิสดาร.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ เหมือนกับ สหชาตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ เหมือนกับ ปุเรชาตปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ฟังจำแนก เหมือนกับ สหชาตปัจจย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ฟังจำแนก เหมือนกับ ปุเรชาตปัจจย.

๑. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

เป็นปัจจยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ทัญญาอุปาทาน และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย เป็นปัจจยแก่กามุปาทาน
ด้วยอำนาจของอตติปัจจย.

ฟังกระทำจกกรณัย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ทัญญาอุปาทาน และหทยวัตถุ เป็นปัจจยแก่กามุปาทาน ด้วยอำนาจของ
อตติปัจจย.

ฟังกระทำจกกรณัย.

๒. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจย.

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ,
ปัจจจชาตะ, ปัจจจชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และอุปาทานธรรมทั้งหลาย เป็น
ปัจจัยแก่ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม และททยัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่
อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

อุปาทานธรรม และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ที่เกิดภายหลัง และ
กวมฬการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

อุปาทานธรรม สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และรูปชีวิตินทรีย์ เป็น
ปัจจัยแก่กฐิตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

๘. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือ ที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และทิวฐุปาทาน เป็นปัจฉัยแก่ชั้น ๓,
และกามุปาทาน และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

พึงกระทำจกฺรณั

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ทิวฐุปาทาน และหทยวัตถุ ที่เกิดก่อน เป็นปัจฉัยแก่กามุปาทาน และ
สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย.

พึงกระทำจกฺรณั

[๔๒๐] ในเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในอธิปติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจฉัย
มี ๕ วาระ ในสหชาตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาตปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี ๓ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๓ วาระ ในมคค-
ปัจฉัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในอตฺถิปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจฉัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในอวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยะ

[๔๒๑] ๑. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัยด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๓. อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และ ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรมเป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย.

๙. อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๒๒] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ฯลฯ ในโนอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๔๒๓] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสย-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๕ วาระ ในโนวิกตปัจจย
มี ๕ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๔๒๔] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาติกา ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

อุปาทานทุกะ จบ

๓๐. อุปาทานียทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๔๒๕] ๑. อุปาทานียธรรม อาศัยอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานีย-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ชั้นทั้งหลาย
อาศัยททยวัตถุ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

โลกียทูกะ เป็นอย่างไร ฟังกระทำอย่างนั้น ไม่แตกต่างกัน.

๗๑. อุปาทานสัมปยุตตทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลমনัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๒๖] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม.

โลกะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลกะที่
เป็นทัญญุคตวิปยุต.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

ชั้นที่ ๓, โลกะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหรัคด้วย
โลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ.

**๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทาน-
วิปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลภะที่เป็นทิวฏฐิตวิปยุต.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฐิตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทาน-
วิปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ทหยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยทหยัตถุ.
มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ.

**๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโลภะที่เป็นทิวฏฐิตวิปยุต.

**๖. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลภะที่เป็น
ทิวฏฐิตวิปยุต.

**๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยโลภะ ที่เป็นทิวฏฐิตวิป-
ยุต และโลภะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ.

๘. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหรคด้วยโลภะ ที่เป็นทิวฏฐิ-
กตวิปยุต และโลภะ.

๙. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่สหรคด้วย
โลภะ ที่เป็นทิวฏฐิกตวิปยุต และโลภะ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๒๗] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ฯลฯ
ขั้น ๒ ฯลฯ.

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ โลภะ อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหรคด้วยโลภะ ที่เป็นทิวฏฐิกต-
วิปยุต.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และโลกะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยโลกะที่เป็น
ทิวฏฐิตวิปยุต ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม
ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยททยวัตถุ.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโลกะที่เป็นทิวฏฐิตวิปยุต.

๖. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหคตด้วยโลกะที่เป็นทิวฏฐิตวิปยุตต-
และโลกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๒๘] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๖ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๖ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ

ในนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๖ วาระ ในปุเรชาติปัจจย มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในมคคปัจจย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจย มี ๖ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๖ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนัย

๑. เหตุปัจจย

[๔๒๕] ๑. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญูสัตว์.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทฺธังจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทฺธังจะ.

๒. อารัมมณปัจจย

[๔๓๐] ๑. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุอารัมมณปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุต-
ธรรม.

**๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสัญญัตตว์.

**๓. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตต-
วิปยุต และโลภะ.

๓. นอริปติปัจจัย ฯลฯ ๖. อุปนิสสยปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอริปติปัจจัย

เพราะนอรัมมณปัจจัย

เพราะนสนันตรปัจจัย

เพราะนอุปนิสสยปัจจัย

๓. นปุเรชาตปัจจย

[๔๓๑] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุणภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุณภูมิ โลกะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลกะ ที่เป็น
ทิวฏฐิตวิปยุต.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุณภูมิ ชั้นที่ ๓ และโลกะ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหคตด้วย
โลกะที่เป็นทิวฏฐิตวิปยุต ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาตปัจจย

คือ ในอรุณภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลกะที่เป็นทิวฏฐิตวิปยุต.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตต.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ ในอรุณภูมิ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโลกะที่เป็นทัญญุคต-
วิปยุต.

๖. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ ในอรุณภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยโลกะที่เป็น
ทัญญุคตวิปยุต และโลกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๗. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจฉัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยโลกะ ที่เป็นทัญญุค-
ตวิปยุต และโลกะ

๘. ปัจฉาชาตะ ฯลฯ ๙. นอาเสวนปัจฉัย

ฯลฯ เพราะนปัจฉาชาตปัจฉัย

ฯลฯ เพราะนอาเสวนปัจฉัย

๑๐. นกัมมปัจฉัย

[๔๓๒] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจฉัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม.

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม.

พาหिरूप ... อาหารสมุฏฐานรูป... อตุสมุฏฐานรูป ฯลฯ

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย.

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยโลภะที่เป็นทิวฏฐิตวิปยุต.

๔. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจัย.

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะ ที่เป็น
ทิวฏฐิตวิปยุต และโลภะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๔๓๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 478

ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ ก็พึงกระทำ.

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๓๔] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัยมี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๓) เหมือนกับ
ปัจจัยวาระ.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ฯลฯ ตลอด
ถึงอัมภัตติกมหาภูตรูป.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

โลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต.

๖. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลกะที่เป็น
ทิวฐิตวิปยุต.

ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลกะที่เป็นทิวฐิตวิปยุต และโลกะ
อาศัยหทยวัตถุ.

๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหรัคด้วยโลกะที่เป็นทิวฐิตวิปยุต และ
โลกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลกะที่เป็นทิวฐิต-
วิปยุต และโลกะ.

โลกะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลกะที่เป็นทิวฐิตวิปยุต
และหทยวัตถุ.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม อาศัยอุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นที่ ๓ และโลกะ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่สหคตด้วยโลกะที่เป็นทัญญิต-
วิปยุตต และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

ในอารัมมณปัจจัย พึงกระทำปัญจวิญญาณ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี
๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ใน
อวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔๓๖] ๑. อุปาทานวิปยุตตธรรม อาศัยอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ๗๗ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ๗๗ ตลอดถึงอสังญีสัตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๗ กายายตนะ ๗๗

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ อาศัย
หทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทฺธจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทฺธจจะ และหทยวัตถุ.

๗๗

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๔๓๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
โนวิกตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๘๓๘] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เจือกับอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ฯลฯ มี ๓ วาระ. (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เจือกับอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อรูปภูมิ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เจือกับอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อรูปภูมิ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๖. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เจือกับอุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อรูปภูมิ เหมือนกับปฏิจวาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๖ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๖ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ปัจจนีนัย

๑. เหตุปัจจย

[๔๔๐] ๑. อุปาทานวิปยุตตธรรม เจือกับอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย

การนับจำนวนวาระในปัจจนีเย

[๔๔๑] ในเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๖ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจย มี ๖ วาระ ในนปัจจลาชาติปัจจย มี ๖ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๖ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๖ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในวิปยุตตปัจจย
มี ๖ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๔๒] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

เหตุทั้งหลายที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต เป็นปัจจัย
แก่โลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
เหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓).

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

เหตุทั้งหลายที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย, โลภะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

โลภะ ที่เป็นทัญญุคตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๕)

โลภะ ที่เป็นทัญญุคตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๖)

โลภะ ที่เป็นทัญญุคตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และ จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-

ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต และโลภะ เป็น ปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๗)

โมหะ ที่สหระคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต และโลภะ เป็น ปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

**๘. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย**

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทกฺขิณวิปยุต และโลภะ
เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุ
ปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๔๓] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ขันธ
ทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ขันธทั้งหลาย
ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ขันธทั้งหลาย
ที่สหระคด้วยโลภะที่เป็นทกฺขิณวิปยุต และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

**๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย**

คือ ให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฉาน แล้วพิจารณาฉาน.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะที่เป็นทิวฐิตวิปยุต ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทัจจะ ฯลฯ เมื่อฉานเสื่อมไป โทมนัส ย่อมเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้เดือดร้อนใจ.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค, ผล ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ และขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลกะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นทิวฐิตวิปยุต ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทัจจะ ฯลฯ โทมนัส ฯลฯ ฟังใส่ให้ครบถ้วน เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ตลอดถึงกายวิญญาณ.

ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ, แก่เจโตปริยญาณ, แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย.

๕. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ฌาน ฯลฯ จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ
ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยี่ ซึ่งชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม
และโลภะ เพราะปรารภทานเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

๖. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

**สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย**

คือ พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็น
อุปาทานวิปยุตตธรรม และโลภะ ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็น
ทิฏฐิคตวิปยุต และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-

ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทิฏฐิคตวิปยุ-
ต และโลภะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลาย ที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทิฏฐิคตวิปยุต
และโลภะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภขันธทั้งหลาย ที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต-
และโลภะ ขันธทั้งหลายที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต และโลภะ
ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๔๔๔] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น โลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

อธิปติธรรมที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่
โลภะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

พิงกระทำมูล. (วาระที่ ๓)

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ
ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ขันธทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต
และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

อธิปติธรรมที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธทั้งหลาย โลภะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของ
อธิปติปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ
ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

ให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ ออกจากฉาน กระทำฉานให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำ
ทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ที่เป็นทิวฏฐิตวิปยุต
ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ เป็นปัจจยแก่ผล ด้วยอำนาจ
ของอริปัตติปัจจย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลกะ ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ที่เป็นทิวฏฐิตวิปยุต ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อริปัตติธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจยแก่สัมปยุตตชั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจย.

๕. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

ให้ทาน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลกะ ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ย่อมเกิดขึ้น ทิวฏฐิต ย่อมเกิดขึ้น.

**๖. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติ-
ปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทาน-
วิปยุตตธรรม และโลกะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลาย
ที่สหระคตด้วยโลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต และโลกะ ย่อมเกิดขึ้น.

**๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติ
ปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลาย ที่สหระคตด้วยโลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต
และโลกะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

เพราะกระทำขั้นทั้งหลาย ที่สหระคตด้วยโลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต
และโลกะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น โลกะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต ย่อม
เกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๙)

เพราะกระทำขั้นทั้งหลาย ที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต และโลภะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยโลภะ ที่เป็นทัญญิตวิปปยุต และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๔๔๕] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็น อุปาทานสัมปยุตตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

ขั้นทั้งหลาย ที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต ที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่โลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขั้นทั้งหลาย ที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต ที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตวิปปยุต ที่เกิด
หลัง ๆ และโลภะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ โลกะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่โลกะ ที่เป็นทัญญิตตวิปยุต ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ อนันตรปัจจัย.

โลกะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่ภูฏานะ ด้วยอำนาจของ อนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, ฯลฯ แก่ผลสมวัตติ ด้วยอำนาจของ อนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

โลกะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยโลกะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ อนันตรปัจจัย.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖)

โลกะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยโลกะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต ที่เกิดหลัง ๆ และโลกะ ด้วยอำนาจ ของอนันตรปัจจัย.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะ ที่เป็น
ทวิภูคตวิปปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย**

คือ ชั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทวิภูคตวิปปยุต ที่เกิด
ก่อน ๆ และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทวิภู-
คตวิปปยุต ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทวิภูคตวิปปยุต ที่เกิดก่อน ๆ
และโลภะ เป็นปัจจัยแก่โลภะที่เป็นทวิภูคตวิปปยุต ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทวิภูคตวิปปยุต และโลภะ
เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทวิภูคตวิปปยุต ที่เกิดก่อน ๆ
และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทวิภูคตวิปปยุต
ที่เกิดหลัง ๆ และโลภะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๗๓ ๘. นิสสยปัจจัย

[๔๔๖] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
เหมือนกับปฏิจวาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ
เหมือนกับปฏิจวาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ
เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๔๔๗] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้ง
หลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลกะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย
ที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทวิภูตวิปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ก่อมานะ
อาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ

บุคคลเข้าไปอาศัย รากะ มานะ ความปรารถนา ฯลฯ เสนาสนะ ที่
เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ ทำลายสงฆ์

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่
รากะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย ฯลฯ แก่ผลสมบัติ
ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ วาระ คือ บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ก่อมานะ ถือทิฏฐิ ศีล
ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ

บุคคลเข้าไปอาศัยรากะ มานะ ความปรารถนา ฯลฯ เสนาสนะ ที่เป็น
อุปาทานวิปยุตตธรรมแล้วทำอทินนาทาน ฯลฯ มุสาวาท ฯลฯ ปิสุณาวาท ฯลฯ

พรุสวาท ฯลฯ สัมผัสปลาปะ ฯลฯ ตัดช่อย่องเบา ฯลฯ ลอบขึ้นไปลัก
ทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ปล้นตามทาง ฯลฯ ผิดกริยาผู้อื่น ฯลฯ
ฆ่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่
ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๖. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วก่อมานะ ฯลฯ คีต ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะ ฯลฯ เสนาสนะ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม แล้วถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้ กระทำการฆ่าคนในหมู่บ้าน ฆ่าคน
ในนิคม.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยโลภะ
ที่เป็นทิฏฐิคติวิปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอุป-
นิสสยปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ อุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปปยุตตธรรม และโลภะ ด้วยอำนาจ ของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๔๔๘] ๑. อุปาทานวิปปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน วิปปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทย-
วัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม และโลภะ
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคलय่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๓. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน-
สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาต
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

เพราะปรารภจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ขันธ์ทั้งหลายที่สหระคด้วยโลภะ
ที่เป็นทิฏฐิคตวิปยุต และโลภะ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยโลภะที่เป็นทิลกฐิต-
วิปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๔๔๘] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉา-
ชาติปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย

๑๓. กัมมปัจจัย

[๔๕๐] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

เจตนาที่สหครตด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่โลภะและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ์ และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

เจตนาที่สหครตด้วยโลภะที่เป็นทัญญุคตวิปยุต เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย, โลภะ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากชั้น และ
กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๔๕๑] ๑. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

คือ ชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตธรรม ซึ่งเป็นวิปาก ฯลฯ
มี ๑ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๖. สัมปยุตตปัจจัย

[๔๕๒] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย

ในปัจฉยทั้ง ๔ นี้ พึงแสดงเหมือนโลกะที่เป็นทัญญิตตวิปยุต ที่แสดงไว้ในกัมมปัจฉย มีปัจฉยละ ๔ วาระ.

๗๗ เป็นปัจฉย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจฉย มี ๖ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจฉย

[๔๕๓] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจฉยแก่อุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ๗๗

๒. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจฉยแก่อุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ๗๗

๓. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจฉยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ ที่เกิดก่อน เป็นปัจฉยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจฉยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยัตถุ ที่เกิดก่อน เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่สหรคด้วยโลภะที่เป็นทิฏฐิคติวิปยุต และโลภะ ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของวิป-
ยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธ์ทั้งหลาย ที่สหรคด้วยโลภะที่เป็นทิฏฐิคติวิปยุต และโลภะ
เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ฯลฯ

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๔๕๔] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับ
ปฏิจจวาระ.

๒. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ ฯลฯ

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน
สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชตฺเต ปุเรชตฺเต ปัจฉชตฺเต อาหาระ
และ อินทริยะ

๕. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตฺเต และ ปุเรชตฺเต ฯลฯ

๖. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตฺเต และ ปุเรชตฺเต

ในปัจจัยเหล่านี้ ที่เป็น สหชตฺเต เหมือนกับสหชตฺปัจจัย, ที่เป็น
ปุเรชตฺเต เหมือนกับปุเรชตฺปัจจัย.

๗. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตต-

ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิ
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตฺเต, และ สหชตฺเต รวมกับ ปุเรชตฺเต
ที่เป็น สหชตฺเต รวมกับ ปุเรชตฺเต ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่
ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ เป็น
ปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

๘. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานวิปปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิ-
ปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ,
ปัจฉาชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระและรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย
เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ
เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และหทยวัตถุ
เป็นปัจจัยแก่โลภะ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ
ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปังชาตตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต, โลภะ ที่เกิด
ภายหลัง และกวฬีการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปังชาตตะ รวมกับ อินทริยะะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยโลภะ ที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต, โลภะ ที่
เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทริยั เป็นปัจจัยแก่กตฺตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตตะ และ สหชาตตะ รวมกับ ปุเรชาตตะ

ที่เป็น สหชาตตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และโลภะ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย
ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหคตด้วยโลภะที่เป็นทัญญิตตวิปปยุต และหทยวัตถุเป็น
ปัจจัยแก่ชั้น ๓ และโลภะ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๒๒. นัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาสวณปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๔๕๖] ๑. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

วิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. อุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน

สัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ

อาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

๓. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

๔. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจฉัย.

๕. อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม เป็นปัจฉัยแก่อุปาทานสัมปยุตตธรรม และอุปาทานวิปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันียะ

[๔๕๗] ในนเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอธิปติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนอวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๔๕๘] เพราะเหตุปัจจจัย ในนอารัมมณปัจจจัย มี ๕ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจจัย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจจัย
มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตต-
ปัจจจัย มี ๖ วาระ ในโนนัตถิปัจจจัย มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๔๕๙] เพราะเหตุปัจจจัย ในนอารัมมณปัจจจัย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจจัย มี ๕ วาระ อนุโลมมาติกา ฯลฯ ในนวิคตปัจจจัย มี ๕ วาระ.

อุปาทานสัมปยุตตทุกะ จบ

๗๒. อุปาทานอุปาทานียทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๖๐] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานธรรม และอุปาทานียธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานธรรม และอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทิวฐุปาทาน, ทิวฐุปาทาน อาศัยกามุปาทาน.
พึงกระทำจกัณนัย.

๒. ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย อาศัยอุปาทานธรรม
ทั้งหลาย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม และ
ธรรมที่เป็นอุปาทานียะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่เป็น
ทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน, สัมปยุตตขันธ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
อาศัยทิวฐุปาทาน.

พึงกระทำจกัณนัย.

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานิยะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัชฌัตติกมหาภูตรูป.

๕. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานิยะธรรม อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อุปาทานธรรมทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานิยะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม.

๖. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานิยะธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อุปาทานธรรมทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทานิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๗. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานิยะธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานิยะธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทิวฐุปาทาน และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย. ฟังกระทำจักรนัย.

๘. ธรรมที่เป็นอุปาทานิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานิยธรรม และธรรมที่เป็น
อุปาทานิยะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานิยะ
แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และอุปาทานธรรมทั้งหลาย ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุปาทานธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานิยธรรม และ
ธรรมที่เป็นอุปาทานิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยธรรมที่เป็น
ทั้งอุปาทานและอุปาทานิยธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานิยะแต่
ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓, กามูปาทาน และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็น
อุปาทานิยะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม และทิฏฐูปาทาน ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ

พึงกระทำจักรนัย.

โดยนัยนี้ อุปาทานทุกะฉันได ปฏิจจวาระก็ดี สหชาตวาระก็ดี
ปัจจยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังกัฏฐวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี
พึงกระทำฉันนั้น ไม่มีแตกต่างกัน, หลักจำแนกวาระต่างกัน.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๖๑] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานियธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานियธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานियธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานियธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานियะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานियธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย. เหมือนกับ อุปาทานทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน มี ๘ วาระ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๖๒] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานियธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานियธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารถนาอุปาทานธรรมทั้งหลาย อุปาทานธรรมทั้งหลาย
ย่อมเกิดขึ้น. มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานแล้ว ฯลฯ ออกจากฉาน พิจารณาฉาน ย่อมยินดี
ย่อมเพิลิตเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาเป็นต้นนั้น ราคะ ฯลฯ ทิฏฐิ วิจิกิจฉา
อุทซัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พระอรียะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู, พิจารณาโวทาน ฯลฯ กิเลสทีละ
แล้ว ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่
อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๕. ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย ฯลฯ

สองนัยนอกนี้ เหมือนกับอุปาทานทุกะ.

๖. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานียธรรม และ
ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่เป็นอุปาทานและอุปาทานียธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย
มี ๓ วาระ.

๓. อธิปัตติปัจจัย

อธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับอุปาทานทุกะข้างต้น.

[๔๖๓] ๑. ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ และ สหชตาธิปัตติ
ที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ ได้แก่

ให้ทานแล้ว ฯลฯ ออกจากฉาน กระทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำทาน เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พระเสกขบุคคลทั้งหลาย กระทำโคตรภูให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ โวทาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ ทพยัตถุ ชันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ ชันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชตาธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอุปาทานียะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่ สัมปยุตตชันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 520

อาร์มณชิปติก็ดี สหชาติชิปติก็ดี ทั้งสองอย่างที่เหลือ
เหมือนกับอุปาทานทุกะ.

ปัจจยสังเคราะห์แม่ที่เป็นอชิปติปัจจย ก็มี ๓ วาระ เหมือนกับ
อุปาทานทุกะ.

ปัจจยทั้งหมดเหมือนกับอุปาทานทุกะ ในอุปาทานิชะ โลกุตตรธรรม
ไม่มี ปัจจนิยะก็ดี การนับทั้งสองอย่างนอกนี้ก็ดี เหมือนกับอุปาทานทุกะ.

อุปาทานอุปาทานิชะทุกะ จบ

๓๓. อุปาทานอุปาทานสัมปยุตตทุกะ

ปัจฉยวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจฉัย

[๔๖๘] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทาน และอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจฉัย

คือ กามุปาทาน อาศัยทิวฐุปาทาน.

พึงกระทำจักรณัย.

๒. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปา-
ทานธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจฉัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยอุปาทานธรรมทั้งหลาย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจฉัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 522

คือ กามุปาทานและสัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยทิฏฐุปาทาน.

พึงกระทำจกณั้ย.

๑๗๑ อาศัยธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม

๑๗๑

หลักการจำแนกจำนวนวาระต่างกัน เหมือนอุปาทานทุกะ มี ๕ วาระ
รูปไม่มี วาระทั้งหมด พึงให้พิสดารอย่างนี้ อรูปภูมิเท่านั้น.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๖๕] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็น
ปัจจัยแก่อุปาทานธรรม ที่เป็นสัมปยุตตธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัย
แก่สัมปยุตตชั้นและอุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่
อุปาทานธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของ
เหตุปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๕)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่อุปาทานธรรมทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตร
ปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๖)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นต้น และอุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม และ
ที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปาทานธรรม
ทั้งหลายที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๘)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม และที่
เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นต้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๙)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม และที่
เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นต้น
และอุปาทานธรรมทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๖๖] ๑. ธรรมที่เป็นอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภอุปาทานธรรมทั้งหลาย อุปาทานธรรมทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภอุปาทานธรรมทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทาน-สัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภอุปาทานธรรมทั้งหลาย อุปาทานธรรมและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ย่อมเกิดขึ้น ฟังทำทั้ง ๓ วาระ. (วาระที่ ๔-๕-๖)

ในปัจจัยสงเคราะห์ ก็ฟังกระทำทั้ง ๓ วาระ. (วาระที่ ๗-๘-๙)

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๔๖๗] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
กรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
กรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
กรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
กรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ และ สหชาตาริบัติ มีทั้ง
๓ วาระ.

พึงกระทำอธิปัตติปัจจัยทั้งสอง ทั้ง ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖) แม้
อธิปัตติปัจจัยที่เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ก็มี ๓ วาระ. (วาระที่ ๗-๘-๙)

๔. อนันตรปัจจัย

[๔๖๘] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
กรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
กรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตกรรม ที่เกิด
ก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุปาทานกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

ทั้ง ๕ วาระ พึงกระทำอย่างนี้ อาวัชชนะก็ดี วุฏฐานะก็ดีไม่มี.

๕. สมณันตรปัจจัย ๑๗ ๘. นิสสยปัจจัย

[๔๖๕] ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของสมณันตรปัจจัย มี ๕ วาระ

๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ

๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ

๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๔๗๐] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย ๑๗ มี ๓ วาระ

๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

แม้ใน อุปนิสสยปัจจัย ที่เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ก็มี ๓ วาระ.

๑๐. อาเสวนปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๑. กัมมปัจจัย ๗๗ ๒๐. อวิกตปัจจัย

[๔๗๑] ๑. ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทาน
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตะ แต่ไม่ใช่อุปาทาน
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๗๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕
วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสย-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ

ในกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตถปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตถปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ

ปัจจัยนีนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนียะ

[๔๗๓] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตแต่ไม่ใช่อุปาทาน-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานและอุปาทานสัมปยุตต-
ธรรม และธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตแต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

พึงกระทำ ๕ วาระ อย่างนี้ ในมูลแห่งธรรมหนึ่ง ๆ มี ๓ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๗๔] ในนเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนนวิกตปัจจย
มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๔๗๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ในนสมนันตรปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ ใน
นมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในโนนัตถิปัจจย
มี ๕ วาระ ในโนนวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียอนุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียอนุโลม

[๔๗๖] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ.

พึงกระทำอนุโลมมาติกา.

อุปาทานอุปาทานสัมปยุตตทุกะ จบ

๗๔. อุปาทานวิปยุตตอุปาทานียทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๔๗๗] ๑. ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานียธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทาน
วิปยุตตอุปาทานียธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

จิตตสมุฏฐานรูป กัมมัตถารูป ที่เป็นอุปาทารูป อาศัยมหาภูตรูป
ทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอนุอุปาทานียธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอนุอุปาทานียธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอนุอุปาทานียธรรม
ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๓. ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม

อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตต-
อุปาทานियธรรม.

**๔. ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรมและ
ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม อาศัยธรรมที่เป็น
อุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุปาทาน-
วิปยุตตอุปาทานियธรรม ฯลฯ

**๕. ธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม
อาศัยธรรมที่เป็นอุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม และธรรมที่เป็น
อุปาทานวิปยุตตอุปาทานियธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปาทานวิปยุตต-
อุปาทานियธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๗๘] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ
ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ทุกะนี้เหมือนกับโลกียทุกะในจุฬันตรทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

อุปาทานวิปยุตตอุปาทานियทุกะ จบ

๓๕. กิเลสทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๗๕] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ ทิฏฐิ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ มานะ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ มานะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโทสะ.

โมหะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโทสะ.

โมหะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยวิจิกิจฉา.

โมหะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยอุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยกิเลส.

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัย

ธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ,
ตัมปยุตตขันธทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลกะ.

พึงกระทำจักษณัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส ฯลฯ
ขันธ ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยขันธทั้งหลาย, ขันธทั้งหลายอาศัย
หทยวัตถุ ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ กิเลสทั้งหลาย อาศัยขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส.

๖. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓, กิเลสทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑
ที่ไม่ใช่กิเลส ฯลฯ ขันธ ๒.

๗. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ
และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย.

พึงกระทำจกัณนัย.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ
ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส และ
กิเลสทั้งหลาย ฯลฯ ขันธ์ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลสธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัย
ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๓ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ
และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ์ ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส และโลกะ ฯลฯ ขันธ์ ๒.

พึงกระทำจกัณนัย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๘๐] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๘ วาระ
ในอริปติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๘ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๘ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ
ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔๘๑] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ อาศัยวิจิกิจณา, โมหะอาศัยอุทัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส

เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

อเหตุกปฏิสนธิขณะ ตลอดถึงอสังญัตตว์.

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๔. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย วิจิกิจณา และวิจิกิจณา โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และอุทัจจะ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๔๘๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส

เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส.

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะนอรัมมณปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยทั้งกิเลส และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลส และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๓. อธิปติปัจจัย ๑๗๗ ๓. นอุปนิสสยปัจจัย

๑๗๗ เพราะนอธิปติปัจจัย

๑๗๗ เพราะนอนันตรปัจจัย

๑๗๗ เพราะนสมนันตรปัจจัย

๑๗๗ เพราะนอัญญมัญญปัจจัย

๑๗๗ เพราะนอุปนิสสยปัจจัย

๘. นปุเรชาตปัจจาย

[๔๘๑] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจจาย

คือ ในอรุปภูมิ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ

โมหะ ทิฏฐิ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ มานะ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ มานะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.

โมหะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยวิจิกิจฉา.

โมหะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยอุทธัจจะ.

ในอรุปภูมิ ที่มีโทสะเป็นมูล ไม่มี.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาตปัจจาย

คือ ในอรุปภูมิ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

วาระทั้ง ๘ ฟังกระทำอย่างนี้.

๕. ปังชาตปัจจย ๑๐. นอาเสวนปัจจย

๗๗ เพราะนปังชาตปัจจย

๗๗ เพราะนอาเสวนปัจจย

๑๑. นกัมมปัจจย

[๔๘๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลสเกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น

เพราะนกัมมปัจจย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส.

พาหิรูป... อาหารสมุฏฐานรูป... อุตสมุฏฐานรูป ๗๗

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ
ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะนกัมมปัจจย

คือ สัมปยุตตเจตนา อาศัยกิเลส และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.

ปัจจยทั้งปวง พึงกระทำอย่างนี้.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๘๕] ในนเหตุปัจจย มี ๔ วาระ ในนอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ

ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย

มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจฉัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจฉัย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจฉัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนโนนัตติปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจฉัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๘๖] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส ตลอดถึงอัมมัตติก-
มหาภูตรูป. ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ กิเลสทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส.

กิเลสทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๖. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓, กิเลสทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑
ที่ไม่ใช่กิเลส ฯลฯ ชั้น ๒.

กิเลสทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

กิเลส และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

๗. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลภะ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย.

พึงกระทำจกัณนัย.

กิเลสทั้งหลาย อาศัยโลภะ และหทยวัตถุ

๘. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ

ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่กิเลสและ กิเลส ฯลฯ ขั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลสและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยกิเลสทั้งหลาย และหทยวัตถุ.

๙. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัย

ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้น ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส และโลภะ ฯลฯ ขั้น ๒.

พึงกระทำจกัณนัย.

โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย อาศัยโลภะ และหทยวัตถุ.

พึงกระทำจกัณนัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

ในอารัมมณปัจจัย ในธรรมที่ไม่ใช่กิเลสเป็นมูล ฟังกระทำ
ปัญจวิญญาณ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๘๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ
๗๗ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔๘๘] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา อาศัยวิจิกิจณา, โมหะที่สหระค
ด้วยอุทธัจจะ อาศัยอุทธัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส

เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ๗๗ ตลอดถึงอสังญุตตว์

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๗ กายายตนะ

ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตถุ.

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิด

ขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 544

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขั้น
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และหทยวัตถุ.

๔. ธรรมที่เป็นกิเลส อาศัยธรรมที่เป็นกิเลส และ
ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา อาศัยวิจิกิจฉา สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย และหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยอุทธัจจะ, สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย และหทยวัตถุ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจเจกนิยะ

[๔๘๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓
วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ตั้งสังฆวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๕๐] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เจือกับธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ เจือกับโลภะ.

พึงกระทำจักรนัย.

พึงกระทำ ๕ วาระอย่างนี้.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๔๕๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๔๕๒] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เจือกับธรรมที่เป็นกิเลส เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

พึงกระทำ นเหตุปัจจัย ๔ วาระอย่างนี้.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๔๕๓] ในนเหตุปัจจย มี ๔ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจนชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ
ในนฉนปัจจย มี ๑ วาระ ในนมคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๕ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๔๕๔] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลายที่เป็น
สัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น, กิเลสและ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

กิเลส ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๔๕๕] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย กิเลสทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย ธรรมที่ไม่ใช่กิเลสทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย กิเลสและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

กิเลส ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณา
กุศลที่สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน แล้วพิจารณาฌาน ย่อม
ยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภทานเป็นต้น รากะ ฯลฯ ทิฎฐิ
วิจิกิจฉา อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล แก่อาวัชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
กิเลส โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ ฯลฯ เป็นปัจจัย
แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ ออกจากฉานแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลิน ยิง ซึ่งฉาน เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะ ฯลฯ ทิฏฐิ วิจิกิจจา ฯลฯ อุทซังจะ ฯลฯ เมื่อฉานเสื่อมไป โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น แก่บุคคลผู้เดือดร้อนใจ.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติด-เพลินยิง ซึ่งขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ฯลฯ

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิง ซึ่งขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส เพราะปรารภทานเป็นต้นนั้น กิเลส และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๗. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย มี ๓ วาระ

(วาระที่ ๗-๘-๕)

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๔๕๖] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อาร์มณาธิปัตติ 'ได้แก่

เพราะกระทำกิเลสทั้งหลายให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น กิเลสทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

มี ๓ วาระ เป็นอารัมมณชิปติ อย่างเดียว.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

กิเลส ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตาชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรมแล้ว ทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

กุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลสให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
จักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ฯลฯ

ที่เป็น สหชตาชิปติ ได้แก่

ชิปติธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

ทาน ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลสให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฎฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อริปัตติธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

ทาน ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลสให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
ทานเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว กิเลสและสัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น กิเลสและ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๑. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ
(วาระที่ ๗-๘-๙)

เป็น อารัมมณรูปติ อย่างเดียว.

๔. อนันตรปัจจัย

[๔๕๗] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย
ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๒)

กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
กิเลส ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

กิเลสทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ
และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

กิเลส ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๕)

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลายที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๖)

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่กิเลส ที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่กิเลส และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๗)

กิเลสทั้งหลาย ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ธรรมทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

กิเลสและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย

พึงถามถึงมูล (วาระที่ ๘)

กิเลส ที่เกิดก่อน ๆ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กิเลส
ที่เกิดหลัง ๆ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปัจจัย.

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

[๔๕๘] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

กิเลสทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

กิเลส ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ก่อมานะ ถือทิวฐิ.

ศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะ โทสะ โมหะ มานะ ทิวฐิ ความ
ปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ บุคคลเข้าไปอาศัยเสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ
ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ก่อมานะ ถือทิวฐิ

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยะปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ก่อมานะ ถือทิฏฐิ
บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.
ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่กิเลส และสัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย.

๗. **ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น**
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอุปนิสยปัจจัย มี ๓ วาระ.
(วาระที่ ๗-๘-๙)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๔๕๕] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่**
กิเลส ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตถุปุเรชาติะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่
เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ
ที่เป็น วัตถุปุเรชาติะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตตะ และ วัตถุปุรชาตตะ
ที่เป็น อารัมมณปุรชาตตะ ได้แก่

บุคคลย่อมพิจารณาซึ่งจักขุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิง ซึ่ง
หทยวัตถุ ฯลฯ เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อม
เกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุรชาตตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตตะ และ วัตถุปุรชาตตะ
ที่เป็น อารัมมณปุรชาตตะ ได้แก่

ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น กิเลสและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุรชาตตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่กิเลส และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของปุรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจย

[๕๐๐] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส
ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจย ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
กิเลส ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจย ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น
ปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจย

ฯลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย มี ๘ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจย

[๕๐๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
กิเลส ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ตัมปยุตตขันธและจิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่วิปากขันธ และกภูตตารูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส

และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น, กิเลสและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๕๐๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจย

[๕๐๓] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่
กิเลส ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจยแก่กิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส
และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจยแก่กิเลสและสัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจย.

๕. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น
ปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

ที่ย่อไว้พึงให้พิสดาร.

๒๑. อตฺถิปัจจย

[๕๐๔] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ เหมือนกับสหชาตปัจจย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ เหมือนกับปุเรชาตปัจจย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชตะ เหมือนกับสหชตปัจจย.

ที่เป็น ปุเรชชตะ เหมือนกับปุเรชชตปัจจย.

๑. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอตติปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ ปุเรชชตะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

โลกะ และสัมปยุตตขันธทั้งหลายเป็นปัจจยแก่โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ
อุทธีจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ ด้วยอำนาจของอตติปัจจย.

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

โลกะ และททยวัตถุ เป็นปัจจยแก่โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธีจจะ
อหิริกะ อโนตตปปะ ด้วยอำนาจของอตติปัจจย.

พึงกระทำจกัณนย.

๒. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น

ปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอตติปัจจย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ, สหชตะ รวมกับ ปุเรชชตะ

ปัจจชชตะ, ปัจจชชตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ขันธ ๑ ที่ไม่ใช่กิเลส และกิเลส เป็นปัจจยแก่ขันธ ๓ และจิตต-
สมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจย, ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

กิเลส และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

ที่เป็น สหชาตะ ร่วมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

กิเลสทั้งหลาย และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่ไม่ใช่กิเลส
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ได้แก่

กิเลส และสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ที่เกิดก่อน
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ร่วมกับ อาหาระ ได้แก่

กิเลส, สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และกวีการารอาหารเป็นปัจจัยแก่กายนี้
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ ร่วมกับ อินทริยะ ได้แก่

กิเลส, สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลายและรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่
กภูตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๕. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของ
อตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่ไมใช่กิเลส และโลภะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓, จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย และแก่มโหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อนอตตปปะ
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย, ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

โลภะ และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่มโหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ
อหิริกะ อนอตตปปะ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๒๒. นัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๐๕] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี
๕ วาระ ในสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาตปัจจัย มี
๓ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
กัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๓ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ

ในสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในอัติปัจจย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในวิกตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิกตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียย

การยกปัจจยในปัจจนียะ

[๕๐๖] ๑. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

๒. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจย.

๓. ธรรมที่เป็นกิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจย, เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติ-

ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๙. ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นกิเลส และธรรมที่ไม่ใช่กิเลส ด้วยอำนาจของ

อารัมมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๕๐๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนอวิกตปัจจัย
มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๕๐๔] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ.... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๔ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในโนนัตถิปัจจัย มี ๔ วาระ ในโนวิกตปัจจัย
มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๕๐๕] เพราะนเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๕ วาระ.... ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาติกา ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

กิลีสทุกะ จบ

๗๖. สังกิเลสิกทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๑๐] ๑. สังกิเลสิกกรรม อาศัยสังกิเลสิกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

โลกียทูกะอันใด พึงทำจันนั้น ไม่มีแตกต่างกัน.

๗๗. สังกิลิฏฐทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๑๑] ๑. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๒. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม.

๓. สังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ.

๗๓๗ อาศัยมหาภูตรูป ๑.

๕. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗๓๗

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๑๒] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาสวณปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ๗๓๗ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๑๓] ๑. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่สหคตด้วยวิจิกิจณา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ.

๒. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังกิลิฏฐตัว.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๕๑๔] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอารมณ์ปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาตปัจจัย มี ๔ วาระ ในปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๑๕] ๑. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๑-๒-๓) เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอสังกิลิฏฐ-
ธรรม ฯลฯ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัมมัตติกมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๖. สังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสัง-
กิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม และอสัง-
กิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

๘. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม และ
อสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. สังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม อาศัย
สังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม และหทยวัตถุ
ฯลฯ ชั้นที่ ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๑๖] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔
วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ ในนิสสย-
ปัจจัยมี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑
วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย
มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๐๗] ๑. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. อสังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ ขั้นที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ตลอด
ถึงอสังกิลิฏฐธรรม.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

๓. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยอสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัย
หทยวัตถุ.

๔. สังกิลิฏฐธรรม อาศัยสังกิลิฏฐธรรม และอสัง-
กิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขั้น
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกจนา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และหทยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๕๑๘] ในนเหตุปัจจย มี ๔ วาระ ในนอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๔ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาสวานปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ใน
โนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี ฟังกระทำอย่างนี้.

สังคฤงคาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๑๕] ๑. สังคฤงคาระ เจือกับสังคฤงคาระ เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสังคฤงคาระ ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

๒. อสังคฤงคาระ เจือกับอสังคฤงคาระ เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอสังคฤงคาระ ฯลฯ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๒๐] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑
วาระ ฯลฯ ในวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๒๑] ๑. สังกติภูฏธรรม เจือกับสังกติภูฏธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ เจือกับ
ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. อสังกติภูฏธรรม เจือกับอสังกติภูฏธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นอสังกติภูฏธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๑๗๗ ขั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๑๗๗

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๕๒๒] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๒๓] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรมรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๓. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม และ

อสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๒๔] ๑. สังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฐฐธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี เพลิดเพลินยิ่ง ซึ่งระคะ เพราะปรารภระคะนั้น
ระคะ ฯลฯ ทิฎฐิ วิจิจจนา อุทัจจะ ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลยินดี ซึ่งทิฎฐิ.

เหมือนกับกุสสติกะ.

เพราะปรารภวิจิจจนา เพราะปรารภอุทัจจะ ฯลฯ โทมณัส ย่อม
เกิดขึ้น ทิฎฐิ ฯลฯ วิจิจจนา ฯลฯ อุทัจจะ ฯลฯ

๒. สังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฐฐธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย พิจารณาภิเลสที่ละแล้ว กิเลสที่ข่มแล้ว
ภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็น
สังกิลิฐฐธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลรู้จักจิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่
อวัชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๓. อสังกิลิฐฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฐฐธรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่เคย
สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค ฯลฯ เป็น
ปัจจัยแก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็น
อสังกิลิฏฐธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

เห็นรูปด้วยจักษุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่อนาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยั้ง ซึ่งจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม เพราะปรารภจักษุเป็นต้นนั้น ราคะ ฯลฯ
โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๕๒๕] ๑. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาธิปติ และ สหชาตาธิปติ

ที่เป็น อาร์มมณาธิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำราคะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำราคะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลกระทำทิฏฐิให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำทิฏฐินั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตานิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐุธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๒. อสังกิลิฏฐุธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐุธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตานิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐุธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๓. สังกิลิฏฐุธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐุธรรม และ
อสังกิลิฏฐุธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตานิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐุธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปติจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้ว
ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน กระทำฉานนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้วพิจารณา.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น แล้วพิจารณา ฯลฯ

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปติจัย.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติจัย.

๕. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอธิปติจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่สั่งสม
ไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๕๒๖] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๕๒๗] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะ ฯลฯ ความปรารถนา แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะแล้ว ให้ทาน ฯลฯ ยังสมมัตติให้เกิดขึ้น.

ราคะ ฯลฯ ความปรารถนาเป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่สุข
ทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมมัตติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๓. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมมัตติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุต
โทษณะ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมมัตติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ผลสมมัตติ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุต
โทชนะ ฯลฯ เสนาสนะแล้ว ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะ ฯลฯ แก่ความปรารถนา
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๕๒๘] ๑. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตถุปุเรชาติะ ฯลฯ

๒. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติะ และ วัตถุปุเรชาติะ ฯลฯ

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย

[๕๒๙] ๑. อสังกิลิฏฐธรรมเป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย

อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๒. อสังกิลิฏฐธรรมเป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรมด้วย

อำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๕๓๐] ๑. สังกิลิฏฐธรรมเป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ฟังถามถึงมูล (วาระที่ ๓)

เจตนาที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นอสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขันธ และกฏัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๕๓๑] อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ.

๑๕. อาหารปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๕๓๒] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วย
อำนาจของอาหารปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๕๓๓] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจ
ของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตติปัจจัย

[๕๓๔] ๑. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย

๒. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. สังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิลิฏฐธรรม
อสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ

๔. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ

๕. อสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิลิฏฐธรรม

ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ

๖. สังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัย

แก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม และททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓

ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

๗. สังกิลิฏฐธรรม และอสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัย

แก่อสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ

และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัย

แก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ที่เกิดภายหลัง และกวฬิการาหาร
เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาขาคะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐธรรม ที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์
เป็นปัจจัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๒๒. นัตติปัจจัย ๗๗ ๒๔. อวิคตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ

ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๘ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี
๒ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
กัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔
วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอตติ-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
อวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๕๓๖] ๑. สังกิณัฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิณัฐธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. สังกิณัฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิณัฐธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. สังกิณัฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิณัฐธรรม และ
อสังกิณัฐธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. อสังกิณัฐธรรม เป็นปัจจัยแก่อสังกิณัฐธรรม
ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหาร-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อสังกิณัฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สังกิณัฐธรรม ด้วย
อำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. สังกติภูฏธรรม และอสังกติภูฏธรรม เป็นปัจจัยแก่
สังกติภูฏธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย.

๗. สังกติภูฏธรรม และอสังกติภูฏธรรม เป็นปัจจัย
แก่อสังกติภูฏธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของปัจฉชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจฉนียะ

[๕๓๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕
วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ใน
นปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนมัคค-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๔
วาระ ในนโธตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโนวิคต-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจฉนียัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉนียะ

[๕๓๘] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตร-

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 594

ปัจจย มี ๔ วาระ ในนอญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๔ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๕๓๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ใน อธิปติปัจจย มี ๕ วาระ พึงกระทำอนุโลมมาติกา ในอวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

สังกิลิฏฐทุกะ จบ

๓๘. กิเลสสัมปยุตตทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๕๔๐] ๑. กิเลสสัมปยุตตธรรม อาศัยกิเลสสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นกิเลสสัมปยุตตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. กิเลสวิปยุตตธรรม อาศัยกิเลสสัมปยุตตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นกิเลสสัมปยุตตธรรม.
กิเลสสัมปยุตตทูกะ เหมือนกับสังกิลิฐทูกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

กิเลสสัมปยุตตทูกะ จบ

๗๕. กิเลสสังกิเลสิกทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๔๑] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสิกธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสิกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.
พิงกระทำจกรณัย.

๒. ธรรมที่เป็นสังกิเลสิกะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสิกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิเลสิกธรรม และ
ธรรมที่เป็นสังกิเลสิกะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งกิเลส
และสังกิเลสิกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ สัมปยุตต-
ขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโลกะ.

โดยนัยดังกล่าวมานี้ ปฏิจวาระก็ดี สหชาตวาระก็ดี ปัจจัยวาระก็ดี
นิสสยวาระก็ดี สังสัจจวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับกิเลสทุกะ ไม่มี
ต่างกัน.

หลักการจำแนกวาระ ต่างกัน.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๔๒] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม เป็นปัจจัยกิเลสทั้งหลายที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

โดยนัยดังกล่าวมานี้ มี ๔ วาระ เหมือนกับกิเลสทุกะ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๔๓] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายที่เป็นกิเลส ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิทธิกะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย กิเลสและสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

๔. ธรรมที่เป็นสังกิลิทธิกรรม แต่ไม่ใช่กิเลสกรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิลิทธิกรรม แต่ไม่ใช่กิเลสกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน พิจารณาฉาน, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภทานเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น อุทัจจะ ฯลฯ ครั้นเมื่อฉานเสื่อมไป โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น แก่บุคคลผู้มีความเดือดร้อนใจ.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู พิจารณาโวทาน.

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิทธิกรรม แต่ไม่ใช่กิเลสกรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ฯลฯ ด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย.

สองนัยนอกนี้ เหมือนกับกิเลสทุกะ แม้อาร์มณปัจจัย ที่เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ก็เหมือนกับกิเลสทุกะ.

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๕๔๔] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็นอาร์มมณชิปติ มี ๓ วาระ.

๒. ธรรมที่เป็นสังกิเลตตะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิเลตตะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจ
ของชิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณชิปติ และ สหชตาชิปติ

ที่เป็น อาร์มมณชิปติ ได้แก่

ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่ได้สั่งสม
ไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน กระทำฉานให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก-
แน่น แล้วพิจารณา.

พระเสขบุคคลทั้งหลายกระทำโคตรภู ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้วพิจารณา กระทำโวทานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัง-
กิเลตตะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นสังกิเลตตะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชตาชิปติ ได้แก่

ชิปติธรรมเป็นสังกิเลตตะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย.

แม้สองวาระนอกนี้ ก็เหมือนกับกิเลสทุกะ แม้ชิปติปัจจัย ที่เป็น
ปัจจัยสงเคราะห์ ก็เหมือนกัน.

๔. อนันตรปัจจัย

[๕๔๕] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิทธิกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับกิเลสทุกะ

๒. ธรรมที่เป็นสังกิลิทธิแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิลิทธิแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิทธิแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิทธิแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน, อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิทธิแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

สองวาระนอกนี้ เหมือนกับอนันตรปัจจัยในกิเลสทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

แม้ปัจจัยสงเคราะห์ในอนันตรปัจจัย เพราะปัจจัยทั้งปวง ก็เป็นเช่นกับกิเลสทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

ในอุปนิสสยปัจจัย โลกุตตรธรรม ไม่มี ทุกะนี้ เหมือนกับกิเลสทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน

กิเลสสังกิลิทธิทุกะ จบ

๘๐. กิเลสสังกิลิฏฐทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๔๖] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัย
โลกะ.

พึงกระทำจกัณณัย.

๒. ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยกิเลสทั้งหลาย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม และธรรม
ที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและ
สังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ และ
สัมปยุตตขันธทั้งหลาย อาศัยโลกะ.

๔. ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม
๗๗๗ ชั้น ๒.

๕. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะ ออาศัย
ธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ กิเลสทั้งหลาย อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลส
ธรรม.

๖. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะ และธรรม
ที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ออาศัยธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่
ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ ชั้น ๓ และกิเลสทั้งหลาย อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฐฐะ
แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม.

๗. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะ ออาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะ และธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะ
แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ทิฎฐิ ถีนะ อุทัจจะ อหิริกะ อนอตตปปะ ออาศัย
โลภะ และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย.
พึงกระทำจรรย์.

๘. ธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ออาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐะ และธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะ
แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม และกิเลสทั้งหลาย ฯลฯ ชั้น ๒.

๕. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลส และสังกิลิฏฐธรรม และ ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม อาศัยธรรมที่เป็นทั้งกิเลส และสังกิลิฏฐธรรม และธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม และโลภะ ฯลฯ ชั้น ๒. พึงกระทำจรรย์.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๔๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๔๘] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม อาศัย ธรรมที่เป็นกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจฉา อาศัยวิจิจฉา, โมหะ ที่สหระค ด้วยอุทัจจะ อาศัยอุทัจจะ.

๒. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม อาศัย

ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรมเกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัย
ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม อาศัย

**ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม และธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐ-
ธรรมแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัย
ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ, วิจิกิจญาและ
อุทัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๕๔๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

โดยนัยนี้ การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี ปัจจยวาระ
ก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังสัฏฐวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับปฏิจยวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๕๑] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่กิเลสทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๓. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม และธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และกิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๕๑] ๑. **ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรมเป็นปัจจัย**
แก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณ-
ปัจจัย

คือ เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย กิเลสธรรมทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย **ขันธทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่**
กิเลสธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภกิเลสทั้งหลาย กิเลสทั้งหลาย **และสัมปยุตตขันธทั้งหลาย**
ย่อมเกิดขึ้น.

๔. **ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็น**
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของ
อารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม
ขันธทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

เพราะปรารภขันธทั้งหลาย **ที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม**
กิเลสธรรมทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖)

เพราะปรารภขั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฐฐะ แต่ไม่ใช่กิเลสธรรม
กิเลสธรรมทั้งหลาย และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

แม้ নয়นอกจากนี้ ก็พึงกระทำเป็น ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๓. อธิปติปัจจัย

[๕๕๒] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐธรรมเป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสสังกิลิฐฐธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย
มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของ
อธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ และ สหชาตาธิปติ
ที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสังกิลิฐฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรมให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ มี ๓ วาระ.

อธิปติปัจจัยทั้งสองอย่าง พึงทำทั้ง ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)
ทั้งสองอย่างนอกนี้ พึงทำเป็น ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๔. อนันตรปัจจัย

[๕๕๓] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฐฐธรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ อาวัชชนะก็ดี วุฏฐานะก็ดี ไม่มี.

๕. สมณันตรปัจจย ๑๐. อาเสวนปัจจย

๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสมณันตรปัจจย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ.

ไม่มี ปุเรชาติปัจจย แม้อัจฉาชาติปัจจย.

๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ.

๑๑. กัมมปัจจย

[๕๕๔] ๑. ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็น
ปัจจยแก่ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย.

๒. ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็น
ปัจจยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐะธรรม ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจยแก่กิเลส-
ธรรมทั้งหลาย ที่เป็นสัมปยุตตธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย.

๓. ธรรมที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม และธรรมที่เป็น
สังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นสังกิลิฏฐะแต่ไม่ใช่กิเลสธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตขั้นทั้งหลาย และกิเลสทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

๑๒. อาหารปัจจัย ๗๗ ๒๐. อวิกตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๓ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๓ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ

ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย

มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ

ในนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี ๓ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๓ วาระ ในมัคคปัจฉัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

ปัจฉินิยัย

การยกปัจฉัยในปัจฉินิยะ

[๕๕๖] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและสังกิลิฏฐธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจฉัย.

ทั้ง ๓ บทพึงกระทำเป็น ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจฉินิยะ

[๕๕๗] ในนเหตุปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจฉัย มี ๕ วาระ ในปัจฉัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนอวิคตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจฉินิยัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจฉินิยะ

[๕๕๘] เพราะเหตุปัจฉัย ในนอาร์มมณปัจฉัย มี ๓ วาระ... ในโนนอธิปติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนอนันตรปัจฉัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 611

ปัจจย มี ๓ วาระ ในอนุสนิทยปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนัคคปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ใน โนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมณัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๕๕๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... พึง
กระทำอนุโลมมาตिका ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

กิลเสสังกิลิฏฐทุกะ จบ

๘๑. กิเลสกิเลสสัมปยุตตทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๖๐] ๑. ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและกิเลสสัมปยุตตธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทั้งกิเลสและกิเลสสัมปยุตตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย
คือ โมหะ ทิฏฐิ ถีนะ อุทธัจจะ อหิริกะ อโนตตปปะ อาศัยโลกะ.
เหมือนกับกิเลสสังกิลิฐฐทูกะ ไม่มีแตกต่างกัน พึงให้พิสดารทูกวาระ.
กิเลสกิเลสสัมปยุตตทูกะ จบ

๘๒. กิเลสวิปยุตตสังกิเลสิกทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๕๖๑] ๑. กิเลสวิปยุตตสังกิเลสิทธิกรรม อาศัยกิเลสวิปยุตตสังกิเลสิทธิกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นกิเลสวิปยุตตสังกิเลสิทธิกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

โลภิกทุกะ ฉันททุกะนี้ ก็ฉันทนั้น ไม่มีแตกต่างกัน.

กิเลสวิปยุตตสังกิเลสิกทุกะ จบ

๘๓. ทัสสนทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๖๒] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัย
ชั้นที่ ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัย
ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม.

๓. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรมและธรรมที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสเนน-
ปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

๑. ม. ทัสสเนนปหัตตัพพทูกะ.

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่ทสเสน-
ปหัตัพพธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยททยวัตถุ.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทสเสนปหัตัพพธรรม อาศัย
ทสเสนปหัตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทสเสนปหัตัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทสเสนปหัตัพพ-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๖๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี
๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี
๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๖๔] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ อาศัยขันธ ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญสัตว์, โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๕๖๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ. ในนสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาติวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๖๖] ๑. ทัสสเนนปหาตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหา-
ตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสเนน-
ปหาตัพพธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัมมัตติกมหาภูตรูป, ชั้นทั้งหลายที่
ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ทัสสเนนปหาตัพพธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสเนนปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๖. ทัสสเนนปหาตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหาตัพพธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพธรรม อาศัยหทยวัตถุ,
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. ทัสสเนนปหาตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหา-
ตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม อาศัยทัสส-
เนนปหาตัพพธรรมและธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรมเกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพ-
ธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. ทัสสเนนปหาตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหาตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหาตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสเนนปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๖๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๖๘] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจฉา อาศัยขันธทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิจฉา.

๒. ธรรมที่มิใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยธรรมที่มิใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขันธ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขันธ ๑ ที่มิใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธ ๒ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญญัตตวิ.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายตนะ.

ขันธทั้งหลายที่มิใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธีจจะ.

โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธีจจะ อาศัยหทยวัตถุ.

๓. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม อาศัยธรรมที่มิใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิจฉา อาศัยหทยวัตถุ.

๔. ทัสสเนนปหาตัพพธรรม อาศัยทัสสเนนปหา-
ตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคตด้วย
วิจิกิจฉา และหทยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๕๖๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัยมี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓
วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโน-
วิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำ.

สังสัฏฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๗๐] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เจือกับทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๗๑] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ในอธิปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๗๒] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เจือกับทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจนา เจือกับขันธทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจนา.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๕๓๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอธิปตฺติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้

ปัญหาวาระ

อนุโลมนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๗๔] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนน-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัม-
ปยุตตขั้นฐ์ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๗๕] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนน-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยั ซึ่งราคะที่เป็นทัสสเนน-
ปหัตตัพพธรรม เพราะปรารถนาราคะนั้น ราคะที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม
ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยั ซึ่งทิฏฐิที่เป็นทัสสเนนปหา-
ตัพพธรรม เพราะปรารถนาทิฏฐินั้น ราคะที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ย่อม

เกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม
ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภวิจิกิจฉา วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น, ทิฏฐิ ฯลฯ โทมนัส
ย่อมเกิดขึ้น

เพราะปรารภโทมนัสที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม โทมนัสที่เป็น
ทสสเนนปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น, วิจิกิจฉา ย่อม
เกิดขึ้น.

๒. ทสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ทสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลส ที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม
แล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

เห็นแจ้งซึ่งขันธทั้งหลายที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม โดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

รู้แจ้งซึ่งจิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขันธทั้งหลายที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริย-
ญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ทสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย

คือ ให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณากุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น ราคะที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่ผล แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสทีละแล้ว ที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม พิจารณากิเลสที่ข่มแล้ว พิจารณากิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่นาคดังสัญญาณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม เป็นปัจฉัย
แก่ทัสสนนปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจฉัย

คือให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลนยิ่ง ซึ่งขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เพราะปรารถนาคือเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๕๗๖] ๑. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลนยิ่ง เพราะกระทำรากะ ที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำรากะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลนยิ่ง เพราะกระทำทิฏฐิให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. ทัสสเนนปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตานิบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๓. ทัสสเนนปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนน-
ปหาตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตานิบัติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณานิบัติ และ สหชาตานิบัติ

ที่เป็น อารัมมณานิบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมที่ได้
สั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌานแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง
ซึ่งฌาน เพราะกระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะที่
ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น

ครั้งกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่ไม่ใช่
ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติาธิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรมเป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาธิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ ทพย-
วัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้งกระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๕๗๗] ๑. ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนเนน-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ที่เกิดก่อน ๆ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๔)

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมณันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมณันตรปัจจัย มี ๕ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๕๗๘] ๑. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทมนัสที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ โมหะ
ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ ความปรารถนา แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัย
แก่ราคะที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. ทสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่

ไม่ใช่ทสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม แล้วให้ทาน
ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิด.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทมนัสที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ โมหะ
ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ ความปรารถนา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมวัตติให้เกิดขึ้น.

ราคะที่เป็นทสสเนนปหัตตัพพธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัย
แก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะที่ไม่ใช่ทสสเนนปหัตตัพพธรรม แก่โทสะ
แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ผลสมวัตติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ทสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่กรรมที่ไม่ใช่ทสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิด ก่อมานะ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหา-
ตัพพธรรม โทสะ โมหะ มานะ ความปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนา-
สนะแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิด ก่อมานะ.

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม ฯลฯ
ความปรารถนา ฯลฯ สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ
แก่ปัญญา ฯลฯ แก่รากะที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม ฯลฯ แก่ความ
ปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ทัสสเนนปหาตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ฯลฯ ถือทิฏฐิ.

เข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ เข้าไปอาศัยรากะที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหาตัพพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ ความปรารถนา สุขทางกาย
ฯลฯ เสนาสนะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพ-
กรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๕๗๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพกรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่
ใช่ทัสสนนปหัตตัพพกรรม ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ทัสสนนปหา-
ตัพพกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กาย
วิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพกรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิด-
เพลินยัง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม
ฯลฯ ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ย่อม
เกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๕๘๐] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาต-
ปัจจัย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๕๘๑] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้น และ
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตถัพพชธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพชธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ์ และ
กภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย

[๕๘๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย
มี ๑ วาระ

๑๕. อาหารปัจจัย ๗๑ ๑๖. สัมปยุตตปัจจัย

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๕๘๓] ๑. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตต-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพธรรม
ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๕๘๔] ๑. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนน-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๓. ทัสสนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนน-
ปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจฉัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ/
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจฉัย

แก่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาเห็นจกฺขุ ฯลฯ

ที่ย่อไว้เหมือนกับปุเรชาตปัจฉัย.

๖. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัส-

เนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพธรรมและหทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่
ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

๗. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัส-

เนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถ์พพธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจฉัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถ์พพธรรมที่เกิดภายหลัง และกวฬิการาหาร เป็นปัจฉัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถ์พพธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทริยั เป็นปัจฉัยแก่กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย.

๒๒. นตฺถิปัจฉัย ๗๗ ๒๔. อวิกตปัจฉัย

๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจฉัย

๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจฉัย

๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจฉัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๘๕] ในเหตุปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๔ วาระ

ในอธิปติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจฉัย

มี ๔ วาระ ในสหชาตปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๒ วาระ

ในนิสสยปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาตปัจฉัย

มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๒ วาระ

ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๗ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนินัย

[๕๘๖] ๑. ทัสเสนนปหัตตัพพชรรรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตตัพพชรรรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของสหชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. ทัสเสนนปหัตตัพพชรรรรม เป็นปัจจัยแก่ชรรรรมที่
ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตตัพพชรรรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ทัสเสนนปหัตตัพพชรรรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนน-
ปหัตตัพพชรรรรม และชรรรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตตัพพชรรรรม ด้วย
อำนาจของสหชาตปัจจัย.

๔. ชรรรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตตัพพชรรรรม เป็นปัจจัย
แก่ชรรรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตตัพพชรรรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-

ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย.

๖. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหัตตัพพธรรมเป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

๗. ทัสสเนนปหัตตัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๕๘๙] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจจย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๕ วาระ ในนนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจจย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ ในนโนอัติปัจจย มี ๔ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๕๘๘] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๔ วาระ ในปัจจยทั้งปวง มี ๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๔ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๕๘๙] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาติกา ในนวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

ทัสสนทุกะ จบ

๘๔. ภาวนาทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๕๐] ๑. ภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

ทัตสนทูกะ ฉันใด พิงให้พิสดารฉันนั้น ไม่มีแตกต่างกัน.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๕๕๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๕๕๒] ๑. ภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยภวานายปหัตถัพพ-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขันธทั้งหลายที่สหระคด้วย
อุทัจจะ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม อาศัยธรรม
ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

๑. ม. ภวานายปหัตถัพพทูกะ.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 643

คือ ๗๗ ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ ตลอดถึงอสังญสัตว์.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกจณา ๗๗

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๕๕๓] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ๗๗ ในโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

ในนเหตุปัจจย ในปัจจยวารปัจจนิยะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะมี ๓
วาระ พึงยกโมหะออกเสีย.

วาระแม่ทั้งปวง เหมือนกับทัสสนทุกะ ส่วนอุทธัจจะปัจจนิยะต่างกัน.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๕๔๔] ๑. ภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนาย-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของเหตุ-
ปัจจัย ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๕๔๕] ๑. ภาวนายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนาย-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยั้ง ซึ่งราคะที่เป็นภาวนาย-
ปหัตถัพพธรรม เพราะปรารภราคะนั้น ราคะที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม
 ฯลฯ อุทัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม ฯลฯ

เพราะปรารภอุทัจจะ อุทัจจะ ย่อมเกิดขึ้น, โทมนัสที่เป็นภาวนาย-
ปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภโทมนัสที่เป็นภาวนายปหัตถัพพธรรม โทมนัสที่เป็น
ภาวนายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทัจจะ ย่อมเกิดขึ้น.

๒. ภาวนายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ภาวนายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นภาวนายปหัตถ์พพธรรม ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตถ์พพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาขั้นนั้น รากะที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถ์พพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจญา ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถ์พพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

รู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นภาวนายปหัตถ์พพธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณา กุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถ์พพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจญา ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถ์พพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาอุสสกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่ผล แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตพพ-
ธรรม ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
ภวานายปหัตตพพธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อม
เพติดเพลินยัง เพราะปรารถจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตพพ-
ธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ภวานายปหา-
ตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจฉัยแก่ยถากัมมุปกณฺฑณ, แก่
อนาคตังสณฺฑณ แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตพพธรรม เป็นปัจฉัย
แก่ภวานายปหัตตพพธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย.**

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ ฉาน ฯลฯ จักขุ ฯลฯ
หทยวัตถุ ฯลฯ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง ซึ่งชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
ภวานายปหัตตพพธรรม เพราะปรารถทานเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นภวานาย-
ปหัตตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่เป็นภวานาย-
ปหัตตพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๕๕๖] ๑. กวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่กวานาย-
ปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ
ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยัง เพราะกระทำราคะที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำราคะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. กวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่กวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ
ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยัง เพราะกระทำราคะที่เป็นกวานายปหัตถัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำราคะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่ไม่ใช่กวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๓. ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานาย-
ปหัตถัพพธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ

ที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ราคะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปัตติที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ภวานายปหัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ฌาน.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นภวานาย-
ปหัตตัพพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจย

[๕๕๓] ๑. ภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจยแก่ภวานาย-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจย มี ๔ วาระ.

ภวานาทูกะ เหมือนกับทัสสนทูกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

๕. สมนันตรปัจจย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจย

๑. เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจย มี ๔ วาระ

๑. เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ.

๑. เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ.

๑. เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจย

[๕๕๘] ๑. ภวานายปหัตตัพพธรรม เป็นปัจจยแก่ภวานาย-
ปหัตตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ราคะที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม ฯลฯ โทสะ โมหะ มานะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. ภวานายปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่

ไม่ใช่ภวานายปหาตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมมาบัติให้เกิด ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม ฯลฯ โมหะ ฯลฯ มานะ ฯลฯ ความปรารถนา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมมาบัติให้เกิด ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ราคะที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัย แก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะที่ไม่ใช่ภวานายปหาตัพพธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหาตัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ถือทัญญี.

บุคคลเข้าไปอาศัย ศีล ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ รากะที่ไม่ใช่ภวานาย-
ปหาดัตถัพพธรรม โทสะ โมหะ มานะ ทัญญี ความปรารถนา ฯลฯ สุขทาง
กาย ทุกข์ทางกาย เสนาสนะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่
รากะที่ไม่ใช่ภวานายปหาดัตถัพพธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทัญญี แก่ความ
ปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหาดัตถัพพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ภวานายปหาดัตถัพพธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วก่อมานะ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา รากะ ฯลฯ ความปรารถนา สุข
ทางกาย ทุกข์ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ แล้วก่อมานะ.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ราคะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพ-
กรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๕๕๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติ-
ปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่
ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิด
ขึ้น โทมนัสที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กาย-
วิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพกรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัย

แก่ภวานายปหัตถ์พพธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยัง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ย่อมเกิดขึ้น
อุทธีจะ ย่อมเกิดขึ้น โทมนัสที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจจชาตปัจจัย ๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจจชาตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๖๐๐] ๑. ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้ง
หลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เจตนาที่เป็นภวานายปหัตถ์พพธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เจตนาที่เป็นภวานายปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้ง
หลาย และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัย
แก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหาตัพพธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ภวานายปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ภวานายปหาตัพพธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้นและ
กฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ๗๑๗ ๒๔. อวิคตปัจจัย

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

ภวานาทุกะ เหมือนกับ ทัสสนทุกะ ทุกปัจจัย ไม่มีแตกต่างกัน.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๐๑] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ

ในอริปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย

มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๒ วาระ
ในนิสสัยปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสัยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจฉัย
มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๒ วาระ
ในกัมมปัจฉัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๔
วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๔ วาระ ในมัคคปัจฉัย
มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ
ในอตฺถิปัจฉัย มี ๗ วาระ ในนัตถิปัจฉัย มี ๔ วาระ ในวิกตปัจฉัย มี ๔
วาระ ในอวิกตปัจฉัย มี ๗ วาระ.

การจำแนกรายละเอียดในปัจฉนียะ พึงจำแนกเหมือนกับทัสสนทูกะ
แม้การนับอีก ๓ นับ ก็พึงนับอย่างนี้.

ภาวนาทุกกะ จบ

๘๕. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๐๒] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม

๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสนน-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่
สหระคด้วยวิจิกิจญา. ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัชฌัตติกมหาภูตรูป.

๕. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจญา.

๖. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

**ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพ-
เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะที่สหระค
ด้วยวิจิกิจญา.

๗. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนน-

**ปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา และโมหะ ฯลฯ
ชั้น ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัย

**ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพ-
เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนูปาทัพพเหตุกกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย. จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ สหระคด้วยวิจิกิจญา และโมหะ.

๕. ทัสเสนูปาทัพพเหตุกกรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสเสนูปาทัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสเสนูปาทัพพเหตุกกรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนูปาทัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ ปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วย วิจิกิจญา และโมหะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๐๓] ๑. ทัสเสนูปาทัพพเหตุกกรรม อาศัยทัสเสนูปาทัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสเสนูปาทัพพเหตุกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนูปาทัพพเหตุกกรรม อาศัย

ทัสเสนูปาทัพพเหตุกกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย วิจิกิจญา

๓. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

**ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจญา ฯลฯ
ชั้น ๒.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณ-
ปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๕. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัย โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจญา.

**๖. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสเสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจญา และโมหะ ฯลฯ
ชั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๐๘] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ ใน
อธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๖ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๖ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๖ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕
วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย
มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนตฺถิปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๐๕] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัย

ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกิจญา.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัย

ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสนะเนปหัตถ์พหุเหตุกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตว์.

โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖๐๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาสวานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจัยนัย

[๖๐๗] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ... ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๐๘] เพราะเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในวิปากปัจจัย ๑ วาระ ฯลฯ ในมัคคปัจจัย
มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๖๐๕] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัย
ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัมมัตติกมหาภูตรูป. ชั้นทั้งหลาย
ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๓. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา.

๔. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพ-
เหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยโมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา.

๕. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนน-
ปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒. ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา
และหทยวัตถุ ฯลฯ ขั้น ๒.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัย
ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพ-
เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพ-
เหตุกธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ.

๗. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ-
ปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนเนปหาตัพพเหตุกรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนเนปหาตัพพเหตุกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉาและโมหะ ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๑๐] ๑. ทัสสนเนปหาตัพพเหตุกรรม อาศัยทัสสนเนปหาตัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนปหาตัพพเหตุกรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนปหาตัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

เหมือนกับปฏิจวาระ ฯลฯ อาศัยหทยวัตถุ ฯลฯ มี ๓ วาระ.

ฯลฯ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสนเนปหาตัพพเหตุกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนเนปหาตัพพเหตุกรรม อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา อาศัยหทยวัตถุ.

๓. ทัสสนเนปหาตัพพเหตุกรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนปหาตัพพเหตุกรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยหทย-
วัตถุ, สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยโมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา.

๔. ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา และโมหะ อาศัยหทยวัตถุ.

๕. ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนน-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา
และโมหะ ฯลฯ ชั้น ๒.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัย
ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่เป็นทัสสนนปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะอาร์มมณปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกิจญา และหทยวัตถุ.

๗. ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อาร์มมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นทสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒

ชั้น ๓ และโมหะ อาศัยชั้น ๑ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๑๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๑๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยทสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยธรรมที่ไม่ใช่ทสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังญญสัตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
อาศัยหทยวัตถุ.

โมหะ ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
อุทธัจจะและหทยวัตถุ.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม อาศัย
ธรรมที่เป็นทัสเสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนน-
ปหัตตัพพธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วย
วิจิกิจญา และหทยวัตถุ.

๗๑๑

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖๑๑] ในนเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๑
วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉาน
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย
มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสัจจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๑๔] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑. ที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม
๑๗๗ ชั้น ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือ
กับธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ-
ปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม
๑๗๗ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ๑๗๗

๓. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือกับธรรมที่ไม่
ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย เจือกับ โมหะ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา.

๔. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสสเนน-
ปหัตถัพพเหตุกขธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุก-
ขธรรม เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ
ชั้น ๒ ๑๗๗

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๑๕] ๑. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสเสนน-
ปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือ
กับธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะ
อารัมมณปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒ ฯลฯ

๓. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือกับธรรมที่
ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย
เหมือนกับปัจจัยวาระ.

๔. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกขธรรม เจือกับทัสเสนน-
ปหาตัพพเหตุกขธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุก-
ขธรรม เกิดขึ้น เพราะอารัมมณปัจจัย เหมือนกับปัจจัยวาระ.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๑๖] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๖ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๖ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง
มี ๖ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๑๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือ
กับทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้นเพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา เจือกับขั้นทั้งหลายที่สหระค
ด้วยวิจิกิจณา.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เจือ
กับธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เกิดขึ้นเพราะนเหตุ
ปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ โมหะ ที่สหระคด้วยอุทัจจะ เจือกับ
ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๖๑๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๖ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๖ วาระ.

อนุโลมปัจจนียน์

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๖๑๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ... ในนปุเร-
ชาตปัจจยมี ๔ วาระ ฯลฯ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมน์

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๒๐] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๒ วาระ... ใน
อนันตรปัจจย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจย
มี ๒ วาระ.

สัมปยุตตวาระ เหมือนกับ สังกัฐวาระ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๒๑] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖)

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจจา เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๒๒] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่

ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภขั้นทั้งหลาย ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภขั้นทั้งหลาย ที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม
ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจจา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย**

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้วพิจารณา
กุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น
ราคะที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น, อุทธัจจะ ฯลฯ
โทมนัสที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

กุศลกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ
พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค แล้วพิจารณามรรค ฯลฯ เป็น
ปัจจัยแก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพ-
เหตุกธรรม ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ รู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาล
ก่อน.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และโมหะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อม
ยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยี่ง เพราะปรารถนัจักษุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ทัสส-
เนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักษุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่นาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ
แก่โมหะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณ-
ปัจจัย**

คือ บุคคลให้ทานแล้ว ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ
วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนน-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ เพราะปรารภจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัส-
สนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และโมหะ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา
และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

**๗. ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะปรารถนาขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจนา และโมหะ.

ขั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจนา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๖๒๓] ๑. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-
เนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปฏิบัติ และ สหชาตชิปฏิบัติ

ที่เป็น อารัมมณชิปฏิบัติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรมให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม ย่อม
เกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปฏิบัติ ได้แก่

อธิปฏิบัติธรรมที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย.

๒. ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตชิปฏิบัติ ได้แก่

อธิปฏิบัติธรรมที่เป็นทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกขธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย.

๓. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปีติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปีติ และ สหชาตาทิปีติ

ที่เป็น อารัมมณาทิปีติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่ได้ตั้งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ จากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

ย่อมยินดี ย่อมเปลิดเปลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติชิปติ ได้แก่

อชิปติกรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมป-
ยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

ฯลฯ ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลิดเปลินยิ่งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ครั้นกระทำทานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะที่เป็นทัส-
สนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๒๔] ๑. ทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-
สนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนเนนปหัตถัพพเหตุกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ
เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตัพพะเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภู-
ฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตัพพะเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตัพพะเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย**

คือ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
โมหะที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตัพพะเหตุกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็น
ปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อวิชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตัพพะเหตุ-
กรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖)

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย,

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และ
โมหะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๗. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ
เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ เป็น
ปัจจัยแก่โมหะที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยวิจิจจนา ที่เกิดก่อน ๆ และโมหะ เป็น
ปัจจยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหรัคด้วยวิจิจจนา ที่เกิดหลัง ๆ และโมหะ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจย

๕. สมันตรปัจจย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจย

๑๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจย มี ๕ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจย มี ๖ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจย

[๖๒๕] ๑. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่ทัสส-
เนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจย.

ใน ๒ อย่างที่เหลือ เป็นอนันตรูปนิสสยะ และปกตูปนิสสยะ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจญา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ก่อมานะ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา รากะที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม โทสะ โมหะ มานะ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา แก่ปัญญา แก่รากะที่ไม่ใช่ทัสสนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ฯลฯ ถือทักขุ.

บุคคลเข้าไปอาศัย ศีล ฯลฯ ปัญญา รากะที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหา-
ตัพพะเหตุกธรรม โทสะ โมหะ มานะ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์-
ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ แล้วมาสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่รากะที่เป็นทัสสเนนปหัตัพพะ-
เหตุกธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทักขุ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตัพพะเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตัพพะเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนน-
ปหัตัพพะเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา รากะที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตัพพะเหตุกธรรม
โทสะ โมหะ มานะ ความปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัย

แก่ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

๙. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และโมหะ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกจนา และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๖๒๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่
ไม่ใช่ทัตสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น อุทัจจะ ฯลฯ โทมัสที่
ไม่ใช่ทัตสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัตสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจจัยแก่ทัตสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง ซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นทัตสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่ทัตสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น

ปัจจัยแก่ทัตสเนนปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัตสเนน
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ เพราะปรารภทथวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่
สทรคตด้วยวิจิกิจฉนา และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ฯลฯ

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจย

[๖๒๗] ๑. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาต-
ปัจจย ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาตปัจจย ฯลฯ

๓. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนน-
ปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจย ฯลฯ

๑๒. อาเสวนปัจจย

ฯลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจย

๑๓. กัมมปัจจย

[๖๒๘] ๑. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่ทัสส-
เนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจย

คือ เจตนาที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้นและกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม และกรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. กรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่กรรมที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหัตตัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหาตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นร์และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาชนิดะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่ทัสสนเนนปหาตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากชั้นร์
และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๐. วิปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

๒๑. อตฺธิปัจจัย

[๖๒๕] ๑. ทัสสนเนนปหาตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ทัส-
สนเนนปหาตัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย มี ๓ วาระ
(วาระที่ ๑-๒-๓)

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของ
อติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนน-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

๗. ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่
ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหัตตัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ
ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ขั้น ๑ ที่เป็นทัสสเนนปหัตตัพพเหตุกธรรม และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่สหรถด้วยวิจิกิจา และโมหะ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓
ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ

๘. ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทสฺสเนน-
ปหัตตัพพเหตุกฺขรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปิจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๙. ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม เป็นปัจจัยแก่ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุก-
ขรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทสฺสเนนปหัตตัพพเหตุกฺขรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

๒๒. อตฺถิปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิกตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจจัย.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๓๐] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย

มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๖ วาระ
ในนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจฉัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๔
วาระ ในอินทริยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๔ วาระ ในมัคคปัจฉัย
มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในอตฺถิปัจฉัย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจฉัย มี ๕ วาระ ในวิกตปัจฉัย มี ๕
วาระ ในอวิกตปัจฉัย มี ๕ วาระ.

ปัจฉินิยน์

การยกปัจฉัยในปัจฉินิยะ

[๖๓๑] ๑. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่ทัส-
เสนนปหัตถัพพเหตุกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจฉัย.

๒. ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกฺขรรม เป็นปัจฉัยแก่ขรรม
ที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหัตถัพพเหตุกฺขรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจฉัย,
เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจฉัย, เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจฉัย, เป็นปัจฉัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

๓. ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสสเนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๗. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุก-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนน-
ปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๙. ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่

ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุก-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ทัสเสนนปหาตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๖๓๒] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์म्मณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในปัจจนียะทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๖๓๓] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๖ วาระ.... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๖ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๖ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๖ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๓
วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๖ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๖ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๓๔] เพราะนเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ อนุโลมมาติกา พึงให้พิสคาร ในนวิคตปัจจย มี
๕ วาระ.

ทสสเนนปหาดัพพะเหตุกทุกะ จบ

๘๖. ภวานายปหัตถ์พพเหตุกทุกะ

ปฏิจวาระ

๑. เหตุปัจจัย

[๖๓๕] ๑. ภวานายปหัตถ์พพเหตุกธรรม อาศัยภวานายปหัตถ์พพเหตุกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นภวานายปหัตถ์พพเหตุกธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

โดยนัยนี้ ปฏิจวาระก็ดี สหชาตวาระก็ดี ปัจจยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี สังสัฏฐวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี เหมือนกับทสสเนนปหัตถ์พพเหตุกทุกะ.

โมหะ ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ ฟังตั้งไว้ในฐานะแห่งโมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจณา.

ฯลฯ

ปฏิจวาระ จบ

ปัญหาวาระ

อนุโลมนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๓๖] ๑. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

มี ๖ วาระ เหมือนกับทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกทุกะ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๓๗] ๑. ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

มี ๓ วาระ เพราะปรารภ เหมือนกับทัสสเนนปหัตถัพพเหตุกทุกะ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณาอุสทกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภอุสทกรรมนั้น รากะที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ภาวนายปหัตถัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาอุสทกรรมที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ๆ ๆ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม และโมหะ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยั้ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่ไม่ใช่ ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ โทมนัสที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่นาคตังสญาณ แก่อาวัชชนะ แก่โมหะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น ปัจจัยแก่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ ฌาน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อม เพิลิดเพลินยั้ง ซึ่งชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม และโมหะ เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อม เกิดขึ้น อุทธัจจะ ฯลฯ โทมนัสที่เป็นภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็น ปัจจัยแก่ภวานายปหัตตัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ภวานาย- ปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ เพราะปรารถนัจจุฯ หทยวัตถุฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และโมหะ ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทระจจะ
และโมหะ ย่อมเกิดขึ้น.

อารัมมณปัจจย ที่เป็นปัจจยสงเคราะห์ ฟังกระทำทั้ง ๓ นัย.

๓. อธิปฏิบัติปัจจย

[๖๓๘] ๑. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่ภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติ

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณธิปฏิบัติ และ สหชาตาธิปฏิบัติ
ที่เป็น อารัมมณธิปฏิบัติ ได้แก่

บุคคลยอมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยั้ง เพราะกระทำระคะที่เป็นภวา-
นายปหัตถัพพเหตุกธรรม ให้เป็นอารมณ้อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำธรรม
นั้น ให้เป็นอารมณ้อย่างหนักแน่นแล้ว ระคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม
ยอมเกิดขึ้นฯลฯ

ที่เป็น สหชาตาธิปฏิบัติ ได้แก่

อธิปฏิบัติธรรมที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่สัมป-
ยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจย.

๒. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณธิปฏิบัติ และ สหชาตาธิปฏิบัติ
ที่เป็น อารัมมณธิปฏิบัติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำราคะที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำธรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรมย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อิริปีติธรรมที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอิริปีติปัจจัย.

๓. ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอิริปีติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปีติ ได้แก่

อิริปีติธรรมที่เป็นภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอิริปีติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอิริปีติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาริปีติ และ สหชาตาริปีติ

ที่เป็น อารัมมณาริปีติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา เพราะกระทำ

กุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่ได้สั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ จาก
ฉาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจ
ของอริปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ฯลฯ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ
ที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตาริบัติ ได้แก่

อริปัตติธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เป็นปัจจัยแก่
สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม เป็น

ปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

ให้ทาน ฯลฯ พิจารณาฉาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะที่เป็น
ภวานายปหัตถัพพเหตุกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๓๕] ในอนันตรปัจจัย เพราะเหตุแห่งธรรมที่ไม่ใช่ภาวนาย-
ปหัตตัพพเหตุกธรรม โมหะที่สหระคตด้วยวิจิกิจญา ไม่พึงกระทำ โมหะที่
สหระคตด้วยอุทัจจะ พึงกระทำ.

๕. สมนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย

๑๗๘ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ

๑๗๙ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ

๑๘๐ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๖๔๐] ๑. ภาวนายปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ภาว-
นายปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๑ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตตัพพเหตุกธรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นภาวนายปหัตตัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมุล (วาระที่ ๒).

ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่ภวานายปหัตัพพเหตุกกรรม และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ฉันทราคะ ในภักตยะของตน เป็นปัจจัยแก่ฉันทราคะ ในภักตยะของผู้อื่น ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ฉันทราคะ ในของหวงแหนของตน เป็นปัจจัยแก่ฉันทราคะในของหวงแหนของผู้อื่น ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓).

ชั้นทั้งหลายที่เป็นภวานายปหัตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยอุทัจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตัพพเหตุกกรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ.

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมมัตติให้เกิด คือ ทิฎฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา รากะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์
ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ ให้อทาน ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่
รากะที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่ทิฏฐิ แก่
ความปรารถนา แก่สุขทางกาย ฯลฯ แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

**๕. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาแล้ว ก่อมานะ ฯลฯ

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่รากะที่เป็นภวานายปหัตถัพพ-
เหตุกธรรม แก่โทสะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่ความปรารถนา ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม เป็น
ปัจจัยแก่ภวานายปหัตถัพพเหตุกธรรม และธรรมที่ไม่ใช่ภวานาย-
ปหัตถัพพเหตุกธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ศรัทธา ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัย
แก่ขั้นพื้นฐานทั้งหลายที่สหระกตด้วยอุทัจจะ และโมหะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

แม้อุปนิสสยปัจจัย ที่เป็นปัจจัยสงเคราะห์ ก็พึงกระทำทั้ง ๓ นัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิกตปัจจัย

[๖๔๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม เป็น
ปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพเหตุกกรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในเหตุที่จำแนกธรรมที่ไม่ใช่ภวานายปหัตถัพพธรรม ย่อมได้นานา-
ชนิดกะ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจจัย.

ทัตสเนนปหัตถัพพเหตุกทุกะ ฉันโด แม้เพราะภวานายปหัตถัพพเหตุก-
กรรมเป็นปัจจัยก็ดี ปัจฉนิยะก็ดี การจำแนกก็ดี การนับก็ดี ก็ฉันนั้นไม่มี
แตกต่างกัน.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 706

ธรรมที่ไม่ใช่ทัสสนูปาทัปปธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่
ไม่ใช่ทัสสนูปาทัปปธรรม ฯลฯ ฟังกระทำเมื่อนั้นทราคะ ในภคิตะ
ของตน โดยส่วนสุดเบื้องปลาย.

ภวานายูปาทัปปธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่ภวานาย-
ูปาทัปปธรรม ฯลฯ เมื่อนั้นทราคะ ในภคิตะของตน ก็ฟังกระทำโดย
ส่วนสุดเบื้องปลาย.

ภวานายูปาทัปปเหตุกทุกะ จบ

๘๗. สวิตักกุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๔๒] ๑. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ วิตก และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม อาศัยสวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓, วิตก และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
สวิตักกกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. อวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอวิตกก-
กรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยวิตก.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกมัตตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอวิตกก-
กรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

กมัตตารูป อาศัยวิตก.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

หทยวัตถุ อาศัยวิตก, วิตก อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. สวิตกกกรรม อาศัยอวิตกกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๖. สวิตกกกรรม และอวิตกกกรรม อาศัยอวิตกก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลายและจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยวิตก.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม อาศัยวิตก.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย และกมัตตารูป อาศัยวิตก.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม อาศัยวิตก.

กฏัตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม อาศัยหทยัตถุ.

กฏัตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ วิตก และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ.

**๘. สวัตักกกรรม อาศัยสวัตักกกรรม และอวัตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ฯลฯ
อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวัตักกกรรม และ
วิตก ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวัตักกกรรม และ
หทยัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

**๙. อวัตักกกรรม อาศัยสวัตักกกรรม และอวัตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม, วิตก
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม,
วิตก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ วัตักกกรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม
และหทยัตถุ.

**๕. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม อาศัยสวิตักก-
กรรม และอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม
และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม วิตก และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกัญต์ตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
สวิตักกกรรม และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และ
วิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

กัญต์ตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม วิตก และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และวิตก อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักก-
กรรม และहतยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๔๑] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๔๔] ๑. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิจจนา ที่สหรถ
ด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิจจนา ที่สหรถด้วยอุทัจจะ.

กรรมที่มีสวิตักกกรรมเป็นมูล ที่เหลือ ๒ วาระ (วาระที่ ๒-๓)
พึงกระทำเหตุกะด้วย ไม่มีแตกต่างกัน.

๔. อวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอวิตักกกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยวิตก ที่เป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยวิตก.

หทยวัตถุ อาศัยวิตก, วิตก อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. สวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก ที่เป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยวิตก-
กรรม.

๖. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม อาศัยอวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย ฯลฯ

เหมือนกับเหตุปัจจัย พึงกำหนดว่า เป็นอเหตุกะ.

๗. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม และอวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ
และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม
และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม
หทยวัตถุ, และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และวิตก.

ส่วนที่เหลือ ๒ วาระ (วาระที่ ๘-๙) เหมือนกับเหตุปัจจัย ไม่มี
แตกต่างกัน พึงกำหนดว่า เป็นอเหตุกะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖๔๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ใน

นอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติ-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ
ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย
มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมป-
ยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๓
วาระ ในนโนวิกตปัจจย มี ๓ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีเย

[๖๔๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนกัมมปัจจย
มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ
ในนวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนวิกตปัจจย
มี ๓ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๔๗] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ
ในอนันตรปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนปุเรชาติปัจจย มี ๖ วาระ ฯลฯ ใน
นอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในนมัคคปัจจย
มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจยทั้งปวง มี ๕ วาระ.
สหชาตวาระ เหมือนกับปฏิจจาวาระ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๔๘] ๑. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปัจจุจวาระ.

๔. อวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอวิตักกกรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยวิตักกกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอวิตักกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ กภูตตารูป อาศัยวิตก.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

หทยวัตถุ อาศัยวิตก วิตก อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม อาศัยหทยวัตถุ, วิตก อาศัยหทยวัตถุ.

๕. สวิตักกกรรม อาศัยอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม อาศัยหทยัตถุ.

แม้ในปฏิสนธิขณะ ก็มีทั้ง ๒ วาระ.

**๖. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม อาศัยอวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย อาศัยวิตก.

สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยวิตก.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม อาศัยหทยัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

วิตกและสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

แม้ในปฏิสนธิขณะ ก็เหมือนกับปวัตตินั้นเทียว.

**๗. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม และอวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก ฯลฯ

ชั้น ๒.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และหทยัตถุ ฯลฯ

ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฟังทำทั้ง ๒ วาระ.

**๘. อวิตกกกรรม อาศัยสวิตกกกรรม และอวิตกก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม และวิตก.
จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นวิตกกกรรม, อวิตกก-
กรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

วิตก อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นวิตกกกรรม และหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

แม้ในปฏิสนธิขณะ ก็มีทั้ง ๓ วาระ.

**๙. สวิตกกกรรม และอวิตกกกรรม อาศัยสวิตกก-
กรรม และอวิตกกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตกก-
กรรม และวิตก ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตกกกรรม วิตก, และหทยวัตถุ.
ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม วิตก, และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ชั้น ๓ และวิตกกกรรม อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิตกกกรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๔๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๕๐] ๑. สวิตักกกรรม อาศัยสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

พึงกระทำเป็น ๕ วาระ.

พึงกำหนดคำว่า เป็นนเหตุกะ ๓ วาระเท่านั้น พึงยกโมหะออกเสีย.
เหมือนเหตุปัจจัยในปฏิจวาระ เพิ่มปัญจวิญญาณ โมหะ วิตก.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยะ

[๖๕๑] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนอุป-
นิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
นวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย
มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมป-
ยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในโนนัตถิปัจจัย
มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสัณฺฐวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๒] ๑. สวิตักกกรรม เจือกับสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อวิตักกกรรม เจือกับสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ วิตก เจือกับชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เจือกับสวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และวิตก เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. อวิตักกกรรม เจือกับ อวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอวิตักกกรรม, ชั้น ๒ เจือกับ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. สวิตักกกรรม เจือกับอวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย เจือกับวิตก,

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. สวิตักกกรรม เจือกับสวิตักกกรรม และอวิตักก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ขั้น ๓ เจือกับขั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก ฯลฯ
ขั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๕๓] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๖ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๖ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ปัจจัยนัย

นเหตุปัจจัย

[๖๕๔] ๑. สวิตักกกรรม เจือกับสวิตักกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

โดยนัยนี้ ฟังกระทำเป็น ๖ วาระ เหมือนกับอนุโลม ฟังกำหนด
คำว่า อเหตุกะ มี ๓ วาระ เหมือนกัน ฟังยกโมหะออกเสีย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๖๕๕] ในนเหตุปัจจยมี ๖ วาระ ในนอธิปติปัจจยมี ๖ วาระ ในนปุเรชาตปัจจยมี ๖ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจยมี ๖ วาระ ในนอาเสวน-ปัจจยมี ๖ วาระ ในนกัมมปัจจยมี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจยมี ๖ วาระ ในนฉนปัจจยมี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจยมี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจยมี ๖ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมกัน

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๖] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่วิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่วิตก และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๑).

เหตุทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย, วิตก และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. วิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่วิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๕๗] ๑. สวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นสวิตกกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ชั้นทั้งหลายที่เป็น
อวิตกกกรรมและวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ชั้นทั้งหลายที่เป็น
สวิตกกกรรมและวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตกกกรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากฌานที่เป็นอวิตกกกรรม แล้วพิจารณา
ฌานที่เป็นอวิตกกกรรม, ออกจากมรรคแล้วพิจารณามรรค, ออกจากผลแล้ว
พิจารณาผล, พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรคที่เป็นอวิตกกกรรม แก่ผล แก่วิตก
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตก-
กรรม และวิตก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลิน
ยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสทรธาตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นอวิตกกกรรม ด้วย
อำนาจของเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ ฯลฯ

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพพายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ, แก่
เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนา-
กตังสญาณ แก่วิตก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

เพราะปรารถนชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

๕. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากฌาน ที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ ออก
จากมรรค พิจารณามรรค, ออกจากผล พิจารณาผล, พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่โฆทาน, แก่มรรคที่เป็นสวิตกก-
กรรม, แก่ผล, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกรรม และวิตก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

**๖. อวิตกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกรรม และ
อวิตกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากฌานที่เป็นอวิตกกรรม ฯลฯ ออกจากมรรค พิจารณามรรค, ออกจากผล พิจารณาผล, พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรคที่เป็นสวิตกกรรม, แก่ผล, แก่อำวัชชนะ, แก่วิตก ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกรรม และวิตก โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

**๗. สวิตกกรรม และอวิตกกรรม เป็นปัจจัยแก่
สวิตกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวัตักกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๖๕๘] ๑. สวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวัตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปติกรรมที่เป็นสวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. สวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวัตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตาชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขันธ์ทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชตาชิปติ ได้แก่

อชิปติกรรมที่เป็นสวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่วิตก และจิตตสมุฏฐาน-
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

๓. สวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวัตักกกรรม และ
อวัตักกกรรม ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตาชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขันธ์ทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชตาชิปติ ได้แก่

อชิปติกรรมที่เป็นอวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย,
วิตก และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

๔. อวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวัตักกกรรม ด้วย
อำนาจของอชิปติปัจจัย

๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชตาชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากฌานที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ ออกจากมรรค ฯลฯ พิจารณามรรค, ออกจากผล กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา, กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรคที่เป็นอวิตกกกรรม, แก่ผล แก่วิตก ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ จิตตสมภูฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๕. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากฌานที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ แล้วพิจารณา ฌาน, ออกจากมรรค ฯลฯ แล้วพิจารณามรรค, ออกจากผล กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา, กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรคที่เป็นสวิตกก-
กรรม, แก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ครั้งกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อม
เกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

**๖. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม และ
อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากฌานที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ ออกจาก
ผล พิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรคที่เป็นสวิตกก-
กรรม, แก่ผล, และแก่วิตก ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิตเพลินยิ่งเพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้ง
กระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

๓. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตกให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๕๕] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จตุตถิต ที่เป็นสวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตตจิตที่เป็นอวัตักกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ปัญจวิญญาณ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.
 ขั้นทั้งหลายที่เป็นอวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ วุฏฐานะ ที่เป็นอวัตักกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งทุตติยฆาน เป็นปัจจัยแก่ทุตติยฆาน ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งตติยฆาน ฯลฯ

บริกรรมแห่งเนวสัณญานาสัณญายตนะ เป็นปัจจัยแก่ เนวสัณญานาสัณญายตนะ.

บริกรรมแห่งทัพยจักขุ ฯลฯ

บริกรรมแห่งทิวโสทธาตุ ฯลฯ

บริกรรมแห่งอิทธิวิญญาณ ฯลฯ แห่งเจโตปริยญาณ ฯลฯ แห่งปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ บริกรรมแห่งยถากัมมุปกญาณ เป็นปัจจัยแก่ยถากัมมุปกญาณ.

บริกรรมแห่งอนาคังสญาณ เป็นปัจจัยแก่อนาคังสญาณ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรคที่เป็นอวัตักกกรรม, โวทาน เป็นปัจจัยแก่มรรคที่เป็นอวัตักกกรรม, อนุโลมเป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ที่เป็นอวัตักกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม และ

อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ และวิตก ด้วยอำนาจของ อนันตรปัจจัย.

๔. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ วิตกที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่วิตก ที่เกิดหลัง ๆ ด้วย อำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

มรรคที่เป็นอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอวิตักกกรรม, ผล ที่เป็นอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ผลที่เป็นอวิตักกกรรม.

เนวสัญญานาสัญญายตนะของผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ที่เป็นอวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุติจิตที่เป็นอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตตจิต ที่เป็นสวิตักกกรรม ภวังค์ที่เป็นอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นสวิตักก- กรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๖. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม และ
อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ วิตกที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกก-
กรรม ที่เกิดหลัง ๆ และวิตก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๗. สวิตกกกรรม และอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่
สวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และวิตก เป็น
ปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

**๘. สวิตกกกรรม และอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่
อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และวิตก เป็น
ปัจจัยแก่วิตก ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย, จุติจิตที่เป็น
สวิตกกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่อุปปีตติจิตที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ
อวิชชนะ และวิตก เป็นปัจจัยแก่ปัญจวิญญาณ, ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกก-
กรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งทุคฺคิณาน และ วิตก ฯลฯ

ข้อความที่เขียนไว้ข้างต้น พึงเห็นโดยเหตุนี้.

อนุโลมและวิตก เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัตติที่เป็นอวิตกกกรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดก่อนๆ และวิตก เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดหลังๆ และวิตก ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมณันตรปัจจัย ๗๗ ๘. นิสสยปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมณันตรปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๖๖๐] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ

ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมุล (วาระที่ ๒)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
อวัตักกกรรม และวิตก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็น
สวัตักกกรรม และวิตก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวัตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอวัตักกกรรม แล้วยังฉานที่เป็นอวัตักกกรรมให้เกิดขึ้น ฯลฯ ยังอภิญาให้เกิดขึ้น ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอวัตักกกรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ วิตกแล้ว ยังฉานที่เป็นอวัตักกกรรม ฯลฯ มรรค ฯลฯ อภิญา ฯลฯ สมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นอวัตักกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ และวิตก เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอวัตักกกรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรคที่เป็นอวัตักกกรรม แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. อวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวัตักกกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย พึงทำอุปนิสสยปัจจัยทั้ง ๓ นัย ในที่ทั้งปวง.

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอวิตกกกรรม แล้วให้ทาน สมาทาน-
ศีล ทำอุโบสถกรรม ยังฉานที่เป็นสวิตกกกรรม ฯลฯ วิปัสสนา มรรค
อภิญญา ฯลฯ สมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ วิตก แล้ว
ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ และวิตก เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นสวิตกกกรรม แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๖. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม และ
อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

คือ บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอวิตกกกรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ
ในทุติยวาระ ฟังทำบทที่เขียนไว้ทั้งหมด ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ
ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปญญา ฯลฯ เสนาสนะ วิตก แล้ว
ให้ทาน ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอวิตกกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ และวิตก เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นสวิตกกกรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ระคะ แก่ความปรารถนา
แก่มรรคที่เป็นสวิตกกกรรม แก่ผลสมาบัติ และแก่วิตก ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

**๗. สวิตกกกรรม และอวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่
สวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

คือขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตักกกรรม และวิตก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๖๖๑] ๑. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตตปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตต โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาหทยวัตตุนั้น วิตก ย่อมเกิดขึ้น.

ฯลฯ ด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตตปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอวิตกกกรรม และวิตก
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๒. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยัง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ย่อมเกิดขึ้น

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย.

๓. อวิตกกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตกกกรรม และ
อวิตกกกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยัง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นสวิตกกกรรม และวิตก ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นสวัตักกกรรม และวิตก
ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย

[๖๖๒] ๑. สวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวัตักกกรรม ด้วย
อำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย

เป็นปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๖๖๓] สวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวัตักกกรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสวัตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นสวัตักก-
กรรมที่เป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

โดยนัยนี้ พึงกระทำ ๔ วาระ ทั้งสหชาตะ และ นานาขณิกะ

๑๔. วิปากปัจจัย ๗๗ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๖๖๔] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

๒. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

๓. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

๔. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม และ
อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก้วิตก และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก้วิตก และสัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๕. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก้
อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒๑. อตฺธิปัจจัย

[๖๖๕] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก้สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย มี ๑ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก้อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๓. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก้สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก้อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ ฯลฯ

๖. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม และ
อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

วิตก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ วิตก เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และกฐัตตารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่วิตก และสัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้นนั้น วิตก
และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่วิตก และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย.

๓. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ ด้วย
อำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม ที่เกิดพร้อมกัน และหทยวัตถุ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้น ๓ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ แม้เพราะสหชาตะ ก็พึงกระทำ ๒ วาระ.

๔. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ และ

ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่จิตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่วิตก
ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ มี ๓ วาระ.

ที่เป็น ปังณาชตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตกที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัย
แก่กายนี้ ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม, วิตกที่เกิดภายหลัง และกพพิ-
การาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสวิตักกกรรม วิตกที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิติน-
ทริย์ เป็นปัจจัยแก่กตฺตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

๕. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ สหชตะ รวมกับ ปุเรชตะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และวิตก เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ที่เป็น สหชตะ รวมกับ ปุเรชตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นสวิตักกกรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๓
และวิตก ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

แม้ในปฏิสนธิขณะ มี ๒ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๖๖] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัย

[๖๖๗] ๑. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. สวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม และ
อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่อวิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย.

๖. อวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่สวิตักกกรรม และ
อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๓. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ สวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ อวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๕. สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม เป็นปัจจัยแก่ สวิตักกกรรม และอวิตักกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๖๖๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจนียะทั้งปวง มี ๕ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๖๖๙] เพราะเหตุปัจจัย ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ.... ฯลฯ ในนสมันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุป-

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 747

นิสสยปัจจย มี ๔ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๔ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๔ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๖๗๐] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ.... ใน
อธิปติปัจจย มี ๕ วาระ อนุโลมมาติกาพึงให้พิศดาร ในอวิคตปัจจย มี ๕
วาระ.

สวิตักกทุกะ จบ

๘๘. สวิจารณ์ทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุลอมนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๗๑] ๑. สวิจารณ์ทูกะ อาศัยสวิจารณ์ทูกะ เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสวิจารณ์ทูกะ ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

สวัตักกทูกะ ฉันทใด พึงกระทำฉันทนั้น ไม่มีแตกต่างกัน.

ในมคคปัจจัย ในที่นี้ พึงกระทำ ๔ วาระ ในสวิจารณ์ทูกะ ไม่มี
แตกต่างกัน.

สวิจารณ์ทูกะ จบ

๘๕. สัปปีติกทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๗๒] ๑. สัปปีติกกรรม อาศัยสัปปีติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อัปปีติกกรรม อาศัยสัปปีติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ปิติ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปีติก-
กรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. สัปปีติกกรรม และอัปปีติกกรรม อาศัยสัปปีติก-
กรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓, ปิติ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
สัปปีติกกรรม ฯลฯ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. อัปปีติกกรรม อาศัยอัปปีติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปปิติก-
กรรม ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒, จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยปีติ.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฐัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัปปิ-
ติกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

กฐัตตารูป อาศัยปีติ.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

หทยวัตถุ อาศัยปีติ, ปีติ อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

พึงทำอัปปิติกทุกะ เหมือนกับสวิตักกทุกะ ในที่ทั้งปวง.

ในปัจจยทั้งปวง ปวัตติ ปฏิสนธิ มี ๘ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๗๓] ในเหตุปัจจย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๘ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจย มี ๘ วาระ ฯลฯ ในปุเรชาติปัจจย มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจย มี
๘ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๘ วาระ ฯลฯ ในอวิตตปัจจย มี ๘ วาระ.

ปัจจนียนัย

๑. นเหตุปัจจย

[๖๗๔] ๑. อัปปิติกกรรม อาศัยอัปปิติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปปีติกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ ชั้น ๒.

๒. อัมปีติกรรม อาศัยสัปปีติกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ปีติและจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ.

๓. สัปปีติกรรม และอัมปีติกรรม อาศัยสัปปีติ-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปปีติ-
กรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ๗๗ ชั้น ๒.

๔. อัมปีติกรรม อาศัยอัมปีติกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอัมปีติ-
กรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ๗๗ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยปีติ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อัมปีติกรรม ๗๗ ชั้น ๒ และกภูตตารูป อาศัยชั้น ๒.

ททยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยัตถุ.

อาศัสมหาภูตรูป ๗๗ ตลอดถึงอสังญุตตว์.

โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๕. สัปปีติกรรม อาศัยอัปปีติกรรม เกิดขึ้น เพราะ

นเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม อาศัยปีติ ซึ่งเป็นเหตุกะ.
พึงกระทำมุต (วาระที่ ๖).

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยปีติ.

**๗. สัปปีติกรรม อาศัยสัปปีติกรรม และอัปปีติ-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปปีติกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
และปีติ ฯลฯ ชั้น ๒.

**๘. อัปปีติกรรม อาศัยสัปปีติกรรม และอัปปีติ-
กรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ และปีติ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม ซึ่งเป็น
เหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

**๙. สัปปีติกรรม และอัปปีติกรรม อาศัยสัปปีติ-
กรรม และอัปปีติกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปปีติกรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ และปีติ ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสัปปีติกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และ
ปีติ ฯลฯ ชั้น ๒.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 753

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยจันท์ทั้งหลายที่เป็นสัพปีติกกรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ, ปิติ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖๗๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนอุป-
นิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
นวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย
มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๗๖] ๑. สัมปตติกกรรม อาศัยสัมปตติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย ฯลฯ

ปวัตติ ปฏิสนธิ เหมือนกับอนุโลมปัจจัยวาระ ในสวิตักกทุกะ
มี ๕ วาระ บริบูรณ์. ปีติ ไม่มีแตกต่างกัน.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๗๗] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอิทธิปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๗๘] ๑. สัมปตติกกรรม อาศัยสัมปตติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. อัปตติกกรรม อาศัยอัปตติกกรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

พึงทำปวัตติ ปฏิสนธิ เหมือนกับปฏิจวาระตลอดถึงอสังญัตตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุปปีติกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ และปีติ อาศัย
หทยวัตถุ.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย
ที่สหระคด้วยวิจิกิจจา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ และหทยวัตถุ.

มี ๕ วาระ เหมือนกับอนุโลม, เป็นประวัติเท่านั้น, ปฏิสนธิ ไม่มี,
โมหะ มี ๑ นัยเท่านั้น.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๖๗๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนอุป-
นิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจจชาตปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย
มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ในน-
สัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี ฟังกระทำอย่างนี้.

ตั้งสัณฺฐวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๖๘๐] ๑. สัปปิตกกรรม เจือกับสัปปิตกกรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๘๑] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๖ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๖ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๖๘๒] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๖ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๖ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๖ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๘๓] ๑. สัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปตติกกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. สัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปตติกกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ปีติ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย, ปีติ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. อัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปตติกกรรม ด้วย

อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๖๘๔] ๑. สปัปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สปัปีติกกรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ เพราะปรารภชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสปัปีติกกรรม ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นสปัปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสปัปีติกกรรม ชั้นทั้งหลายที่เป็น
อัปปีติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นสปัปีติกกรรม ชั้นทั้งหลายที่เป็น
สปัปีติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปีติกกรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม ศีล ฯลฯ กระทำ
อุโบสถกรรมแล้ว พิจารณาด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรมแล้ว ย่อมยินดี ย่อม
เพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น ราคะที่เป็นอัปปีติกกรรม ย่อม
เกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น วิจิกิจฉา ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลออกจากฉานที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ ออกจากมรรค ฯลฯ ออกจากผล แล้วพิจารณาผล ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณานิพพาน ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภูที่เป็นอัปปีติกกรรม, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล แก่อาวชชนะ, และแก่ปีติ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอัปปีติกกรรม กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติ ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพิลเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ที่เป็นอัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ และแก่ปีติ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๕. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม ด้วย

อำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ แล้วพิจารณาด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลออกจากฉานที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ ออกจากมรรค ฯลฯ ออกจากผล แล้วพิจารณาผล ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณานิพพาน ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู ที่เป็นสัปปีติกกรรม, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอัปปีติกกรรม กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทพวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะปรารภจักษุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๖. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม และ

อัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทานด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ แล้วพิจารณาด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลออกจากฌานที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค ฯลฯ ออกจากผลแล้ว พิจารณาผล ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณานิพพานด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, ที่เป็นสัปปีติกกรรม แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, และแก่ปีติ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอัปปีติกกรรม, กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

บุคคลพิจารณาเห็นจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม และปีติ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารภจักษุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะปรารภชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และปีติ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๗. สัปปีติกรรม และอัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่

สัปปีติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มณปัจจัย

คือ เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม และปีติ ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม และปีติ ขันธทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

เพราะปรารภขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม และปีติ ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๗. อธิปติปัจจัย

[๖๘๕] ๑. สัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มณอธิปติ และ สหชาตอธิปติ

ที่เป็น อาร์มณอธิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตอธิปติ ได้แก่

อธิปติกรรมที่เป็นสัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. สัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปตติกกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาติชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นอัปตติกกรรม และปติ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติชิปติ ได้แก่

อธิปติกรรมที่เป็นสัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ปติ และจิตตสมุฏฐาน
รูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๓. สัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปตติกกรรม และ

อัปตติกกรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาติชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ขั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกกรรม และปติ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติชิปติ ได้แก่

อธิปติกรรมที่เป็นสัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย,
ปติ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๔. อัปตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปตติกกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทานด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกรรม ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกรรมแล้ว พิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ราคะที่เป็นอัปปีติกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลออกจากฌานที่เป็นอัปปีติกรรม ฯลฯ ออกจากมรรค ฯลฯ ออกจากผล กระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกรรมแล้ว พิจารณา.

พระอริยะทั้งหลาย กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกรรมแล้ว พิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภูที่เป็นอัปปีติกรรม แก้วทาน, แก้วมรรค, แก้วผล ด้วยอำนาจของชิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกรรม ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นอัปปีติกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๕. อัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกรรม ด้วย
อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทานด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกรรม ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถ-
กรรม ฯลฯ

อธิปติ ฯลฯ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภูที่เป็นสัปปีติกรรม แก่
โรวทาน แก่มรรค แก่ผล ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกรรม และปติให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วย
จิตที่เป็นสัปปีติกรรม ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนัก
แน่นแล้ว รากะที่เป็นสัปปีติกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกรรม และปติให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

๖. อัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกรรม และ
อัปปีติกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกรรม ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถ-
กรรม แล้วพิจารณาด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกรรม.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภูที่เป็นสัปปีติกรรม แก่โรวทาน แก่
มรรค แก่ผล และแก่ปติ ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปติกกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ด้วย
จิตที่เป็นอัปติกกรรม ครั้นกระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ราคะที่เป็นสัปติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปติกกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๓. สัปติกกรรม และอัปติกกรรม เป็นปัจจัยแก่

สัปติกกรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

คือ เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปีติให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นอัปติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

เพราะกระทำชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปีติให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปติกกรรม และปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๘๖] ๑. สัปติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปติกกรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปัตติกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปัตติกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปปัตติกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ปิตี
ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จตุจติ ที่เป็นสัปปัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปัตติจติ ที่เป็นอัปปัตติก-
กรรม.

ภวังค์ ที่เป็นสัปปัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นอัปปิ-
ติกกรรม.

วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่เป็นปีติสหคตกรรม เป็นปัจจัยแก่กิริยา-
มโนวิญญาณธาตุ.

ภวังค์ ที่เป็นสัปปัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ ที่เป็นอัปปัตติกกรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นสัปปัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นอัปปิ-
ติกกรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๓)

ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปปัตติกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลาย ที่เป็นสัปปัตติกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ และปิตี ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

๔. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปีติกกรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ปิติ ที่เกิดก่อน ๆ ที่เป็นอัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ปิติ ที่เกิด
หลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขันธทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธ
ทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่ผลสมวัตติ ที่เป็นอัปปีติกกรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมุล. (วาระที่ ๕)

ปิติ ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นสัพปีติกกรรม
ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จตุจิจิต ที่เป็นอัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปีติกจิจิต ที่เป็นสัพปีติก-
กรรม.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นสัพปีติกกรรม.

ขันธทั้งหลาย ที่เป็นอัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นสัพปี-
ติกกรรม.

วิบากมโนธาตุ เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนวิญญูณธาตุ ที่เป็นสัพปีติก-
กรรม.

ภวังค์ ที่เป็นอัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ ที่เป็นสัพปีติกกรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นอัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นสัพปี-
ติกกรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผลเป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

เนวสัญญานาสัญญายตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติที่เป็นสัปปัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๖. อัปปัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปัตติกกรรม และ
อัปปัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ปัตติ ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นสัปปัตติกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ และปัตติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

**๗. สัปปัตติกกรรม และอัปปัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่
สัปปัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ขันธทั้งหลาย ที่เป็นสัปปัตติกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และปัตติ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่เป็นสัปปัตติกกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

**๘. สัปปัตติกกรรม และอัปปัตติกกรรม เป็นปัจจัยแก่
อัปปัตติกกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ขันธทั้งหลาย ที่เป็นสัปปัตติกกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และปัตติ เป็นปัจจัยแก่ปัตติ ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จตุตติจิต ที่เป็นสัปปัตติกกรรม และปัตติ เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิต ที่เป็นอัปปัตติกกรรม.

ภวังค์ที่เป็นสัปปัตติกกรรม และปัตติ เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปัตติกกรรม และปัตติ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่เป็นอัปปัตติกกรรม.

วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่เป็นสัปปัตติกกรรม และปัตติ เป็นปัจจัยแก่กิริยามโนวิญญาณธาตุ.

ภวังก์ที่เป็นสัปตติกรรม และปติ เป็นปัจจัยแก่ภวังก์ ที่เป็น
อัปตติกรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นอัปตติกรรม และปติ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ที่เป็นอัปตติกรรม.

กิริยาและปติ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ, ผลและปติ เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สัปตติกรรม และอัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่

สัปตติกรรม และอัปตติกรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปตติกรรม ที่เกิดก่อน ๆ และปติ เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสัปตติกรรม ที่เกิดหลัง ๆ และปติ ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๗๑๗ ๘. นิสสยปัจจัย

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๖๘๗] ๑. สัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปตติกรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็น
สัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็น
อัปปีติกกรรม และปีติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็น
สัปปีติกกรรม และปีติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๔. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปีติกกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม แล้วให้ทาน ด้วยจิต
ที่เป็นอัปปีติกกรรม ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ยังฉานที่เป็นอัปปีติกกรรม
วิปัสสนา มรรค อภิญญา ฯลฯ สมาบัติให้เกิด ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ อภิญญา
ราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย

อุตุ โภชนะ เสนาสนะ ปิติ แล้วให้ทาน ด้วยจิตที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ
ยังสมบัติให้เกิด ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ และปิติ เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์
ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ และแก่ปิติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยปัจจัย ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม แล้วให้ทาน ด้วยจิต
ที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ ออกจากภวนที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ ก่อมานะ
ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ ปิติ แล้ว
ให้ทานด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด.

บุคคลกระทำอทินนาทาน ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ มุสาวาท
ฯลฯ ปิสุณาวาท ฯลฯ สัมผัสปลาปวาท ฯลฯ ตัดช่องย่องเบา ฯลฯ ลอบขึ้น
ไปลักทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ปล้นตามทาง ฯลฯ ทำผิดใน
กริยาผู้อื่น ฯลฯ ฆ่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ และปิติ เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่โมหะ แก่มานะ

แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา แก่มรรค แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

๖. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม และ
อัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

เป็น อุปนิสสยปัจจัย ทั้ง ๓ นัย คือ

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม แล้วให้ทานด้วยจิต
ที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ เสนาสนะ ปิติ แล้ว
ให้ทานด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ถือเอาของที่เขา
ไม่ได้ให้ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม.

เหมือนวาระที่ ๒

บุคคลกระทำการฆ่าคนในนิคม. ศรัทธาที่เป็นอัปปีติกกรรม ฯลฯ
เสนาสนะ และปิติ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ แก่ปัญญา
แก่ราคะ แก่โมหะ แก่มานะ แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา แก่มรรค แก่
ผลสมบัติ และแก่อปปีติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๗. สัปปีติกกรรม และอัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่
สัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

เป็น อุปนิสสยปัจจัย ทั้ง ๓ นัย คือ

ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม และปิติ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย
ที่เป็นสัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกรรม และปีติ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอัปตติกรรม และปีติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสัปตติกรรม และปีติ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นสัปตติกรรม และปีติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาตปัจจัย

[๖๘๘] ๑. อัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปตติกรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นอัปตติกรรม ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นอัปตติกรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น
ปีติ ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กาย-
วิญญาณ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอัปปีติกกรรม และแก่
ปีติ ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๒. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่เป็นสัปปีติกกรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นสัปปีติกกรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๓. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม และ

อัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสัปปีติกกรรม ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยัง เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ปีติและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นสัปปิตติกรรม และปิตติ
ด้วยอำนาจของปุรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

[๖๘๕] ๑. สัปปิตติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปิตติกรรม ด้วย
อำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย มี ๖ วาระ.

พึงกระทำทั้งสหชาตะ นานาขณิกะ นานาขณิกะ มี ๒ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ

พึงกระทำเหมือนกับสวิตักกทุกะ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๕๐] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๖๕๑] ๑. สัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. สัปปีติกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปีติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. สัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม และ
อัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่อัปปีติกกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุรชาติปัจจัย.

๖. อัปปีติกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัปปีติกกรรม และ
อัปปีติกกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย.

๗. สัปตติกรรม และอัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่

สัปตติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๘. สัปตติกรรม และอัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่

อัปตติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๙. สัปตติกรรม และอัปตติกรรม เป็นปัจจัยแก่

สัปตติกรรมและอัปตติกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

แม้การนับในปัจจุบันวิงค์ ก็เหมือนกับสวิตักกุกะ ถ้าหากมีไม่เสมอกัน ฟังพิจารณาอนุโลมนี้ ตามสมควรแล้วฟังนับ การนับทั้งสองนัย นอกนั้นก็ฟังนับเช่นนี้.

สัปตติกุกะ จบ

๕๐. ปิติสหคตทุกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๒] ๑. ปิติสหคตธรรม อาศัยปิติสหคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นปิติสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ปิติสหคตทุกะ พึงให้พิสดารโดยนัยดังกล่าวมา เหมือนกับสัปปีติก-
ทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน จำแนกวาระ ไม่มีแตกต่างกัน.

ปิติสหคตทุกะ จบ

๕๑. สุขสหคตทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๓] ๑. สุขสหคตธรรม อาศัยสุขสหคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสุขสหคตธรรม, ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรมอาศัยสุขสหคตธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ สุขและจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นสุขสหคตธรรม.

พึงยังสุขสหคตทูกะ ให้พิสดารเหมือนกับอนุโลมปฏิจวาระ แห่งสัปปีติกทูกะ ฉะนั้น.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๖๕๔] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๖๕๕] ๑. สุขสหคตธรรม อาศัยสุขสหคตธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสุขสหคตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ ชั้น ๒.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

สุข และ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม
ซึ่งเป็นเหตุกะ.

๒. สุขสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม

อาศัยสุขสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ สุข และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสุข-
สหคตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ๗๗ ชั้น ๒.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

สุขสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๓ ที่ไม่ใช่สุขสหคต-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ๗๗ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยสุข ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกฏัตตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่
ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ๗๗ ชั้น ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยขั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

เหมือนนเหตุปัจจัยในสัปตติกทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน ปัจจัยทั้งปวง
มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๖๕๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ฯลฯ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนปัจ-
จชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔
วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริย-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๖ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนโนตถิปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

แม้การนับทั้งสองนัยนอกนี้ ก็พึงกระทำอย่างนี้ แม้สหชาตวาระก็
เหมือนกับปฏิจจวาระ.

ปวัตตีกีติ ปฏิสนธิกีติ ในปัจจยวาระ พึงให้พิสดาร ส่วนททยัตถุ
พึงให้พิสดารในปวัตติ เหมือนปัจจยวาระปัจจนียะ ในสัปตติกทุกะ โมหะ มี
๑ วาระ เท่านั้น เหมือนในสัปตติกทุกะ.

นิสสยวาระกีติ สังสัจจวาระกีติ สัมปยุตตวาระกีติ พึงกระทำเหมือน
สัปตติกทุกะ ฉะนั้น.

ปัญหาวาระ

อนุโลมหนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๖๕๗] ๑. สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม
ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ.

ในอารัมมณปัจจัยก็ดี ในอธิปติปัจจัยก็ดี เหมือนกับสัปปีติกทุกะ
ต่างกัน แต่คำว่า สุขะ ดังนี้

๔. อนันตรปัจจัย

[๖๕๘] ๑. สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่สุข
ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่ไม่ใช่สุขสหคต-
ธรรม.

ภวังค์ที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

กายวิญญาณที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนธาตุ.

วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่กิริยา-
มโนวิญญาณธาตุ.

ภวังค์ที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นสุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ที่ไม่ใช่
สุขสหคตธรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๑)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ และสุข ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕-๖)

ทั้งสามวาระ (วาระที่ ๔-๕-๖) เหมือนกับสัปปีติกทุกะ.

๑. สุขสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม

เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และสุข เป็น
ปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ชั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และสุขเป็นปัจจัย
แก่สุขที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัยแก่อุปัตติจิตที่ไม่ใช่
สุขสหคตธรรม.

ภวังค์ที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

กายวิญญาณที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัยแก่วิบากมโน-
ธาตุ.

วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัย
แก่กิริยามโนวิญญาณธาตุ.

ภวังค์ที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ที่ไม่ใช่สุข-
สหคตธรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ
ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และสุขเป็นปัจจัย
แก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ และสุข ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๖๕๕] ๑. สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม แล้วให้ทานด้วยจิต
ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม. ยังศีล ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิด ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ ราคะ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุต โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ สุข แล้วให้ทานด้วยจิตที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ และสุข เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่โทสะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมบัติ และแก่สุข ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม แล้วให้ทานด้วยจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ ราคะ ความปรารถนา สุขทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ สุข แล้วให้ทานด้วยจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิด ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ด้วยจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม มุสาวาท ฯลฯ ปิสุณาวาท ฯลฯ สัมผัสปลาปวาท ฯลฯ ดัดช่องย่องเบา ฯลฯ ลอบขึ้นไปลักทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ปล้นตามทาง ฯลฯ ทำผิดในภริยาผู้อื่น ฯลฯ ฆ่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะและสุข เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นสุขสหคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่โมหะ แก่มานะ
แก่ทิฏฐิ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๖. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุข-
สหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม แล้วให้ทานด้วยจิต
ที่เป็นสุขสหคตธรรม มีอธิบายเหมือนข้อความตามบาลี ตอนที่ ๒ ก่อนมานะ
ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ สุข แล้ว
ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิด ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ด้วยจิตที่เป็นสุขสหคต-
ธรรม ฯลฯ

ศรัทธาที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ และสุข เป็นปัจจัยแก่
ศรัทธาที่เป็นสุขสหคตธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่มรรค
แก่ผลสมาบัติ และแก่สุข ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๗. สุขสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม
เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.**

๑๐. ปุเรชาติปัจฉัย

[๗๐๐] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ด้วยจิตที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น ราคะที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ

โณฏฐัพพายตนะ เป็นปัจฉัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม และสุข
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจฉัยแก่สุข-
สหคตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะ

ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะที่เป็นสุขสหคตธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุข-
สหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่สุขสหคตธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
ฯลฯ ด้วยจิตที่เป็นสุขสหคตธรรม ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิง เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น สุขและสัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นสุขสหคตธรรม และสุข
ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๗๐๑] ๑. สุขสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สุขสหคตธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ

กัมมปัจจัย แบ่งเป็น ๖ วาระ พึงกระทำให้เป็นทั้งสหชาตะ และ
นานาขณิกะ ๔ วาระ, ให้เป็นนานาขณิกะ ๒ วาระ.

๑๔. วิปากปัจจัย ๗๗ ๒๔. อวิคตปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๘ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย มี ๘ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๘ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย มี ๘ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจัย มี ๘ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๐๒] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนินิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๕ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียวิภังค์ก็ดี การนับก็ดี พึงทำเหมือนสัปปีติกทุกะ ด้วยประการฉะนี้ แม้ถ้ามีความสงสัย พึงดูอนุโลมวาระ แล้วนับ.

สุขสทคตทุกะ จบ

๕๒. อุเบกขาสหคตทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๐๓] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขา-
สหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ อุเบกขา และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อุเบกขา และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยธรรมที่
ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้า 795

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุเบกขา.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกฐิตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่
อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ กฐิตารูป อาศัยอุเบกขา.

ททยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยททยวัตถุ.

ททยวัตถุ อาศัยอุเบกขา, อุเบกขา อาศัยททยวัตถุ.

ฯลฯ อาศัยมหาภูตรูป ๑

เหมือนกับสัปปีติกทุกะ ในอนุโลม มี ๕ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๐๔] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๕ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในอาเสวนปัจจัย
มี ๖ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคต-
ปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๐๕] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคต
ด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

**๒. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขา-
สหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ อุเบกขา และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๓. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้นที่ ๒, อุเบกขา และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็น
อุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยธรรมที่
ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย**

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ททยัตถุ อาศัยอุเบกขา, อุเบกขา
อาศัยททยัตถุ.

๗๗ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ๗๗ ตลอดถึงอสังญุตตว์.

๕. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยอุเบกขา ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยอุเบกขา.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม
อาศัยททยัตถุ.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยอุเบกขา
ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

๖. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

คือ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยอุเบกขา
ซึ่งเป็นเหตุกะ.

สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยอุเบกขาซึ่งเป็นเหตุกะ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย และกภูตตารูป อาศัย
อุเบกขา.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ สัมปยุตตขันธ์ทั้งหลาย อาศัยอุเบกขา,
กภูตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม อาศัย
หทยวัตถุ กุฎัตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ อุเบกขา และสัมปยุตตชั้นทั้งหลาย อาศัย
หทยวัตถุ.

๘. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ และอุเบกขา ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคต-
ธรรม และอุเบกขา ฯลฯ ชั้น ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

โมหะที่สหระคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคตด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลาย
ที่สหระคตด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคตด้วยอุทัจจะ และอุเบกขา.

๙. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขา-
สหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม
ซึ่งเป็นอเหตุกะ และอุเบกขา.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่ง
เป็นอเหตุกะ และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ อุเบกขา อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรมและททยัตถุ.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ กกัฏตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขา
ซึ่งเป็นเหตุกะ และอุเบกขา ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
และอุเบกขา ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ, อุเบกขาและมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกัฏตารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
อุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่ง
เป็นเหตุกะ, อุเบกขา และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ชั้น ๒ และกัฏตารูป อาศัยชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา ฯลฯ ชั้น ๒.

ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา ฯลฯ
ชั้น ๒.

กฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม, อุเบกขา
และมหาภูตรูป.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ชั้น ๒ และอุเบกขา อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม,
อุเบกขา และททยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๐๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญ-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕
วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑
วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๕ วาระ ในนมัคค-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๖
วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองวาระนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัจจยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจย

[๗๐๗] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจย

คือ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒,
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

เหมือนกับสวิตกกฤณะในปัจจยวาระ ต่างกันที่คำว่า อุเบกขา.
พึงกระทำ ๕ วาระทั้งปวง ทั้งปฏิสนธิ, ปวัตติ และหทยวัตต.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๐๘] ในเหตุปัจจย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๕ วาระ
ฯลฯ ในปุเรชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในปัจจย
ทั้งปวง มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียัย

๑. นเหตุปัจจย

[๗๐๙] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม อาศัยอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจย

คือ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วย
อุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.

พึงกระทำทั้ง ๕ วาระ โดยนัยดังกล่าวมานี้, ปวัตติ และปฏิสนธิ
พึงกระทำเหมือนสวัตักกทุกะ โมหะ มี ๓ นัยเหมือนกัน แม้หทยวัตตุ ก็พึง
กระทำในปวัตติ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๑๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๕
วาระ ในนปัจจจาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นกำมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑
วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคค-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปปยุตตปัจจัย มี ๖
วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

สังสัณฺฐวาระ

อนุโลมไนย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๑๑] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม เจือกับอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำเหมือนกับ สวิตักกทุกะ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๑๒] ในเหตุปัจจัย มี ๖ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๖ วาระ ใน
ปัจจัยทั้งปวง มี ๖ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๖ วาระ.

ปัจจนินัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๑๓] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม เจือกับอุเบกขาสหคตธรรม
เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๒ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ซึ่งเป็น
อเหตุทุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 804

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วย
อุทธัจจะ เจือกับฉันททั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ.
พึงกระทำ ๕ วาระอย่างนี้ พึงกระทำให้เหมือนในสวิตกกฤกะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๗๑๔] ในนเหตุปัจจย มี ๖ วาระ ในนอธิปัตติปัจจย มี ๖ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจย มี ๖ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๖ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย ๖ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๖ วาระ ใน
นวิปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๑๕] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคต-
ธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตต-
ชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำ ๔ วาระ อย่างนี้เหมือนกับสวิตักกทุกะ.

๒. อารัมมณปัจจัย ๓. อธิปติปัจจัย

[๗๑๖] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

อารัมมณปัจจัยก็ดี อธิปติปัจจัยก็ดี พึงให้พิสดารเหมือนกับสัพปี-
ติกทุกะ ต่างกันแต่คำว่า อุเบกขา.

๔. อนันตรปัจจัย

[๗๑๗] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่

อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิต ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

วิบากมโนธาตุ เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

ภวังค์ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

เนวสัญญานาสัญญายตนะ ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคต
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ และอุเบกขา ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อุเบกขาที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาที่เกิดหลัง ๆ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

จตุตติจิต ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตตจิตที่ไม่ใช่
อุเบกขาสหคตธรรม.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

อุเบกขาที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคต-
ธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิต ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปัตติจิตที่เป็น
อุเบกขาสหคตธรรม.

ภวังค์ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

กายวิญญาณธาตุ เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนธาตุ.

วิบากมโนวิญญาณธาตุ ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
กิริยามโนวิญญาณธาตุ.

ภวังค์ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรม.

กุศลและอกุศล ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่
เป็นอุเบกขาสหคตธรรม.

กิริยา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผล เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ อุเบกขาที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอุเบกขา-
สหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ และอุเบกขา ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๗. อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย

คือ ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

จุดิจิต ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่อุปัตติจิตที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

อวิชชนะ และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลาย ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

วิบากมโนธาตุและอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่วิบากมโนวิญญาณธาตุ.

ภวังค์ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ภวังค์ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

กุศลและอกุศล ที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

กิริยาและอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

ผลและอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ.

เนวสัญญานาสัญญายตนะ ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธและอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๙)

ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ และอุเบกขา เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ และอุเบกขา ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๗๑๘] ๑. อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคต-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่
ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม แล้วให้ทาน
ด้วยจิตที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม.

สมาทานศีล ๗๗ อุโบสถกรรม ๗๗ ยังฆานที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคต-
ธรรม ๗๗ ยังวิปัสสนา ๗๗ ยังมรรค ๗๗ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ
ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ๗๗ ปัญญา ๗๗
ราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย

อุตุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนา อุเบกขา แล้วให้ทานด้วยจิตที่ไม่ใช่อุเบกขา-
สหคตธรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ และอุเบกขา
เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ
แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ
และแก่อุเบกขา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่

อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

เป็นอุปนิสสยปัจจัยแม้ทั้งสาม คือ บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่
อุเบกขาสหคตธรรม แล้วให้ทาน ด้วยจิตที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ยัง
สมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ
อุเบกขา แล้วให้ทานด้วยจิตที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ ยังสมาบัติให้
เกิดขึ้น ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ด้วยจิตที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ มุสา-
วาท ฯลฯ ปิสุณาวาท ฯลฯ ฆรูสวาจา ฯลฯ สัมผัสปลาปวาท ตัดช่องย่อง
เบา ฯลฯ ลอบขึ้นไปลักทรัพย์ ฯลฯ ปล้นบ้านหลังหนึ่ง ฯลฯ ดักปล้นตาม
ทาง ฯลฯ ผิดในภริยาผู้อื่น ฯลฯ ฆ่าคนในหมู่บ้าน ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธาที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ และอุเบกขา
เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นอุเบกขาสหคตธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ฯลฯ
แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๖. **ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่**
อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

เป็นอุปนิสสยปัจจัย ทั้ง ๓ นัย มีคำอธิบายเหมือนบาลีตอนที่สอง.

๗. **อุเบกขาสหคตธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขา-**
สหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๗-๘-๙)

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๗๑๕] ๑. **ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่**
ธรรมที่ไม่ใช่อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย
มี ๓ วาระ เหมือนกับสัปปัตติกทุกะ

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ๗๑๗ ๒๔. อวิคตปัจจัย

[๗๒๐] ๑. **อุเบกขาสหคตธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่**
อุเบกขาสหคตธรรม ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๑๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย มี ๖ วาระ.

พึงกระทำสหชาตะ และ นานาขณิกะ ๔ วาระ, และเป็นนานา-
ขณิกะ ๒ วาระ.

- ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจฉัย มี ๕ วาระ.
 - ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจฉัย มี ๔ วาระ.
 - ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจฉัย มี ๕ วาระ.
 - ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของฌานปัจฉัย มี ๕ วาระ.
 - ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจฉัย มี ๔ วาระ.
 - ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจฉัย มี ๖ วาระ.
 - ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจฉัย มี ๕ วาระ.
 - ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย มี ๕ วาระ.
 - ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจฉัย
 - ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจฉัย
 - ๗๗ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจฉัย
- พึงจำแนกปัจฉัยเหล่านี้ โดยกระทำอย่างสัปปิตฺถิกทุกะ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๒๑] ในเหตุปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในอิปติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๕ วาระ ในสมนันตรปัจฉัย
มี ๕ วาระ ในสหชาติปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจฉัย มี ๕ วาระ ใน
นิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๕ วาระ ในปุเรชาติปัจฉัย
มี ๓ วาระ ในปัจฉชาติปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๕ วาระ
ในกัมมปัจฉัย มี ๖ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๔ วาระ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 814

ในอินทริยปัจจย มี ๕ วาระ ในฌานปัจจย มี ๕ วาระ ในมัคคปัจจย มี ๔ วาระ
ในสัมปยุตตปัจจย มี ๖ วาระ ในวิปปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ. ในอตติปัจจย
มี ๕ วาระ ในนัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในวิคตปัจจย มี ๕ วาระ ในอวิคตปัจจย
มี ๕ วาระ.

ปัจจนียวิภังค์ก็ดี การนับสามนัยนอกนี้ก็ดี พึงกระทำเหมือนกับ
สัปปีติกทุกะ โดยนัยดังกล่าวมาแล้ว.

อุเบกขาสหคตทุกะ จบ

๕๓. กามาวจรทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๗๒๒] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นกามาวจรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

๓. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัย
หทยวัตถุ.

กฐัตตารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม.

๖. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจร-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม และธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กุฎตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

๕. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

กฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และมีหาญตรูป ทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๒๓] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๘ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๘ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๘ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๘ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอตถิปัจจัย มี ๘ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๒๔] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นกามาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์

โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. อธิปติปัจจัย

[๗๒๕] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรม.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม และธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

สองวาระ (วาระที่ ๘-๙) ที่เหลือนอกนี้ พึงกระทำให้ปรากฏ.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นปัจฉาชาตปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอนันตรปัจจัย ฯลฯ

ฯลฯ เพราะนปุเรชาตปัจจัย

ฯลฯ เพราะนปัจฉาชาตปัจจัย

๕. นอาเสวนปัจจัย

[๗๒๖] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอาเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ
ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอาเสวนปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๖)

ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓ วาระที่เหลือนอกนี้ ฟังกระทำให้ปรากฏ.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๗๒๗] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนปัจจชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจย
มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ใน
นอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย
มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ ในนวิปปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ
ในนโนตติปัจจย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับที่เหลือ ๒ นัยนอกนี้ก็คือ สหชาตวาระก็ดี ฟังกระทำ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๗๒๘] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นกามาวจร-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัชฌัตติกมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ จิตต-
สมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่ ๔-๕-๖)

เหมือนกับปฏิจวาระ

๕. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม และธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย เหมือนกับปฏิจวาระ.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และหทยวัตถุ
๑๗๗ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ๑๗๗

๗. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม

อาศัยกามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และหทยวัตถุ
๑๗๗ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๒๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๓๐] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ฯลฯ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นกามาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ
อเหตุกปฏิสนธิ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยทพยัตถุ.

โมหะที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยขั้น
ทั้งหลาย ที่สหระคด้วยวิจิกิจญา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ

๓. นอริปฏิบัติปัจจัย

[๗๓๑] ๑. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอริปฏิบัติปัจจัย

คือ ฯลฯ ชั้น ๑ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอริปฏิบัติปัจจัย

คือ อริยธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยหทยัตถ์.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยหทยัตถ์.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
อาศัยกามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปฏิบัติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยหทยัตถ์.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปฏิบัติปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับ
ปฏิจวาระ.

๕. กามาวจรธรรม อาศัยกามาวจรธรรม และธรรม
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปฏิบัติปัจจัย เหมือนกับ
ปฏิจวาระ.

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๘)

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรมและหทยวัตถุ.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๕)

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. อุปนิสสยปัจจัย ฯลฯ ๗. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ

ฯลฯ เพราะนอาเสวนปัจจัย

พึงกำหนด คำว่า วิบาก ในสุทธกนัย และในอรูปรมิสสกนัย ในรูปมิสสกนัย ไม่มี.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๗๓๒] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ

ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-

ปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสัยปัจจัย มี ๓ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๕
วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาสาเวนปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๑
วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนัคค-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี
๒ วาระ ในโนนัตถปัจจัย มี ๓ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสยวาระก็ดี ฟังกระทำ.

ตั้งสัตถุฐวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๓๓] ๑. กามาวจรธรรม เจือกับกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่

กามาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๓๔] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี
๒ วาระ

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๓๕] ๑. กามาวจรธรรม เจือกับกามาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นกามาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ ชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ๗๗ โมหะ ที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถ
ด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหรถด้วยวิจิกิจฉา ที่สหรถด้วยอุทธัจจะ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๓๖] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย
มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกจากนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๗๓๗] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล. (วาระที่ ๔)

เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๗๓๘] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย

อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม พิจารณาซึ่งกุศล-
กรรมที่เคยสั่งสมไว้ในกาลก่อน, ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนา
กุศลกรรมนั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาโคตรภู, พิจารณาโวทาน, กิเลสที่ละแล้ว
 ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่เป็นกามาวจรธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่
เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาค-
ตังสญาณ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ผล ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิตที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญาตนะ.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่บุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกญาณ แก่อนาคังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ บุคคลออกจากฌาน แล้วพิจารณาฌาน ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถมานั้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พระอรียะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค ผล ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่อวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาอากาสนัญญาตนะ, พิจารณาวิญญาณัญญาตนะ, พิจารณาอากิญจัญญาตนะ พิจารณาเนวสัญญาตนะ, พิจารณา

ทิพยจักขุ, พิจารณาทิพโสตราตุ, พิจารณาอิทธิวิธญาณ, เจโตปริยญาณ ฯลฯ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ ยถากัมมุปกญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ, ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปติปัจจัย

[๗๓๕] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

ให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ กุศลกรรมทั้งหลาย ที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน กระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พระเสขบุคคลทั้งหลายกระทำโคตรภูให้หนักแน่น แล้วพิจารณา กระทำโวทานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทย-
วัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้น
กระทำจักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฎฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นกามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณรูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ผล ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาติรูปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามา-

วจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณรูปติ และ สหชาติรูปติ

ที่เป็น อารัมมณรูปติ ได้แก่

บุคคลออกจากฉนแล้ว กระทำฉนให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะกระทำฉนนั้นให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น แล้วพิจารณา, ออกจากผล ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, ด้วยอำนาจของอริปติปัจจัย.

บุคคลกระทำอากาสนัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา กระทำวิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ อากิญจัญญาตนะ เนวสัณญานา-สัณญาตนะ ทิพยจักขุ ทิพโสตราตุ อิทธีวิธญาณ ฯลฯ กระทำอนาคตัง-สญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำขั้นทั้งหลาย ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตาริปี ได้แก่

อริปีธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปีปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอริปีปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาริปี ได้แก่

อริปีธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นและจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปีปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๗๔๐] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย

อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลมเป็นปัจจัยแก่โวทาน, อาวัชชนะ
เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่เป็นกามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปตติจิตที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรม.

อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นกามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย ฯลฯ บริกรรมแห่งจตุตถฌาน ฯลฯ บริกรรมแห่งเนวสัญญานา-
สัญญายตนะ ฯลฯ แห่งทิพยจักขุ ฯลฯ แห่งทิพโสตราตุ ฯลฯ แห่งอิทธิ-
วิธญาณ ฯลฯ แห่งเจโตปริยญาณ ฯลฯ แห่งปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ
แห่งยถากัมมุปคญาณ ฯลฯ บริกรรมแห่งอนาคตังสญาณ เป็นปัจจัยแก่อนาค-
ตังสญาณ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

โคตรภู, เป็นปัจจัยแก่มรรค, โวทานเป็นปัจจัยแก่มรรค อนุโลม
เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล, ผลเป็นปัจจัยแก่ผล, เนวสัจญานาสัจญาย-
ตนะของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามา-

วจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตตจิต ที่เป็น
กามาวจรธรรม.

ภวังค์ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็น
กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๑๗๓ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมนันตรปัจจัย

๑๗๔ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ

๑๗๕ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ

๑๗๖ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๗๔๑] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นกามาวจรธรรม แล้วให้ทาน ศีล ฯลฯ
อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา ฯลฯ ราคะ
ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ
แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นกามาวจรธรรมแล้ว ยังฉานที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรม ให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิปัญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้
เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ แล้ว
ยังฉานที่ไม่ใช่กามาวจรธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยัง
สมาบัติให้เกิดขึ้น

ศรัทธาที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ฯลฯ แห่งจตุตถ-
ฌาน ฯลฯ แห่งอากาสนัญญาตนะ ฯลฯ แห่งปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรมแห่ง
จตุตถมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม แล้วยังฉานที่ไม่ใช่
กามาวจรธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วยัง
ฉานที่ไม่ใช่กามาวจรธรรมให้เกิดขึ้น ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยัง
สมาบัติ ให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ทุติยฌาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย ฯลฯ
ตติยฌาน ฯลฯ จตุตถฌาน ฯลฯ อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณ์ญ-
ญาตนะ, อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่ เนวส์ัญญานาสัญญาตนะ ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ ทุติยมรรค, ทุติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
ตติยมรรค, ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค, ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ สีล
ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วให้ทาน
สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังวิปัสสนาให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

ศรัทธา ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ที่เป็นกามาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรคแล้ว พิจารณาเห็นสังขารทั้งหลาย โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

มรรค เป็นปัจจัยแก่อัตติปฏิสัมภิตา แก่ธรรมปฏิสัมภิตา แก่นิรุตติ-ปฏิสัมภิตา แก่ปฏิภาณปฏิสัมภิตา แก่ฐานาฐานโกศลละ ของพระอริยะทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ผลสมบัติ เป็นปัจจัยแก่สุขทางกาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๗๔๒] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย

อำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคลิกเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ

๑๓. กัมมปัจจัย

[๗๔๓] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาขณิกะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ ฯลฯ

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ

๒๐. วิปยุตตปัจจย

[๗๘๔] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ฯลฯ

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ ททยวัตถุ เป็นปัจจยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ที่เกิดภายหลัง เป็นปัจจัยแก่กายนี้
ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๗๔๕] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปังณาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

ฯลฯ เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เหมือนกับปุเรชาตปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ เหมือนกับ
วิปยุตตปัจจย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจยแก้กามา-
วจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัติ-
ปัจจย เหมือนกับปฏิจวาระ.

๖. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
เป็นปัจจยแก้กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัติปัจจย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปังณาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็น
ปัจจยแก้จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัติปัจจย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม และกวมพิการาหาร เป็นปัจจยแก้
กายนี้ ด้วยอำนาจของอัติปัจจย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจยแก้
กภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอัติปัจจย.

๗. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม
เป็นปัจจยแก้ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอัติปัจจย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชัตตะ และ ปุเรชชัตตะ

ที่เป็น สหชัตตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่ไม่ใช่กามาจารธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ชั้น ๓

ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจฉัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจฉัย

ฯลฯ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของวิกตปัจฉัย

ฯลฯ เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจฉัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๔๖] ในเหตุปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจฉัย มี ๔ วาระ

ในอริปติปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจฉัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจฉัย

มี ๔ วาระ ในสหชัตปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญุปัจฉัย มี ๖ วาระ ใน

นิสสยปัจฉัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในปุเรชชัตปัจฉัย

มี ๒ วาระ ในปัจฉาชัตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจฉัย มี ๓ วาระ ใน

กัมมปัจฉัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอาหารปัจฉัย มี ๔ วาระ

ในอินทริยปัจฉัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจฉัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจฉัย มี ๔ วาระ

ในสัมปยุตตปัจฉัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจฉัย มี ๓ วาระ ในอตฺถิปัจฉัย

มี ๗ วาระ ในนตฺถิปัจฉัย มี ๔ วาระ ในวิกตปัจฉัย มี ๔ วาระ ในอวิกตปัจฉัย

มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๗๔๗] ๑. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๒. กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๖. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจเจกชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๗. กามาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในปัจเจกนิยะ

[๗๔๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอารมณ์ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอธิปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมันนตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๖ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโธตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนโนตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนีนิย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนีนิย

[๗๔๙] เพราะเหตุปัจจัย ในอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ
ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
โนนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในโนวิกตปัจจัย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๗๕๐] เพราะเหตุปัจจัย ในอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ ... ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ฟังกระทำอนุโลมมาตกา ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๗
วาระ

กามาวจรทุกะ จบ

๕๔. รูปาวจรทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๗๕๑] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม
 ฯลฯ ชั้นที่ ๒.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๖. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม

อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.
กัญต์คารูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่

ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

๘. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ กัญต์คารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม
และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๘. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม

อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

กฏัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๕๒] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอิทธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๘ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๘ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๘ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๘ วาระ ในอติปัจจัย มี ๘ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๕๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญสัตว์.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๗๕๔] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอชิตปีปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่ง
เป็นวิบาก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรมเกิดขึ้น เพราะนอชิตปีปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิตปีปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ฯลฯ

ธรรมที่ไม่ใช่กามาวจรธรรม เหมือนกับปฏิจวาระ ทั้ง ๓ วาระ
ไม่มีแตกต่างกันในทุกๆ นี้ ฟังกระทำมหาภูตรูปทั้งหมด.

๕. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่
ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิตปีปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒.

๖. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ นอริปติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

กฐัตตารูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๔. อนันตรปัจจัย ฯลฯ ๖. นอุปนิสสยปัจจัย

ฯลฯ เพราะอนันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะนสมนันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอุปนิสสยปัจจัย

๗. ปุเรชาติปัจจัย

[๗๕๕] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ นปุเรชาติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรมเกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ และกุกัฏคารูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็น
รูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปภูมิ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ
ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตต.

วาระ ๕ นอกนี้ (วาระที่ ๕-๘) ฟังกระทำตามลำดับ.

๘. นปัจฉาชาติปัจจัย

ฯลฯ เพราะนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๘ วาระ

๕. นอเสวนปัจจัย

[๗๕๖] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ (วาระที่
๔-๕-๖)

๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่
ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจัย ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๘)

วาระที่ ๙ แม้นอกนี้ ก็พึงกระทำ.

๑๐. กัมมปัจจัย ฯลฯ ๑๖. นัตมปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เพราะกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ

ฯลฯ เพราะนวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ

๑๗. นวิปยุตตปัจจัย

[๗๕๗] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนวิปยุตตปัจจัย

คือ ในอรุณภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

พาหิรรูป... อาหารสมภูฐานรูป... อตุสมภูฐานรูป ฯลฯ ส่วน
อสังขยัตถ์ทั้งหลาย ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๕๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๕
วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ใน

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 860

นกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑
วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคค-
ปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๑
วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๕๕] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ ตลอดถึงอัมมัตติกมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๓. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่

ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และทथยัตถุ ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม

และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๕. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม

อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และทथยัตถุ
ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และมหาภูต-
รูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๖๐] ในเหตุปัจจัย มี ๘ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๘ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๘ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๘ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๘ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๖๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตต.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตต.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และหทยัตต.

๒. นอรัมมณปัจจัย

เพราะนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ

๓. นอธิปติปัจจัย

[๗๖๒] ๑. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอธิปติปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๕. รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นรูปาวจรธรรม อาศัยหทยัตถุ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยหทยัตถุ.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๖. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก อาศัยหทยัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๗. รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นรูปาวจร อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม และหทยวัตถุ.

ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และ
หทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

**๘. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจรธรรม
และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่ง
เป็นวิบาก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

**๙. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะ
นอริปติปัจจัย**

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก
และหทยวัตถุ ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็น
วิบาก และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๗๖๓] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสย-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจย มี ๕ วาระ พึงกำหนดคำว่า วิปาก ในนรูป-
ภูมิล้วนด้วย ในนภูมิที่เจือปนกันด้วย ในนกัมมปัจจย มี ๔ วาระ ในนวิปาก-
ปัจจย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจย มี ๑ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ตั้งสัตถุวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๖๔] ๑. รูปาวจรธรรม เจือกับรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่

รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๖๕] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจนียัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๖๖] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่

รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๗๖๗] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๒ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจจลาชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในนอาเสวน-ปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๒ วาระ ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๑ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี ฟังกระทำ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมหนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๖๘] ๑. รูปาจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาจรธรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นรูปาจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นรูปาจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นรูปาจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาจรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๗๖๕] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นรูปาวจรธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ, แก่
เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนา-
คตังสญาณ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาปฐมฌาน ฯลฯ พิจารณาจตุตถฌาน พิจารณา
ทิพยจักขุ พิจารณาทิพโสตราตุ ฯลฯ อิทธิวิชญาณ เจโตปริยญาณ ปุพเพ-
นิวาสานุสสติญาณ ยถากัมมุปกญาณ ฯลฯ พิจารณาอนาคตังสญาณ, ขั้น
ทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อม
เกิดขึ้น.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณาซึ่ง
กุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง
เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลาย ออกจากมรรค พิจารณามรรค พิจารณาผล
พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล, แก่
อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลาย พิจารณาภิเลสทีละแล้ว ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ
ภิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม โดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ, อากิญจัญ-
ญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

รูปายนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ ฯลฯ

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย**

คือ บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิญญาณ แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แก่ยถากัมมุปกณญาณ แก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปฏิบัติปัจจัย

[๗๓๐] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปฏิบัติ ได้แก่

อธิปฏิบัติธรรมที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปฏิบัติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อาร์มมณาทิปฏิบัติ และ สหชาตาทิปฏิบัติ

ที่เป็น อาร์มมณาทิปฏิบัติ ได้แก่

บุคคลกระทำปฐมฌานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำฌานนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น, ทิฏฐิ ฯลฯ

บุคคลกระทำจตุตถฌาน ฯลฯ ทิพยจักขุ ทิพโสตราตุ อิทธิวิธญาณ เจโตปริยญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ อนาคตังสญาณให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำฌานเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น, ทิฏฐิ ฯลฯ

บุคคลกระทำขันธ์ทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำขันธ์นั้น ให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น, ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

**๓. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

**๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ

ที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

ฯลฯ ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ บุคคลกระทำกุศล-
กรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้ว ในกาลก่อนให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
แล้วพิจารณา, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้
เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น, ทิฏฐิ ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่น ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
จักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

บุคคลกระทำอากาธานัญญาตนะ ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา, กระทำเนวสัจญานาสัจญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
พิจารณา.

ที่เป็น สหชาติอธิปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๗๗๑] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตติจิตที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ภวังค์ที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่ไม่ใช่รูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, เนวสัจญานาสัจญายตนะ เป็นปัจจัย
แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจร-

ธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปปัตตจิตที่เป็น
รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็น
รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฌาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฌาน ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

บริกรรมแห่งจตุตถฌาน ฯลฯ แห่งทิพยจักขุ ฯลฯ แห่งทิพโสทธาตุ
ฯลฯ แห่งอิทธิวิธญาณ ฯลฯ แห่งเจโตปริยญาณ ฯลฯ แห่งปุพเพนิวาสา-
นุสสติญาณ ฯลฯ แห่งยถากัมมุปกญาณ ฯลฯ บริกรรมแห่งอนาคังสญาณ
เป็นปัจจัยแก่อนาคังสญาณ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๙. อุปนิสสยปัจจัย

[๗๓๒] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็น
รูปาวจรธรรมให้เกิดขึ้น ยังอภิิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ อาศัยปัญญาแล้ว
ยังฉานที่เป็นรูปาวจรธรรมให้เกิดขึ้น ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ที่เป็น
รูปาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ปฐมฉาน เป็นปัจจัยแก่ทุติยฉาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ทุติยฉาน เป็นปัจจัยแก่ตติยฉาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ตติยฉาน เป็นปัจจัยแก่จตุตถฉาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ สีต
ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ ยังฆานที่เป็นรูปาวจรธรรม ยังวิปีสสนา ยังมรรค
ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วให้ทาน
ฯลฯ ก่อมานะ ถือทัญญู.

ศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่ไม่ใช่
รูปาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ราคะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย
แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ทาน ฯลฯ สีต ฯลฯ
อุโบสถกรรมแล้ว ยังฆานที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ ยังวิปีสสนา ฯลฯ ยัง
มรรค ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วให้ทาน ฯลฯ ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

ศรัทธาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ปัญญาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ แก่ระคะ แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย, แก่ทุกข์ทางกาย, แก่มรรค, แก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรมแล้ว ยังฉานที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ แล้ว ยังฉานที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็นรูปาวจรธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมฉาน เป็นปัจจัยแก่ปฐมฉาน ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

ฯลฯ บริกรรมแห่งจตุตถฉาน ฯลฯ บริกรรมแห่งทิพยจักขุ ฯลฯ แห่งทิพโสตราตุ ฯลฯ แห่งอิทธิวิญญาณ ฯลฯ แห่งเจโตปริยญาณ ฯลฯ แห่ง

ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ แห่งยถากัมมุปคญาณ ฯลฯ บริกรรมแห่ง
อนาคตังสญาณ เป็นปัจจัยแก่อนาคตังสญาณ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๗๓๓] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมัส ย่อมเกิดขึ้น.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ กายายตนะ ฯลฯ

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลาย ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๗๓๔] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ.

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่กฐิตารูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ขันธ์ทั้งหลายที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และกฐิตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาว-
จรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๗๓๕] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาว-
จรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังณาชาตะ ฯลฯ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๗๗๖] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย เหมือนกับปฏิจจวาระ.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปังณาชาตะ

๓. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช้รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ เหมือนกับ
ปฏิัจจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช้รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช้รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช้รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ในปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจร-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอตติปัจจัย.

๖. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช้รูปาวจรธรรม
เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ รวมกับ ปุเรชาตะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และทพวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ชั้น ๑
ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๑. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัย
แก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ชั้น ๒ ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรมที่เกิดก่อน และกพพิการาหาร เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ที่เกิดก่อน ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจฉาชาตะ รวมกับ อินทริยะะ ได้แก่

ชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรมที่เกิดก่อน และรูปชีวิตินทริย เป็น
ปัจจัยแก่กตัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๒๒. นัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. วิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๗๗] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๖ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัตถิปัจจัย มี ๗ วาระ ในนัตถิปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจนียานัย

การยกปัจจัยในปัจจนีเย

[๗๗๘] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ

สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปาวจรธรรม.

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุเรชาตะ

๗. รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชัตตะ, ปุเรชชัตตะ รวมกับ อาหาร
และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันียะ

[๗๗๕] ในนเหตุปัจจย มี ๗ วาระ ในนอารัมมณปัจจย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจย มี ๗ วาระ ในนสหชัตตปัจจย มี ๖ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๖
วาระ ในนนิสสยปัจจย มี ๖ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ใน
นปุเรชชัตตปัจจย มี ๗ วาระ ในนปัจจจชัตตปัจจย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตต-
ปัจจย มี ๖ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนโธตติปัจจย มี ๕ วาระ
ในนโนตติปัจจย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๗ วาระ ในนโนวิคตปัจจย
มี ๕ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๗๗๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจจย
มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๔ วาระ
ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนตติ-
ปัจจย มี ๔ วาระ ในนโนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๗๘๑] เพราะนเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ อนุโลมมาตिकाพึงให้พิสดาร ในอวิคตปัจจัย มี
๗ วาระ.

รูปาวจรทุกะ จบ

๕๕. อรูปาวจรทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๗๘๒] ๑. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.
ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม.

๓. อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม
อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอรูปาวจร-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อรูปาวจร-
ธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ชั้นที่ ๓ และกัฏฐตารูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยวัตถุ.

ฯลฯ มหาภูตรูป ๑.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๘๓] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอิปติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี
๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๘๔] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อรุปาวจร-
ธรรม ซึ่งเป็นอเหตุกะ ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญัตตว์.

โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทธัจจะ.

ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๗๘๕] ๑. อรุปาวจรธรรม อาศัยอรุปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอรุปาวจรธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อรุปาวจรธรรม ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรุปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิปาก
 ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อรุปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อรุปาวจร
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขญัตตว์.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๗. นอุปนิสสยปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอนันตรปัจจัย ฯลฯ

ฯลฯ เพราะนอุปนิสสยปัจจัย

๘. นปุเรชาติปัจจัย

[๗๘๖] ๑. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรูปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรูปภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ

ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติ-
ปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. นปัจฉาชาตปัจจย

๑๗๑ เพราะนปัจฉาชาตปัจจย.

๑๐. นอเสวนปัจจย

[๗๘๗] ๑. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะนอเสวนปัจจย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก
๑๗๑ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ๑๗๑

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม-

๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวนปัจจย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่รูปาว-
จรธรรม ๑๗๑ ชั้นที่ ๒.

๑๗๑ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจร-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอเสวน-
ปัจจย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๘๘] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ
ในนอาสาณปัจจัย มี ๔ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตะวาระก็ดี พึงกระทำ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๘๕] ๑. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ฯลฯ ตลอดถึง
อชฌัตติกมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๕. อรูปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม
เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

๖. อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม
อาศัยธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. อรูปาวจรธรรม อาศัยอรูปาวจรธรรม และธรรม
ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ
ฯลฯ ชั้น ๒.

๘. **ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม อาศัยรูปาวจร-
ธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย**

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๙. **รูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
อาศัยรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย**

คือ ขั้น ๓ อาศัยขั้น ๑ ที่เป็นรูปาวจรธรรม และหทยวัตถุ
๗๗ ขั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยขั้นทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๕๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี
๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปาก-
ปัจจัย มี ๒ วาระ ๗๗ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๗๕๑] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่
อรุปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ
๗๗ ตลอดถึงอสังขยัตตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ๗๗ กายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยทหยัตต.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิกิจจา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหคตด้วยวิกิจจา ที่สหคตด้วยอุทัจจะ.

๒. นอาร์มมณปัจจัย

๗๗ เพราะนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๗๕๒] ๑. อรุปาวจรธรรม อาศัยอรุปาวจรธรรม เกิดขึ้น
เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติธรรมที่เป็นอรุปาวจรธรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
อรุปาวจรธรรม ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอรุปาวจรธรรม ซึ่งเป็นวิบาก
๗๗

ในปฏิสนธิขณะ ๗๗

๒. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม อาศัยธรรมที่ไม่ใช่

อรุปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะนอชิปติปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ฯลฯ

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสัญญัตตว์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายตนะ,

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม อาศัยหทยวัตถุ.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๗๕๓] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอชิปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
นอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี
๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโธตติปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
นโณคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำ.

ตั้งตัญญูวาระ

อนุโลมนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๗๕๔] ๑. อรูปาวจรธรรม เจือกับอรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่เป็นอรูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เจือกับธรรมที่ไม่ใช่

อรูปาวจรธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับชั้น ๑ ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๗๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ฯลฯ ในอภิปปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๗๕๖] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในอภิปปัจจัย มี ๒ วาระ

ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจฉิมชาตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอาเสวน-

ปัจจัย มี ๒ วาระ ในนัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ

ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนัมคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๗๕๗] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๗๕๘] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ด้วยอำนาจ
ของอารัมมณปัจจัย, อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัณญานาสัณญาตนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๒. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลพิจารณาอากาสนัญญาตนะ, วิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ
อากิญจัญญาตนะ ฯลฯ พิจารณาเนวสัณญานาสัณญาตนะ ฯลฯ ชั้นทั้งหลาย
ที่เป็นอรูปาวจรธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นอรูปาวจรธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ, แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
ซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น
ราคะ ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณาอุสทกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจาก
ฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค, พิจารณามรรค, พิจารณาผล,
พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล,
แก่อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสทีละแล้ว, กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ กิเลส
ทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตธาตุ.

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
ด้วยเจโตปริยญาณ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิธญาณ แก่
บุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่
อาวัชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๗๕๕] ๑. รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม
ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๒. อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ และ สหชาติปฏิบัติ

ที่เป็น อารัมมณปฏิบัติ ได้แก่

บุคคลกระทำอากาสนัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา ฯลฯ กระทำเนวสัญญานาสัญญาตนะให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง เพราะกระทำขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำขั้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

อธิปัตติธรรมที่เป็นอรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชิปติ และ สหชาตชิปติ

ที่เป็น อารัมมณชิปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา ย่อมยินดี ย่อม
เพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

พิจารณากุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจาก
ฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา ฯลฯ พิจารณาผล ฯลฯ พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล
ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
จักขุเป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตชิปติ ได้แก่

อชิปติธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้น และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอชิปติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๘๐๐] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม

ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปา-

วจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปตติจิตที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม.

ภวังค์ที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อาวัชชนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่ไม่ใช่
อรูปาวจรธรรม.

เนวสัจญานาสัจญายตนะ ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่
ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม

ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ออรุปา-

วจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ จุติจิตที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อุปัตติจิตที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะที่เป็นอรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ปริกรรมแห่งอากาศาณัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่อากาศาณัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ปริกรรมแห่งวิญญาณัญญาตนะ ฯลฯ ปริกรรมแห่งอาภิญญัญญาตนะ ฯลฯ ปริกรรมแห่งเนวสัญญานาสัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ฯลฯ ๘. นิสสยปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๘. อุปนิสสยปัจจัย

[๘๐๑] ๑. อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ออรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ
ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยะปัจจัย, วิญญาณัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่อาภิญญาตนะ, อาภิญญา-
ตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ
ปัจจัย.

๒. รูปร่างธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปร่าง-
ธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นรูปร่างธรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ ศีล
 ฯลฯ อุโบสถกรรม ยังฆานที่ไม่ใช่รูปร่างธรรม ยังวิปัสสนา ยังมรรค
ยังอภิญา ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ที่เป็นรูปร่างธรรม ฯลฯ ปัญญา แล้วให้
ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

ศรัทธาที่เป็นรูปร่างธรรม ฯลฯ ปัญญา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่
ไม่ใช่รูปร่างธรรม ฯลฯ แก่ปัญญา แก่ระคะ แก่ความปรารถนา แก่สุข
ทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะ-
ปัจจัย.

๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปร่างธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปร่างธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรมแล้ว ให้ทาน ศีล
๑๗ อุโบสถกรรม ยังฉานที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ยังวิปัสสนา ยังมรรค
ยังอภิญา ๑๗ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ๑๗ ปัญญา รากะ
ความปรารถนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุตุ โภชนะ ๑๗ เสนาสนะ
แล้วให้ทาน ๑๗ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ๑๗ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ๑๗ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม แก่ความปรารถนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย
แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่รูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บริกรรมแห่งอากาศนัญจายตนะ เป็นปัจจัยแก่อากาศนัญจายตนะ
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย ๑๗ บริกรรมแห่งเนวสัญญานาสัญญายตนะ
เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญายตนะ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจฉัย

[๘๐๒] ๑. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

พิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่เที่ยง
 ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตรธาตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณูปายตนะ เป็น
ปัจฉัยแก่กายวิญญาณ.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจฉัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ ฯลฯ หทย-
วัตถุเป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของปุเร-
ชาติปัจฉัย.

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจฉัยแก่รูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจฉัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจฉัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นรูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจฉัย.

๑๑. ปังณาชาติปัจฉัย ๑๒. อาเสวนปัจฉัย

เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของปังณาชาติปัจฉัย มี ๒ วาระ.

เป็นปัจฉัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจฉัย มี ๓ วาระ.

๑๓. กัมมปัจฉัย

[๘๐๓] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจฉัยแก่อรูปาวจรธรรม
ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหหัตตะ และ นานาขณิกะ ฯลฯ

๒. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย

คือ เจตนาที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจฉัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย.

พึงกระทำมุล (วาระที่ ๓)

เจตนาที่เป็นอรูปาวจรธรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจฉัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหหัตตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจฉัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจฉัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ๗๗ ๑๕. สัมปยุตตปัจจัย

[๘๐๔] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของวิปากปัจจัย

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๒๐. วิปยุตตปัจจัย

[๘๐๕] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

๒. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ และ ปัจฉาชาตะ

๓. ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรุปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของวิปยุตตปัจจัย.

๒๑. อตฺถิปัจจัย

[๘๐๖] ๑. อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรุปาวจรธรรม ด้วย
อำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ฯลฯ

๒. อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรุปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจจชาตะ

๓. อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรุปาวจรธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ฯลฯ

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ ปุเรชาตะ ปัจจชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ ฯลฯ

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรุปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๖. อรุปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตะ ร่วมกับ ปุเรชาตะ ได้แก่ ขั้น ๑ ที่เป็นอรุปาวจรธรรม และหทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้น ๓ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย ฯลฯ ขั้น ๒ ฯลฯ

๗. อรุปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรุปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปังณาชาตะ ร่วมกับ อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรุปาวจรธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ร่วมกับ อาหาระ ได้แก่ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรุปาวจรธรรม ที่เกิดภายหลัง และกพฬิการอาหาร เป็นปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

ที่เป็น ปังณาชาตะ ร่วมกับ อินทริยะ ได้แก่ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรุปาวจรธรรม ที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่กตัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอตติปัจจัย.

๒๒. นัตติปัจจัย ฯลฯ ๒๔. วิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๐๑] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๓ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๘๐๘] ๑. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,

เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
กัมมปัจจัย.

๒. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่อรูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
สหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย.

๓. อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม และ
ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรม
ที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจ
ของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. ธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม เป็นปัจจัยแก่อรูปา-
วจรธรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุรชาติปัจจัย.

๖. อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่อรูปาวจรธรรม
เป็นปัจจัยแก่อรูปาวจรธรรม.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชัตตะ รวมกับ ปุรชัตตะ

๗. อรูปาวจรธรรม และธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม
เป็นปัจจัยแก่ธรรมที่ไม่ใช่รูปาวจรธรรม.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๐๕] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕
วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ใน
นปุเรชาตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจจชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนอัตติปัจจัย มี ๔ วาระ
ในนโนนัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโนวิกตปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโนอวิกตปัจจัย
มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๘๑๐] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ... ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ
ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
โนนัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนวิกตปัจจัย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๑๑] เพราะเหตุปัจจัย ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ... ใน
อธิปติปัจจัย มี ๔ วาระ อนุโลมมาตिकाพึงให้พิสดาร ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย
มี ๓ วาระ.

อรุปาวจรทุกะ จบ

๕๖. ปริยาป็นนทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลม নয়

๑. เหตุปัจจัย

[๘๐๒] ๑. ปริยาป็นนธรรม อาศัยปริยาป็นนธรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นปริยาป็นน-
ธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

พึงกระทำทุกะแม่น้ำ เหมือนโลกียทุกะ ในจุฬันตรทุกะ ฉะนั้น ไม่มี
แตกต่างกัน.

ปริยาป็นนทูกะ จบ

๕๗. นียยานิกทูกะ

ปฏิจวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๑๓] ๑. นียยานิกกรรม อาศัยนียยานิกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นนียยานิกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. อนียยานิกกรรม อาศัยนียยานิกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกกรรม.

๓. นียยานิกกรรม และอนียยานิกกรรม อาศัยนียยานิกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นนียยานิกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๔. อนียยานิกกรรม อาศัยอนียยานิกกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนียยานิกกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ หทยัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย อาศัยหทยัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาคัมมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ

๕. อนิยานิกกรรม อาคัณิยานิกกรรม และอนิยานิกกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาคัณิขันธ์ทั้งหลายที่เป็นนิยานิกกรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๑๔] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มณปัจจัย มี ๒ วาระ ในอธิปัตปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๒ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๒ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๘๑๕] ๑. อนิยานิกกรรม อาคัณิยานิกกรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ ขันธ์ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาคัณิขันธ์ ๑ ที่เป็นอนิยานิกกรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ขันธ์ ๒.

ในอเหตุกปฏิสนธิขณะ หทยวัตถุ อาศัยชั้นทั้งหลาย, ชั้นทั้งหลาย
อาศัยหทยวัตถุ.

มหาภูตรูป ๓ อาศัยมหาภูตรูป ๑ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตว์.

โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิณณา ที่สหระตด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลาย ที่สหระตด้วยวิจิณณา ที่สหระตด้วยอุทัจจะ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๘๑๖] ๑. นียยานิกกรรม อาศัยนียยานิกกรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติกรรมที่เป็นนียยานิกกรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยา-
นิกกรรม.

๒. อนียยานิกกรรม อาศัยอนียยานิกกรรม เกิดขึ้น

เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมภูฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนียยานิก-
กรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตว์.

๔. นอนันตรปัจจัย ฯลฯ ๖. นอัญญมัญญปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอนันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะนสมนันตรปัจจัย

ฯลฯ เพราะนอัญญมัญญปัจจัย ฯลฯ

๗. ปุเรชาติปัจจัย

[๘๑๓] ๑. นียยานิกรรม อาศัยนียยานิกรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปฏิภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นนียยานิกรรม ฯลฯ

๒. อนียยานิกรรม อาศัยนียยานิกรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม.

๓. อนียยานิกรรม อาศัยอนียยานิกรรม เกิดขึ้น

เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ ในอรุปฏิภูมิ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนียยานิกรรม ฯลฯ
ชั้นที่ ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นอนียยานิกรรม.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขณัตถ์.

๔. อนียยานิกรรม อาศัยนียยานิกรรม และ

อนียยานิกรรม เกิดขึ้น เพราะนปุเรชาติปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๑๘] ในนเหตุปัจจย มี ๑ วาระ ในนอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในนอธิปติปัจจย มี ๒ วาระ ในนอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย
มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๕ วาระ ในนปัจจฉาชาตปัจจย มี ๕ วาระ
ในนอาสวณปัจจย มี ๓ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย
มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจย มี ๑ วาระ ใน
นฌานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจย มี ๓ วาระ ใน
โนวิคตปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี พึงกระทำ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๐๕] ๑. นียยานิกรรม อาศัยนียยานิกรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย มี ๓ วาระ เหมือนกับปฏิจวาระ.

๒. อนียยานิกรรม อาศัยอนียยานิกรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอนียยานิ-
กรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒ ฯลฯ ตลอดถึงอัมมัตติกมหาภูตรูป.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนียยานิกรรม อาศัยหทยัตถุ.

๓. นียยานิกรรม อาศัยอนียยานิกรรม เกิดขึ้น
เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม อาศัยหทยัตถุ.

๔. นียยานิกรรม และอนียยานิกรรม อาศัย
อนียยานิกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม อาศัยหทยัตถุ จิตตสมุฏ-
ฐานรูป อาศัยมหาภูตรูปทั้งหลาย.

๕. นียยานิกรรม อาศัยนียยานิกรรม และอนียยา-
นิกรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นนियานิกธรรม และทथยัตถุ ฯลฯ
ชั้น ๒.

๖. อนิยยานิกธรรม อาศัยนियานิกธรรม และ
อนิยยานิกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนियานิกธรรม และ
มหาภูตรูปทั้งหลาย.

๗. นियานิกธรรม และอนิยยานิกธรรม อาศัย
นियานิกธรรม และอนิยยานิกธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นนियานิกธรรม และทथยัตถุ
ฯลฯ ชั้น ๒.

จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนियานิกธรรม และมหา-
ภูตรูปทั้งหลาย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๒๐] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
อธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
นิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๔ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๔ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๕ วาระ ใน
วิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๒๑] ๑. อนิยานิภทร อาศัยอนิยานิภทร เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิยานิภทร ซึ่งเป็นเหตุกะ ฯลฯ ชั้น ๒ อาศัยชั้น ๒ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์ ฯลฯ

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิภทร ซึ่งเป็นเหตุกะ อาศัยททยัตถุ.

โมหะ ที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหคตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหคตด้วยอุทธัจจะ และททยัตถุ.

๒. นอรัมมณปัจจัย

[๘๒๒] ๑. อนิยานิภทร อาศัยนิยานิภทร เกิดขึ้น

เพราะนอรัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ.

๓. นอธิปติปัจจัย

[๘๒๓] ๑. นิยานิภทร อาศัยนิยานิภทร เกิดขึ้น

เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ อธิปติภทรที่เป็นนิยานิภทร อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็นนิยานิภทร.

๒. อนิยานิภทร อาศัยอนิยานิภทร เกิดขึ้น

เพราะนอธิปติปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นอนิยานิกรรม ฯลฯ ตลอดถึง
อสังขยัตถ์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ กายวิญญาณ อาศัยกายายตนะ.
ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกรรม อาศัยททวัตถ์.

๓. นิยานิกรรม อาศัยอนิยานิกรรม เกิดขึ้น

เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อธิปติกรรมที่เป็นนิยานิกรรม อาศัยททวัตถ์.

๔. นิยานิกรรม อาศัยนิยานิกรรม และอนิยา-
นิกรรม เกิดขึ้น เพราะนอริปติปัจจัย

คือ อธิปติกรรมที่เป็นนิยานิกรรม อาศัยชั้นทั้งหลายที่เป็น
นิยานิกรรมและททวัตถ์.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๘๒๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนอริปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ฯลฯ ในนอุปนิสสย-
ปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕
วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปาก-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ
ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย
มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตถิปัจจัย มี ๓ วาระ
ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี นิสสยวาระก็ดี พึงกระทำอย่างนี้.

ตั้งสังฆวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๒๕] ๑. นียยานิกรรม เจือกับนียยานิกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับนชั้น ๑ ที่เป็นนียยานิกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

๒. อนียยานิกรรม เจือกับนอนียยานิกรรม เกิดขึ้น

เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๓ เจือกับนชั้น ๑ ที่เป็นอนียยานิกรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๒๖] ในเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจจัยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ปัจจัยนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนัย

[๘๒๗] ในเหตุปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอธิปติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๑ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๒ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พิงกระทำอย่างนี้.

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๒๘] ๑. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม ด้วย
อำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

เหตุทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เหตุทั้งหลายที่เป็นนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

๔. อนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนียยานิกรรม

ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย

คือ เหตุทั้งหลายที่เป็นอนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ์
และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของเหตุปัจจัย.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๒๕] ๑. นียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกกรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นนียยานิกกรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ แก่
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ฯลฯ แก่อนาคตังสญาณ แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจ
ของอารัมมณปัจจัย.

๒. อนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกกรรม

ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว พิจารณา
ซึ่งกุศลกรรมนั้น ย่อมยินดี ย่อมเพลิดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนากุศลกรรมนั้น
ราคา ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ

ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาผล พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่ผล, แก่อาวชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ฯลฯ กิเลสที่ข่มแล้ว ฯลฯ
รู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ โทมณัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ, ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นอนิยานิกรรม ด้วยเจโตปริยญาณ.

อากาสนัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่วิญญาณัญญาตนะ, อากิญจัญญาตนะ เป็นปัจจัยแก่เนวสัญญานาสัญญาตนะ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่จักขุวิญญาณ ฯลฯ โผฏฐัพพายตนะ เป็นปัจจัยแก่กายวิญญาณ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อิทธิวิชญาณ, แก่เจโตปริยญาณ แก่ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม

ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๘๓๐] ๑. นิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตอธิปติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๒. นียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่อนียยานิกกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชาติปติ และ สหชาติปติ

ที่เป็น อารัมมณชาติปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาติปติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

อธิปัตติกรรมที่เป็นนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่อนียยานิกกรรม

ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชาติปติ และ สหชาติปติ

ที่เป็น อารัมมณชาติปติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศลกรรมนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อม

เพติดเพลินยั้ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ
๗ล๗ ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ๗ล๗

ออกจากฌาน ๗ล๗

พระอริยะทั้งหลายกระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา
กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่ผล ด้วยอำนาจของ
อธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยั้ง เพราะกระทำจักขุ ๗ล๗ ททยวัตถุ
จันทร์ทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกกรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำ
จักขุเป็นต้นนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ
ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปัตติกรรมที่เป็นอนิยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตจันทร์ และ
จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๕. อนิยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกกรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๘๓๑] ๑. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัย
แก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยานิกรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, ผล เป็นปัจจัยแก่ผล,
อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ, เนวสัญญานาสัญญายตนะ ของบุคคลผู้ออก
จากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมบัติ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย

คือ โคตรภู เป็นปัจจัยแก่มรรค, วาทาน เป็นปัจจัยแก่มรรค
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๑๓๑ ๘. นิสสยปัจจัย

๑๓๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๑๓๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๑๓๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓๑ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๘๓๒] ๑. นียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกกรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย
๗๓๓ ๓๓๓ มรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. นียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกกรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลาย เข้าไปอาศัยมรรคแล้ว ยังสมาบัติที่ยังไม่เกิด ให้
เกิดขึ้น, เข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว, พิจารณาเห็นสังขารทั้งหลาย โดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

มรรค เป็นปัจจัยแก่อตถปฏิสัมภิตา, แก่ธัมมปฏิสัมภิตา, แก่นิรุตติ-
ปฏิสัมภิตา, แก่ปฏิภาณปฏิสัมภิตา, แก่ฐานาฐานโกศลละ ของพระอริยะ
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๓. อนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกกรรม
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธาที่เป็นอนิยานิกรรม แล้วให้ทาน ฯลฯ
ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ยังฆาน ยังวิปัสสนา ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทิฏฐิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีลที่เป็นอนิยานิกรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ
ความปรารถนา อุตฺ โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

ศรัทธาที่เป็นอนิยานิกรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา
ที่เป็นอนิยานิกรรม ฯลฯ แก่ความปรารถนา ฯลฯ แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์
ทางกาย แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นิยานิกรรม ด้วย

อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย ฯลฯ บริกรรมแห่งจตุตถมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค
ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๘๓๓] ๑. อนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม
ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ.
พึงกระทำเหมือนอรุปทุกะ.

๑๑. ปัจฉาชาติปัจจัย ๑๒. อาเสวนปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ.
๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๘๓๔] ๑. นิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย
คือ เจตนาที่เป็นนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. นิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย
มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ นานาขณิกะ
ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่
เจตนาที่เป็นนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาชนิดได้แก่

เจตนาที่เป็นนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เจตนาที่เป็นนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตขั้น และจิตตสมุฏฐานรูป ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยานิกรรม

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ และ นานาชนิด

ที่เป็น สหชาติ ฯลฯ

ที่เป็น นานาชนิด ได้แก่

เจตนาที่เป็นอนิยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่วิบากขั้น และกฏัตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๔. อวิคตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทรีย์ปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

๑๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๗๘ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ.

พึงกระทำเหมือนอรุปรทุกะ.

๑๗๙ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัติปัจจัย มี ๗ วาระ.

พึงกระทำเหมือนอรุปรทุกะ.

หลักจำแนกวาระ มีบทต่างกันั้น.

๑๗๙ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๗๙ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

๑๗๙ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๓๕] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๓ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในสมนันตรปัจจัย
มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ
ในนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย
มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ใน
กัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฉานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมคคปัจจัย มี ๔
วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอัติ-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
อวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจนีย

การยกปัจจัยในปัจจนียะ

[๘๓๖] ๑. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม ด้วย
อำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนียยานิกรรม ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปัจฉชาติปัจจัย.

๓. นียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม และ
อนียยานิกรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. อนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่อนียยานิกรรม
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติ-
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วย
อำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉชาติปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหาร
ปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่นียยานิกรรม ด้วย
อำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. นียยานิกรรม และอนียยานิกรรม เป็นปัจจัยแก่
นียยานิกรรม.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติะ รวมกับ ปุเรชาติะ

๗. นียยานิกกรรม และอนียยานิกกรรม เป็นปัจจัยแก่

อนียยานิกกรรม.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมกับ
อาหาระ และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจัยนี้ยะ

[๘๓๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕
วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ใน
ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ใน
ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนโนอัตติปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนโนวิกตปัจจัย มี ๗ วาระ ใน
ในนอวิกตปัจจัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจัยนี้ยะ

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจัยนี้ยะ

[๘๓๘] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ.... ใน
นอธิปัตติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย
มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 943

ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตถิ-
ปัจจย มี ๔ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๓๕] เพราะนเหตุปัจจย ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ... ใน
อธิปติปัจจย มี ๕ วาระ อนุโลมมาติกาพึงให้พิสคาร ในอวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

นียยานิกทุกะ จบ

๕๘. นียตทุกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๔๐] ๑. นียตธรรม อาศัยนียตธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ
ปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นนียตธรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒

๒. อนียตธรรม อาศัยอนียตธรรม เกิดขึ้น เพราะ

เหตุปัจจัย

คือ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นทั้งหลาย ที่เป็นนียตธรรม ฟังทำ
๕ วาระ

ปฏิจจวาระก็ดี สหชาตวาระก็ดี ปัจจยวาระก็ดี นิสสยวาระก็ดี
สังสัทธวาระก็ดี สัมปยุตตวาระก็ดี ฟังทำเหมือนนียยานิกทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน
การจำแนกวาระต่างกัน

ปัญหาวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๔๑] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย

มี ๔ วาระ เหมือนกับนียทานิกทุกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๔๒] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอรិยะทั้งหลายออกจากมรรคแล้ว พิจารณามรรค, พิจารณา
กิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นนียตธรรม, กิเลสทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ
พิจารณาเห็นขั้นทั้งหลายที่เป็นนียตธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลรู้จักของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นนียตธรรม ด้วย
เจโตปริยญาณ

ขั้นทั้งหลายที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ, แก่ปุพเพ-
นิวาसानุสสติญาณ, แก่ธากัมมุปคญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่อวัชชนะ
ด้วยอำนาจของอารัมมณปัจจัย

๒. อนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม ด้วย
อำนาจของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ อุโบสถกรรม ฯลฯ พิจารณา
กุศลกรรมทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน พิจารณา
ฌาน, ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนาเป็นต้นนั้น รากะที่
เป็นอนิยตธรรมย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจจา ฯลฯ อุทัจจะ ฯลฯ โทมนัส
ที่เป็นอนิยตธรรม ย่อมเกิดขึ้น.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณาผล, พิจารณานิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่อาวชชนะ ด้วย
อำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

พระอริยะทั้งหลายพิจารณากิเลสที่ละแล้ว ที่เป็นอนิยตธรรม กิเลส
ที่ข่มแล้ว รู้กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรมโดยความ
เป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ ย่อมยินดี ย่อมเพติดเพลินยิ่ง เพราะปรารถนจักขุเป็นต้น
นั้น รากะที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่อาวชชนะ ด้วยอำนาจของ
อาร์มมณปัจจัย.

๓. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่นิยตธรรม ด้วยอำนาจ ของอาร์มมณปัจจัย

คือ นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

รูปชีวิตินทรีย์เป็นปัจจัยแก่มาตุฆาตกรรม แก่ปีตุฆาตกรรม แก่
อรหันตฆาตกรรม แก่รุหิรูปปาทกรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจัตตนิยตธรรม เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ยึดถือวัตถุใด วัตถุนั้นเป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นมิจัตตนิยตธรรม ด้วยอำนาจของ อารัมมณปัจจัย.

๓. อธิปติปัจจัย

[๘๔๓] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ ของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๒. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ ของอธิปติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาทิปติ และ สหชาตาทิปติ

ที่เป็น อารัมมณาทิปติ ได้แก่

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง หนักแน่นแล้ว พิจารณา.

ที่เป็น สหชาตาทิปติ ได้แก่

อธิปติธรรมที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย.

๓. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม และอนียต- ธรรม ด้วยอำนาจของอธิปติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม ด้วย

อำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ และ สหชาติปฏิบัติ

ที่เป็น อารัมมณาธิปัตติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา ย่อมยินดี ย่อม
เปลือคนยิ่ง เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น
ราคะที่เป็นนียตธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

พิจารณากุศลที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากมาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายกระทำผลให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้ว

พิจารณา กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น แล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่ผล ด้วยอำนาจของ
อธิปัตติปัจจัย.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลือคนยิ่ง เพราะกระทำจักษุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนียตธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ฯลฯ ราคะที่เป็น
อนียตธรรม ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

ที่เป็น สหชาติปฏิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

**๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอธิปัตติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริบัติ ได้แก่

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่มรรค ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อนันตรปัจจัย

[๘๔๔] ๑. นิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย

คือ มรรค เป็นปัจจัยแก่ผล ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฏฐานะ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

**๒. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย**

คือ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่
ขั้นทั้งหลายที่เป็นอนิยตธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โวทาน, ผล
เป็นปัจจัยแก่ผล, อนุโลม เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ เนวสัจญานาสัจญายตนะ
ของบุคคลผู้ออกจากนิโรธ เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอนันตร-
ปัจจัย.

๓. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่ नियตฺตรม ด้วยอำนาจ

ของอนันตรปัจจัย

คือ โทมนัสที่เป็นอนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่โทมนัสที่เป็น नियตฺตรม.

มิจฉาทิฏฐิที่เป็นอนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่มิจฉาทิฏฐิที่เป็น नियตฺตรม
ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

โคตรภู เป็นปัจจัยแก่ มรรค, โวทาน เป็นปัจจัยแก่ มรรค ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๗๗ ๘. นิสสยปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ.

๕. อุปนิสสยปัจจัย

[๘๔๕] ๑. नियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่ नियตฺตรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

มาตุฆาตกรรม เป็นปัจจัยแก่มาตุฆาตกรรม แก่ปีตุฆาตกรรม แก่
อรหันตฆาตกรรม แก่รุหิรูปปาทกรรม แก่สังฆเภทกรรม แก่มิจฉาทิฏฐิ
ที่เป็น नियตฺตรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

พึงกระทำจกนัย.

ปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ทุติยมรรค, ทุติยมรรค เป็นปัจจัยแก่
ตติยมรรค, ตติยมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

**๒. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

ปลงชีวิตมารดา ฯลฯ ทำลายสงฆ์แล้ว ย่อมให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ
กระทำอุโบสถกรรม ฯลฯ เพื่อลบล้างอกุศลกรรมนั้น.

พระอริยะทั้งหลายเข้าไปอาศัยมรรคแล้ว ยังสมาบัติที่ยังไม่เกิดขึ้นให้
เกิดขึ้น ย่อมเข้าสมาบัติที่เกิดขึ้นแล้ว ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่ฐานาฐานโกศลละ.

มรรค เป็นปัจจัยแก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

**๓. อนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา ที่เป็นอนิยตธรรม ย่อมให้ทาน ฯลฯ ศีล
ฯลฯ อุโบสถกรรม ยังฆาน ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยัง
สมาบัติให้เกิดขึ้น ก่อมานะ ถือทัญญู.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ ปัญญา รากะ ความ
ปรารธนา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย ฯลฯ เสนาสนะ ให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น ฆ่าสัตว์ ฯลฯ ฆ่าคนในนิคม ฯลฯ

ศรัทธาที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธาที่เป็น
อนิยตธรรม ฯลฯ แก่ความปรารธนา แก่สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่ผล
สมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๔. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่นิยตธรรม ด้วยอำนาจ ของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยรากะที่เป็นอนิยตธรรมแล้ว ปลงชีวิตมารดา ฯลฯ
ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทมนัสที่เป็นอนิยตธรรม ฯลฯ เสนาสนะแล้ว
ปลงชีวิตมารดา ฯลฯ ทำลายสงฆ์.

รากะที่เป็นอนิยตธรรม โทมนัส ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่
มาตุฆาตกรรม ฯลฯ แก่สังฆเภทกรรม ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

บริกรรมแห่งปฐมมรรค เป็นปัจจัยแก่ปฐมมรรค ฯลฯ บริกรรม
แห่งจตุตถมรรค เป็นปัจจัยแก่จตุตถมรรค ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาตปัจจัย

[๘๔๖] ๑. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่อนियตฺตรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ

๒. อนियตฺตรม เป็นปัจจัยแก่อนियตฺตรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ และ วัตถุปุเรชาตะ
ที่เป็น อารัมมณปุเรชาตะ ได้แก่

รูปชีวิตินทรีย์ เป็นปัจจัยแก่มาตฺตมาตกรรม แก่ปีตฺตมาตกรรม แก่
อรหันตมาตกรรม แก่รุหิรูปปาตกรรม ด้วยอำนาจของปุเรชาตปัจจัย.

ที่เป็น วัตถุปุเรชาตะ ได้แก่

ททยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นนियตฺตรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๑. ปัจฉาชาตปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาตปัจจัย มี ๒ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ.

๑๓. กัมมปัจจัย

[๘๔๗] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๒. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหชตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วย
อำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขั้น และกฏัตคารูป
ทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

เจตนาที่เป็นนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขั้น และจิตตสมุฏ-
ฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชตะ และ นานาขณิกะ ฯลฯ

๑๔. วิปากปัจจย ๑ลฯ ๒๔. อวิกตปัจจย

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจย มี ๑ วาระ.

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจย มี ๔ วาระ.

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจย มี ๔ วาระ.

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของฌานปัจจย มี ๔ วาระ.

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจย มี ๔ วาระ.

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ.

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจย มี ๓ วาระ.

เหมือนกับอรูปลูกะ.

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอตฺถิปัจจย มี ๗ วาระ.

เหมือนกับอรูปาวจรทุกะ.

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของนตฺถิปัจจย

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของวิกตปัจจย

๑ลฯ เป็นปัจจย ด้วยอำนาจของอวิกตปัจจย มี ๗ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๔๘] ในเหตุปัจจย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจย มี ๓ วาระ
ในอริปติปัจจย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๓ วาระ ในสมนันตร-
ปัจจย มี ๓ วาระ ในสหชาติปัจจย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจย มี ๒
วาระ ในนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติ-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในปัจจชาติปัจจย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจย มี ๒

วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอตฺถิปัจจัย มี ๗ วาระ ในนตฺถิปัจจัย มี ๓ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนีนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนีนะ

[๘๔๕] ๑. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่นียตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. นียตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. นียตธรรม เป็นปัจจัย แก่นียตธรรม และอนียตธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. อนียตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนียตธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย

ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย.
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยตธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์म्मณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุรชาติปัจจัย.

๖. นียตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยต-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุรชาติปัจจัย.

๗. นียตธรรม และอนิยตธรรม เป็นปัจจัยแก่อนิยต-
ธรรม.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาติ, ปัจฉาชาติ, รวมกับ อาหาระ,
และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๕๐] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอาร์म्मณปัจจัย มี ๗ วาระ
ในนอธิปติปัจจัย มี ๗ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๗ วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕
วาระ ในนนิสสยปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในนปุเร-
ชาติปัจจัย มี ๖ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตต-
ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัติปัจจัย มี ๔

พระอภิธรรมปิฎก ปุฏฐาน เล่ม ๗ ภาค ๕ - หน้าที่ 958

วาระ ในโนนัตถิปัจจัย มี ๗ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ ในโน-
อวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนียนัย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๘๕๑] เพราะเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๔ วาระ ใน
นอธิปติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในนสมนันตร-
ปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี
๔ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ
ในโนนัตถิปัจจัย มี ๔ วาระ ในโนวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลมนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๕๒] เพราะนเหตุปัจจัย ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ใน
อธิปติปัจจัย มี ๕ วาระ อนุโลมมาตिकाพึงให้พิสคาร ในอวิคตปัจจัย มี ๗
วาระ.

นียตทุกะ จบ

๕๕. สุตตฺรทฺทกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณั

๑. เหตุปัจจัย

[๘๕๓] ๑. สุตตฺรทฺทกรรม อาคัยสุตตฺรทฺทกรรม เกิดขึ้น เพราะ
เหตุปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมภูฐานรูป อาคัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นสุตตฺร-
ทฺทกรรม ฯลฯ ชั้นที่ ๒.

ในปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอัชฌัตติกมหาภูตรูป.

เหมือนโลกียทฺทกะ ในจุฬันตรทฺทกะ ไม่มีแตกต่างกัน.

สุตตฺรทฺทกะ จบ

๑๐๐. สรณทูกะ

ปฏิจจวาระ

อนุโลมณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๕๔] ๑. สรณธรรม อาศัยสรณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ
ปัจจัย

คือ ชั้น ๓ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นสรณธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.

มี ๕ วาระ เหมือนกับอรุปาจรทูกะ เหมือนกับอนุโลมปฏิจจวาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๕๕] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอารัมมณปัจจัย มี ๒ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิกตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจนียณัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๕๖] ๑. สรณธรรม อาศัยสรณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ
ปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทัจจะ อาศัย
ชั้นทั้งหลาย ที่สหระตด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระตด้วยอุทัจจะ.

๒. อรณธรรม อาศัยอรณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ

ปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ จิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๘๕๗] ในนเหตุปัจจัย มี ๒ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสย-กปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาตปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกัมมปัจจัย มี ๒ วาระ ในนวิปาก-ปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฉานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมป-ยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในนวิปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในนโนนัตติปัจจัย มี ๓ วาระ ในนโนวิคตปัจจัย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็ดี สหชาตวาระก็ดี ฟังกระทำ.

ปัจจัยวาระ

อนุโลมัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๕๘] ๑. ธรรมธรรม อาศัยธรรมธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ ชั้น ๑ อาศัยชั้น ๑ ที่เป็นธรรมธรรม ฯลฯ ชั้น ๒.
แม้ปัจจัยวาระแห่งอรุปาวจรทุกะ ลันใด พึงกระทำลันนั้น.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๕๙] ในเหตุปัจจัย มี ๕ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ
ในอธิปัตติปัจจัย มี ๕ วาระ ฯลฯ ในอวิคตปัจจัย มี ๕ วาระ.

ปัจจัยนัย

๑. นเหตุปัจจัย

[๘๖๐] ๑. ธรรมธรรม อาศัยธรรมธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ อาศัยชั้น
ทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจณา ที่สหระคด้วยอุทัจจะ.

๒. อรณธรรม อาศัยอรณธรรม เกิดขึ้น เพราะนเหตุ

ปัจจัย

คือ ชั้นที่ ๓ และจิตตสมุฏฐานรูป อาศัยชั้นที่ ๑ ที่เป็นอรณธรรม ซึ่งเป็นเหตุกะ, ชั้นที่ ๒ อาศัยชั้นที่ ๒.

ในเหตุกปฏิสนธิขณะ ฯลฯ ตลอดถึงอสังขยัตถ์.

จักขุวิญญาณ อาศัยจักขายตนะ ฯลฯ อาศัยกายายตนะ.

ชั้นทั้งหลายที่เป็นเหตุกะ อาศัยหทยัตถ์.

๓. สรณธรรม อาศัยอรณธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุ

ปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยหทยัตถ์.

๔. สรณธรรม อาศัยสรณธรรม และอรณธรรม

เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัย

คือ โมหะ ที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ อาศัยชั้นทั้งหลายที่สหระคด้วยวิจิกิจฉา ที่สหระคด้วยอุทธัจจะ และหทยัตถ์.

การนับจำนวนวาระในปัจจุบันะ

[๘๖๑] ในนเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในนอารัมมณปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนสมนันตรปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๓ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจัย มี ๓ วาระ ในนปุเรชาติปัจจัย มี ๔ วาระ ในนปัจฉาชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาเสวนปัจจัย มี ๕ วาระ ในนกำมปัจจัย มี ๔ วาระ ในนวิปากปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอาหารปัจจัย มี ๑ วาระ ในนอินทริยปัจจัย มี ๑ วาระ ในนฌานปัจจัย มี ๑ วาระ ในนมัคคปัจจัย มี ๑ วาระ ในนสัมปยุตตปัจจัย มี

๓ วาระ ในวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ ใน
โนนัตถิปัจจย มี ๓ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็คือ นิสยวาระก็ดี สังกฐวาระก็ดี
พึงกระทำ.

ในปัจจยทั้งปวงพึงทำ ๒ วาระ.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๖๒] ในเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในอาร์มณปัจจย มี ๒ วาระ
ในปัจจยทั้งปวง มี ๒ วาระ ในวิปากปัจจย มี ๑ วาระ ฯลฯ ในอวิตตปัจจย
มี ๒ วาระ.

ปัจจนีนัย

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๖๓] ในนเหตุปัจจย มี ๒ วาระ ในนอธิปติปัจจย มี ๒ วาระ
ในนปุเรชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในนปัจฉาชาตปัจจย มี ๒ วาระ ในนอาเสวน-
ปัจจย มี ๒ วาระ ในนกัมมปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปากปัจจย มี ๒ วาระ
ในนฉานปัจจย มี ๑ วาระ ในนมคคปัจจย มี ๑ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย
มี ๒ วาระ.

การนับทั้งสองนัยนอกนี้ก็คือ สัมปยุตตวาระก็ดี พึงกระทำ.

ปัญหาวาระ

อนุโลมหนัย

๑. เหตุปัจจัย

[๘๖๔] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของเหตุปัจจัย เหมือนกับบอรูปทุกะ มี ๔ วาระ.

๒. อารัมมณปัจจัย

[๘๖๕] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอารัมมณปัจจัย

คือ บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง ซึ่งราคะ เพราะปรารภ
ราคะนั้น ราคะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทัจจะ ฯลฯ
โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่ง ซึ่งทิฏฐิ เพราะปรารภทิฏฐินั้น
วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทัจจะ ฯลฯ เพราะปรารภโทมนัส โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ฯลฯ วิจิกิจฉา ฯลฯ อุทัจจะ ย่อมเกิดขึ้น.

๒. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอารัมมณปัจจัย

คือ พระอริยะทั้งหลาย พิจารณากิเลสที่ละแล้ว ฯลฯ กิเลสที่ข่ม
แล้ว ฯลฯ กิเลสทั้งหลายที่เคยเกิดขึ้นแล้วในกาลก่อน ฯลฯ พิจารณาเห็นขั้น
ทั้งหลายที่เป็นสรณธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลรู้จิตของบุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยจิต ที่เป็นสณธรรมด้วย
เจโตปริยญาณ.

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสณธรรม เป็นปัจจัยแก่เจโตปริยญาณ, แก่
บุพเพนิวาสานุสติญาณ, แก่ยถากัมมุปกญาณ, แก่อนาคตังสญาณ, แก่
อวิชชนะ ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๓. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ ของอาร์มมณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรม แล้วพิจารณา
กุศลกรรมนั้น.

พิจารณาซึ่งกุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน ฯลฯ
พระอรិยะทั้งหลายออกจากมรรค พิจารณามรรค ฯลฯ ผล พิจารณา
นิพพาน.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่โฆทาน, แก่มรรค, แก่ผล,
แก่อวิชชนะ, ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

บุคคลพิจารณาเห็นจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ขั้นทั้งหลายที่เป็นอรณ-
ธรรม โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

เห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฯลฯ เป็นปัจจัยแก่อนาคตังสญาณ แก่อวิชชนะ
ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย.

๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สณธรรม ด้วยอำนาจ ของอาร์มมณปัจจัย

คือบุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว ย่อมยินดี
ย่อมเปลียดเพลินยัง ซึ่งกุศลกรรมนั้น เพราะปรารภกุศลกรรมนั้น รากะ
ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ

พิจารณากุศลกรรมที่กระทำไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฉาน ฯลฯ
บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลียดเพลินยัง จักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นอรรถธรรม เพราะปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ฯลฯ โทมนัส
ย่อมเกิดขึ้น.

๓. อธิปัตติปัจจัย

[๘๖๖] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณชาติปัตติ และ สหชาติชาติปัตติ

ที่เป็น อารัมมณชาติปัตติ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลียดเพลินยัง เพราะกระทำรากะให้เป็น
อารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำรากะนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว
ฯลฯ รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเปลียดเพลินยัง เพราะกระทำทิฏฐิให้เป็นอารมณ์
อย่างหนักแน่น.

ที่เป็น สหชาติชาติปัตติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นสรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตชั้นทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตานิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นสรณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๒. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตานิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นสรณธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๓. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม และอรณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหชาตานิบัติ ได้แก่

อธิปัตติธรรมที่เป็นสรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย.

๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจของอธิปัตติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณานิบัติ และ สหชาตานิบัติ

ที่เป็น อารัมมณานิบัติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ สีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำกุศลกรรมนั้น ให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้วพิจารณา ฯลฯ กุศลกรรมที่เคยสั่งสมไว้ในกาลก่อน ฯลฯ ออกจากฌาน ฯลฯ

พระอริยะทั้งหลายออกจากมรรค กระทำมรรคให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้ว พิจารณา ฯลฯ ผล ฯลฯ กระทำนิพพานให้เป็นอารมณ์อย่าง
หนักแน่นแล้วพิจารณา.

นิพพาน เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่วาทาน, แก่มรรค, แก่ผล,
ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย.

ที่เป็น สหชาติอริปัตติ ได้แก่

อริปัตติธรรมที่เป็นอรรถธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตต-
สมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอริปัตติปัจจัย.

**๕. อรรถธรรม เป็นปัจจัยแก่สตรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอริปัตติปัจจัย**

มีอย่างเดียว คือที่เป็น อารัมมณาริปัตติ ได้แก่

บุคคลให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ กระทำอุโบสถกรรมแล้ว กระทำ
กุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว ย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง
เพราะกระทำกุศลกรรมนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น รากะ ย่อมเกิดขึ้น
ทิฏฐิ ย่อมเกิดขึ้น.

พิจารณากุศลกรรมทั้งหลายที่เคยสั่งสมไว้แล้วในกาลก่อน ฯลฯ ออก
จากฌาน ฯลฯ

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพิลินยั้ง เพราะกระทำจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ
ขันธทั้งหลายที่เป็นอรรถธรรมให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่น ครั้นกระทำจักขุ
เป็นต้นนั้นให้เป็นอารมณ์อย่างหนักแน่นแล้ว รากะ ย่อมเกิดขึ้น ทิฏฐิ ฯลฯ

๔. อนันตรปัจจัย

[๘๖๗] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสรณธรรม ที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นสรณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

๒. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นสรณธรรม เป็นปัจจัยแก่ภูฐานะ ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๓. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย

คือ ชั้นทั้งหลายที่เป็นอรณธรรมที่เกิดก่อน ๆ เป็นปัจจัยแก่ชั้น
ทั้งหลายที่เป็นอรณธรรม ที่เกิดหลัง ๆ ด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย.

อนุโลม เป็นปัจจัยแก่โคตรภู, แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อนันตรปัจจัย.

๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอนันตรปัจจัย

คือ อาวัชชนะ เป็นปัจจัยแก่ชั้นทั้งหลายที่เป็นสรณธรรม ด้วย
อำนาจของอนันตรปัจจัย.

๕. สมันตรปัจจัย ๗๗ ๘. นิสสยปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสมันตรปัจจัย

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ

๙. อุปนิสสยปัจจัย

[๘๖๘] ๑. ธรรมธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมอุปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะแล้วฆ่าสัตว์ ๗๗ ทำลายสงฆ์.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะ ๗๗ ความปรารถนาแล้ว ฆ่าสัตว์ ๗๗
ทำลายสงฆ์.

ราคะ ๗๗ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ราคะ ๗๗ แก่ความ
ปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย.

๒. ธรรมธรรม เป็นปัจจัยแก่ธรรมธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อนันตรูปนิสสยะ และ ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยราคะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ศีล ฯลฯ อุโบสถกรรม
ยังฉาน ฯลฯ ยังวิปัสสนา ฯลฯ ยังมรรค ฯลฯ ยังอภิญญา ฯลฯ ยังสมาบัติ
ให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยโทสะ ฯลฯ ความปรารถนาแล้ว ให้ทาน ฯลฯ
ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ราคะ ฯลฯ ความปรารถนา เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา
แก่สุขทางกาย, แก่ทุกข์ทางกาย, แก่มรรค, แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของ
อุปนิสสยปัจจัย.

**๓. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ ปัญญา สุขทางกาย ทุกข์ทางกาย อุต
โภชนะ ฯลฯ เสนาสนะ แล้วให้ทาน ฯลฯ ยังสมาบัติให้เกิดขึ้น.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา ฯลฯ แก่ปัญญา แก่
สุขทางกาย แก่ทุกข์ทางกาย แก่มรรค แก่ผลสมาบัติ ด้วยอำนาจของอุปนิสสย-
ปัจจัย.

**๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอุปนิสสยปัจจัย**

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณูปนิสสยะ อนันตรูปนิสสยะ และ
ปกตูปนิสสยะ

ที่เป็น ปกตูปนิสสยะ ได้แก่

บุคคลเข้าไปอาศัยศรัทธา แล้วให้ทาน ฯลฯ ก่อมานะ ถือทักขิ.

บุคคลเข้าไปอาศัยศีล ฯลฯ เสนาสนะ แล้วฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำลาย
สงฆ์.

ศรัทธา ฯลฯ เสนาสนะ เป็นปัจจัยแก่ รากะ ฯลฯ แก่ความ
ปรารถนา ด้วยอำนาจของอุปนิสสยะปัจจัย.

๑๐. ปุเรชาติปัจจัย

[๘๖๕] ๑. อรรถธรรม เป็นปัจจัยแก่อรรถธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุเรชาติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ และ วัตถุปุเรชาติ

ที่เป็น อารัมมณปุเรชาติ ได้แก่

พิจารณาจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ โดยความเป็นของไม่เที่ยง ฯลฯ

บุคคลเห็นรูปด้วยทิพยจักขุ ฟังเสียงด้วยทิพโสตราตุ.

รูปายตนะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ฯลฯ โสภณัฐพายตนะ ฯลฯ

ที่เป็น วัตถุปุเรชาติ ได้แก่

จักขายตนะ เป็นปัจจัยแก่ จักขุวิญญาณ ฯลฯ กายายตนะ เป็นปัจจัย
แก่กายวิญญาณ.

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นอณธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุรชาตปัจจัย.

**๒. อณธรรม เป็นปัจจัยแก่สณธรรม ด้วยอำนาจ
ของปุรชาตปัจจัย**

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น อารัมมณปุรชาตตะ และ วัตถุปุรชาตตะ
ที่เป็น อารัมมณปุรชาตตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพิลิดเพลินยิ่งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ เพราะ
ปรารภจักขุเป็นต้นนั้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.

ที่เป็น วัตถุปุรชาตตะ ได้แก่

หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขันธทั้งหลายที่เป็นสณธรรม ด้วยอำนาจของ
ปุรชาตปัจจัย.

๑๑. ปังณาชาตปัจจัย ฯลฯ ๑๒. อาเสวนปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปังณาชาตปัจจัย มี ๒ วาระ

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ

๑๓. กัมมปัจจัย

[๘๓๐] ๑. สณธรรม เป็นปัจจัยแก่สณธรรม ด้วยอำนาจ
ของกัมมปัจจัย

คือ เจตนาที่เป็นสณธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธทั้งหลาย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๒)

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหขัตตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหขัตตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสัณฺฑธรรม เป็นปัจจัยแก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

ที่เป็น นานาขณิกะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสัณฺฑธรรม เป็นปัจจัยแก่วิปากขันธ และกภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

พึงกระทำมูล (วาระที่ ๓)

มีอย่างเดียว คือที่เป็น สหขัตตะ ได้แก่

เจตนาที่เป็นสัณฺฑธรรม เป็นปัจจัยแก่สัมปยุตตขันธ และจิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๔. อรณฺธธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณฺธธรรม ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหขัตตะ และ นานาขณิกะ

ที่เป็น สหขัตตะ ฯลฯ

๑๔. วิปากปัจจัย ฯลฯ ๒๐. วิปยุตตปัจจัย

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ.

ฯลฯ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของฌานปัจจัย มี ๔ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ.

๗๗ เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ.

เหมือนกับอรูปทุกะ.

๒๑. อตฺธิปัจจัย

[๘๗๑] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺธิปัจจัย ๗๗

๒. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺธิปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปัจฉาชาตะ ๗๗

๓. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม และอรณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอตฺธิปัจจัย

๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺธิปัจจัย

มี ๕ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปุเรชาตะ ปัจฉาชาตะ อาหาระ
และ อินทริยะ

๕. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอตฺธิปัจจัย

มีอย่างเดียว คือที่เป็น ปุเรชาตะ

ที่เป็น ปุรชาตะ ได้แก่

บุคคลย่อมยินดี ย่อมเพติดเพตินยิ่งซึ่งจักขุ ฯลฯ หทยวัตถุ ฯลฯ
เพราะปรารถนจักขุเป็นต้น รากะ ย่อมเกิดขึ้น ฯลฯ โทมนัส ย่อมเกิดขึ้น.
หทยวัตถุ เป็นปัจจัยแก่ขั้นทั้งหลาย ที่เป็นสณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอติปัจจัย.

๖. สณธรรม และอรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๒ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ และ ปุรชาตะ

๗. สณธรรม และอรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของอติปัจจัย

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

ที่เป็น สหชาตะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสณธรรม และมหาภูตรูปทั้งหลาย เป็นปัจจัย
แก่จิตตสมุฏฐานรูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อาหาระ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสณธรรมที่เกิดภายหลัง และกพพิการาหาร เป็น
ปัจจัยแก่กายนี้ ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

ที่เป็น ปัจจชาตะ รวมกับ อินทริยะ ได้แก่

ขั้นทั้งหลายที่เป็นสณธรรมที่เกิดภายหลัง และรูปชีวิตินทรีย์ เป็น
ปัจจัยแก่ภูตตารูปทั้งหลาย ด้วยอำนาจของอติปัจจัย.

การนับจำนวนวาระในอนุโลม

[๘๗๒] ในเหตุปัจจัย มี ๔ วาระ ในอาร์มมณปัจจัย มี ๔ วาระ ในอธิปัจจัย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสมนันตรปัจจัย มี ๔ วาระ ในสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในอัญญมัญญปัจจัย มี ๒ วาระ ในนิสสยปัจจัย มี ๗ วาระ ในอุปนิสสยปัจจัย มี ๔ วาระ ในปุเรชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในปัจฉาชาติปัจจัย มี ๒ วาระ ในอาเสวนปัจจัย มี ๒ วาระ ในกัมมปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิปากปัจจัย มี ๑ วาระ ในอาหารปัจจัย มี ๔ วาระ ในอินทริยปัจจัย มี ๔ วาระ ในฌานปัจจัย มี ๔ วาระ ในมัคคปัจจัย มี ๔ วาระ ในสัมปยุตตปัจจัย มี ๒ วาระ ในวิปยุตตปัจจัย มี ๓ วาระ ในอรรถปัจจัย มี ๗ วาระ ในนัตถปัจจัย มี ๔ วาระ ในวิคตปัจจัย มี ๔ วาระ ในอวิคตปัจจัย มี ๗ วาระ.

ปัจจัยนัย

การยกปัจจัยในปัจจัยนัยะ

[๘๗๓] ๑. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย

๒. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย.

๓. สรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม และอรณ-
ธรรม ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย.

๔. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของสหชาติปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของ
ปุเรชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของปัจฉาชาติปัจจัย, เป็นปัจจัย
ด้วยอำนาจของกัมมปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอาหารปัจจัย,
เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอินทริยปัจจัย.

๕. อรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณธรรม ด้วยอำนาจ
ของอาร์มมณปัจจัย, เป็นปัจจัย ด้วยอำนาจของอุปนิสสยปัจจัย, เป็น
ปัจจัย ด้วยอำนาจของปุเรชาติปัจจัย.

๖. สรณธรรม และอรณธรรม เป็นปัจจัยแก่สรณ-
ธรรม คือที่เป็น สหชาตะ รวมทั้ง ปุเรชาตะ

๗. สรณธรรม และอรณธรรม เป็นปัจจัยแก่อรณ-
ธรรม.

มี ๓ อย่าง คือที่เป็น สหชาตะ, ปัจฉาชาตะ รวมทั้ง อาหาระ
และรวมกับ อินทริยะ

การนับจำนวนวาระในปัจจนียะ

[๘๓๔] ในนเหตุปัจจัย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนสมันตรปัจจัย มี ๓
วาระ ในนสหชาติปัจจัย มี ๕ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจัย มี ๕ วาระ ใน

นนิสสยปัจจย มี ๕ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๗ วาระ ในนปุเรชาตปัจจย มี ๖ วาระ ในนปัจจชาตปัจจย มี ๗ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๕ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๔ วาระ ในโนอตติปัจจย มี ๔ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๗ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๗ วาระ ในโนอวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

อนุโลมปัจจนีย

การนับจำนวนวาระในอนุโลมปัจจนียะ

[๘๗๕] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ในนอิทธิปัจจย มี ๔ วาระ ฯลฯ ในนสมนันตรปัจจย มี ๔ วาระ ในนอัญญมัญญปัจจย มี ๒ วาระ ในนอุปนิสสยปัจจย มี ๔ วาระ ฯลฯ ในนสัมปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในนวิปยุตตปัจจย มี ๒ วาระ ในโนนัตติปัจจย มี ๔ วาระ ในโนวิคตปัจจย มี ๔ วาระ.

ปัจจนียานุโลม

การนับจำนวนวาระในปัจจนียานุโลม

[๘๗๖] เพราะเหตุปัจจย ในนอารัมมณปัจจย มี ๔ วาระ... ในนอิทธิปัจจย มี ๕ วาระ ในอนันตรปัจจย มี ๔ วาระ พึงกระทำอนุโลมมาติกา ในอวิคตปัจจย มี ๗ วาระ.

สรณทุกะ จบ

อนุโลมทุกปุฏฐาน จบ